

Životopis svatého Bernarda z Clairvaux

**Životopis
svatého Bernarda
z Clairvaux, opata**

podle Alana z Auxerre, mnicha v Clairvaux

z latinského originálu „Vita secunda“

přeložil a upravil otec Bernard Vojáček, OCist.

Ve Vyšším Brodě L.P. 1949

Úvodem

Než vymřelo pokolení, které znalo Bernarda, vyšlo druhé sepsání jeho života. Bylo dílem jeho žáka a obdivovatele. Smíme se dokonce ptát, zda nebylo sepsáno s ohledem na svatořečení clairvauxského zakladatele. Roku 1167 se Alan z Auxerre, zřeknuv se svého biskupského úřadu v Auxerre, uchýlil do kláštera Larivourského, ležícího nedaleko Clairvaux. Clairvaux, kde strávil první léta svého řeholního života, na něj pochopitelně působilo neodolatelnou přitažlivostí.

Často tam navštěvoval Bohumíra (Geoffreye), bratrance svatého Bernarda, jenž býval biskupem v Langres, ale od roku 1163 se rovněž vzdal svého úřadu a r. 1165 či 66 zemřel. Od r. 1167-70 se toto dvojnásob svaté místo stalo cílem jeho poutí. Hledal tam bezpochyby stopy divů, jejichž šťastným svědkem sám před lety byl. Touto myšlenkou ovládnán rozhodl se sepsat druhý životopis svatého Bernarda a přitom používal ojediněle podaných zpráv, které slyšel z úst Bohumírových.

Tato *Vita secunda* je vlastně zkrácená *Vita prima* s pokusem upravit přesněji chronologii, s několika menšími opravami a třemi dodatky, z nichž nejvýznačnější nese jméno "Závěť svatého Bernarda". Alan věnoval své dílo Pontiovi, opatu z Clairvaux. Jeho předmluva přibližně prozrazuje dobu sepsání *Vita secunda*. Pontius byl sice clairvauxským opatem po pět let - od r. 1165-1170. Víme však, že biskup auxerreský opustil svůj biskupský stolec teprve r. 1167. Mezi tyto dva roky 1168-70 tedy spadá sepsání nového životopisu sv. Bernarda.

Toho času už kolovala recenze B prvního životopisu. Alan jí používal, jak je to patrné z vícero charakteristických výňatků. Tak podle něho se Bernard narodil ve Fontaines a nikoliv v Chatillonu. Připisuje si také poznámku Bohumírovu o skromnosti světce, jenž za svého noviciátu neopozoroval ona tři okna v chóru v Citeaux. Konečně je tu nová zpráva o nemoci rytíře Josberta de la Ferté, patrně vyňatá z recenze B. Ať se však nikdo nedomnívá, že Alan byl jen servilním opisovačem. Jeho nástin je v jeho líčení nenucený. Je však patrná - jak se zdá - jeho jistá zaujatost, zaostřená na světce chválu. Sotva uplynulo 15 či 16 let, Bernardova osobnost natolik zposvátněla, že životopisec z obavy, aby ho nezlehčoval, se pokusil nám zatajit několik jinak dost nevýznamných rysů jeho povahy, která málo souhlasí s ideálem dokonalé svatosti.

Vilém ze St. Thierry nám vyprávěl, že zakladatel clairvauxský měl přehnanou horlivost a od svých svěřenců vyžadoval nadměrné hrdinství, jež převyšovalo síly přirozenosti i s pomocí milosti. Musel tedy své požadavky snížit. To vážné zpytování, jež tehdy učinil, uvrhlo jej do jakési malomyslnosti, ze které byl uzdraven jen zázračným zásahem Božího ducha. Alan přechází mlčením tuto dojímavou epizodu, která tak přirozeně vystihuje jeho krizi velmi pravděpodobnou.

Obával se snad, že by se tím zmenšila sláva jeho hrdiny? Co tuto domněnku činí velmi pravděpodobnou je skutečnost, že rovněž bedlivě se snaží zeslabit několik příkrých rčení, která byla spisovatelem *Vita prima* Bernardovi připisována. Ve *Vita secunda* už Bernard nenazývá svého lékaře dravou šelmou. Už nevrhá proti Římanům ona ironická šlehnutí, jež nacházíme u Bohumíra, když naráží na jejich lakotu a říká: "Odpusťme zlodějům. Vždyť jsou to Římané, peníze byly pro ně příliš velkým pokušením." Tyto poněkud ostré výrazy, jež přesahují životopiscův úmysl, které však v důvěrném rozhovoru tak přirozeně sklouznou ze rtů, se prý nehodily - jak se zdá - pro světce. Proto je vajímá ze svého životopisu. Tento způsob škrtání, někdy přehnaný do krajnosti, zavedli pak někteří svatopisci, když podávali nárys života svatých, které jsou pak sice jako podle pravítka - chceme-li to tak říci -, které jsou však škrobené, bez osobitosti a životnosti, stínové obrazy svatosti, které odpovídají zároveň ideálu i kostře.

Alan, abychom to hned uvedli, nazachází do takové přehnanosti. Jeho líčení je obsažné, zhuštěné a živé. Převládá však jeho záměr vyličít clairvauxského zakladatele jako světce, záměr, jenž sice může být sám o sobě odůvodněný, ale málo prospívá nestrannosti životopisce, jehož jediným cílem musí být mluvit celou pravdu. Spisovatel *Vita secunda* zatajoval chyby svého hrdiny nebo

co za ně považoval. O pár let později přicházejí jiní spisovatelé, kteří z podobných pohnutek připisují tomuto hrdinovi moc, kterou nemá, nebo alespoň skutky, které neučinil. Bernard potom už bude svatořečen, ale tato zasloužená čest mu přinese hold nezasloužený. Jeho život, který má být Církvi předkládán k uctívání, bude rozpitván a znetvořen výtvořou obrazotvornosti několika jeho obdivovatelů a před koncem 12. století propadne na pověst. Alan však se snaží ve svém životopise podávat zprávy ověřené.

(dle kritického posouzení "Vita secunda" od Vacandarda)

Pozn: Životopis svatého Bernarda, stejně jako jiných tehdejších světců a světic, nepatří do oboru biografie s cílem předat splohlivá data, nýbrž do oboru hagiografie mající za cíl formaci a duchovní vedení. V tomto spočívá odborný význam latinského slova "Vita". První Bernardův životopis začal připravovat tejně ježtě za Bernardova života jeho žák a sekretář Geoffrey (Gottfried, Bohumír) z Auxerre. Z jím připraveného materiálu pak vytvořil první část, první knihu Bernardův osobní přítel a mnich Vilém od sv. Teodorika. Po jeho smrti v tom pokračoval a druhou knihu sestavil učený benediktinský opat Arnold z Bonneval. Zbývající tři knihy prvního Bernardova životopisu, tzv. "Vita prima", sestavil už Geoffrey sám po Bernardově smrti. Svatý Bernard i jeho rodní bratři a přátelé z mládí zachovávali důsledné mlčení o době před založením Clairvaux, a proto obě první knihy "Vita prima" obsahují velmi málo ověřených faktů a vycházejí z obecné hagiografie a životopisů jiných světců. Až poslední tři díly od Geoffreya jsou více opřeny o realitu, protože Geoffrey se v nich zaobírá obdobím, které sám po svém vstupu do Clairvaux r. 1140 zažil. Mimoto vznikl mimo cisterciácký okruh ještě Bernardův životopis od jistého Berengara, který má však za cíl Bernarda zlehčovat a kritizovat. Později po "Vita prima" vznikly ještě tři další životopisy, ovšem se záměrem Bernarda oslavit a vytvořit z něj vzor a legendu. Níže předložený druhý životopis, tzv. "Vita secunda", je druhým zpracováním života sv. Bernarda od Alana, mnicha v Clairvaux a později biskupa v Auxerre. Alan vycházel z Geoffreyaova svědectví.

Počíná životopis

svatého Bernarda, opata

složený biskupem Alanem z Auxerre

Kapitola I.

O rodičích a povaze svatého Bernarda.

1. Bernard se narodil na otcově hradě ve Fontaines v Burgundsku z rodičů slavných nejen podle cti světské, nýbrž mnohem vzácnějších a výtečnějších zbožností a věrností v křesťanské víře. Jeho otec Tecelín pocházel ze starobylého a poctivého rytířského rodu, Bohu sloužil věrně a byl spravedlivý, neboť jako voják podle příkazu Předchůdce Páně nikoho neutlačoval, nikomu nečinil křivky a byl spokojen se svým žoldem, z něhož štědře rozdával potřebným. Jako člen vévodského dvora a vojska tak sloužil svým pozemským pánům, aby ani Pánu Bohu neopomíjel prokazovat, k čemu byl jako dobrý

křesťan zavázán.

I jeho matka Aleydis, pocházející z hradu zvaného Montbard, se rovněž ve svém manželském stavu řídila apoštolským příkazem, jsouc věrně oddána svému muži. Pod jeho vedením spravovala svou rodinu, věnovala se konání milosrdných skutků a vychovávala své děti ve všeliké kázni a bázni Boží. Vždyť také zrodila svých sedm dětí nikoliv ani tak svému muži, jako spíše Bohu: šest synů a jednu dceru.

Toužila, aby se všichni její synové stali řeholníky a dcera řeholnicí. Poněvadž tedy rodila Bohu a nikoliv světu, proto brzy po porodu zasvěcovala své děti – jedno po druhém – svými vlastníma rukama Hospodinu. Aby však současně s mateřským mlékem mohla napájet sví novorozeňátka také vynikajícími mateřskými vlastnostmi, odmítala je tato šlechtná a výtečná žena svěřovat cizí kojné. Když děti poněkud vyrostly pod jejím pečlivým dohledem, vychovávala je spíše pro klášterní samotu než pro vévodský dvůr. Proto nedovolovala, aby si zvykaly na vybraná jídla, nýbrž připravovala jim pokrmy zcela jednoduché, obvyklé pro venkovský lid. Z vnuknutí Božího je již v dětství připravovala a navykala na tento prostý způsob života, jakoby se v dohledné době měly všechny věnovat službě Boží.

2. Když nosila ve svém lůně třetího syna Bernarda, měla zvláštní sen, jenž byl předzvěstí budoucího poslání ještě nenarozeného dítěte. Zdálo se jí totiž, že nosí ve svém lůně bílého psíka, na zádech poněkud tmavšího a štěkajícího. Tímto snem byla ovšem velmi poděšena. Když se otázala na radu jakéhosi svatého mnicha, tu onen ihned duchaplně vysvětlil obsah jejího snu prorockými slovy, jimiž David opěvuje před Hospodinem svaté kazatele: „Jazyk tvých psů v krvi protivníků.“ Úzkostí znepokojené matce odpověděl: „Neboj se, neboť se staneš matkou velmi vynikajícího psíka, který bude věrným strážcem domu Církve Boží, na jejíž obranu má vydávat mohutný štěkot proti nepřítelům víry. Bude výtečným kazatelem a jako výborný pes silou hojivé výmluvnosti uzdraví u četných lidí mnohé nemoci duší.“

Zbožná a hluboce věřící žena se potěšila touto odpovědí jako samým Bohem vnuknutou. A od tohoto okamžiku ihned přelévá proud své něžné lásky na dítě dosud nezrozené s pevným úmyslem, že je v budoucnosti pošle na bohoslovné vzdělání podle smyslu a výkladu vidění, které jí o něm předpovídalo tak vznešené poslání.

3. A to se také stalo. Neboť brzy poté, co šťastně porodila, nejenže Bernarda obětovala Bohu, jak to činívala s předcházejícími dětmi, nýbrž – jak čteme v Písmě o svaté Anně, matce Samuelově, že svého vymodleného a Hospodinem darovaného synáčka zasvětila doživotní službě v jeho chrámu – tak podobně i Aleydis podala Bernarda v chrámě v oběť líbeznu.

Proto jakmile povyrosl, ihned poslala Bernarda na vzdělání k učitelům do veřejných škol při chrámu v Chatillonu, o nichž je známo, že toto dosud volné sdružení chrámového učitelského sboru bylo později osobním úsilím Bernardovým povýšeno na řád řeholních kanovníků. Tam vynakládal veškerou svou píli, aby v učení prospíval. Ostatně byl studentem hojně omilostněným, oplývajícím přirozenými vlohami, takže vskutku záhy dovedl v tomto ohledu aspoň částečně uspokojit touhu a naději matčinu. Vždyť ve vědních oborech prospíval nad svůj věk a daleko předstihl své vrstevníky. Zato ke světským

věcem počal mívat takřka přirozenou nechuť, což už tehdy bylo předzvěstí jeho budoucí dokonalosti a svatosti.

Vůči světským zábavám a zájmům byl zotíž velmi zdrženlivý, zato měl zálibu prodlévat v samotě, vyhýbat se veřejnému vystupování, býval obdivuhodně hloubavý, rodičů vždy poslušen a jim poddán. Ke každému se choval dobrotivě a laskavě, doma býval nenáročný a tichý, z domu vycházel jen málokdy, byl nad pomyšlení stydlivý a z hloubi své duše nenáviděl mnohomluvnost. K Bohu choval dětinnou úctu a lásku, aby byl s jeho milostí s to si zachovat mravní čistotu a nevinnost své mladistvé duše. Vědám se oddával vskutku horlivě, ale jen proto, aby mu pomáhaly hlouběji vniknout do pravd Písma svatého a tím Boha více poznávat a milovat.

Kapitola II.

O Bernardově bohabojnosti, soucitu, zálibě v mravní čistotě a o smrti jeho matky.

4. Když byl ještě malým chlapcem, trpěl silnými bolestmi hlavy, a proto musel ulehnout na lože. Přivedli pak k němu mastičkářku, která tvrdila, že dovede zmírnit jeho bolesti kouzelným zaříkáváním. Jakmile zpozoroval, že se k němu chce přiblížit s jakýmsi kouzelnými nástroji, dal se náramně do rozhořčeného křiku, odstrčil ji a zahnal od sebe.

5. Bylo to kdysi ve svaté noci svátku Narození Páně. Všichni domácí se chystali do chrámu na slavnou půlnoční mši. Poněvadž hodina nočních bohoslužeb byla pro malého chlapce poněkud pozdní, stalo se, že Bernard, zatímco usedl na lavici s ostatními a vyčkával zvonění, opřel si hlavu a usnul.

Tu ve vidění se mu zpřítomnil výjev Ježíškova narození, který navždy upevnil jeho něžnou víru i nadpřirozenou lásku a který jej přivedl k hlubšímu chápání nadpřirozených tajemství duchovního nazírání. Ve snu se mu totiž znovu zjevil Ježíš v zářící kráse jako ženich vycházející z nádherné komnaty. Jeho oči Jej spatřily právě v okamžiku, kdy jako věčné Slovo přicházel na svět z požehnaného lůna panenské matky v podobě dítěte, krásou převyšujícího všechny lidské syny. Tehdy si obě děti vzájemně opětovaly půvabné a dětsky něžné projevy lásky. Na tento radostný výjev pak Bernard po celý život rád vzpomínal a říkával s pevným přesvědčením, že v onu hodinu nazíral skutečné narození Spasitele.

Jak hojným a milostiplným požehnáním jej Bůh obdařil v onu hodinu, to mohli ostatně docela dobře postřehnout ti, kdo naslouchávali jeho kázáním, v nichž Bernard tento posvátný a radostný zážitek rozvíjel v hlubokých myšlenkách s nevyčerpatelnou zásobou výrazů i s procítěným přednesem. Právě z této příčiny – když později vydal své proslulé „Chvály panenské matky“ na počest požehnané Matky a Syna i jeho narození – použil jako námětu onoho místa evangelia, kde se praví: „Byl poslán anděl Gabriel od Boha do města galilejského atd.“

Ani to nelze zamlčet, že již od svých dětských let rád tajně uděloval almužny, měl-li u sebe nějaké peníze, takže i v tomto ohledu na svůj věk, ba vlastně nad svůj věk ze srdce rád prokazoval lidem čínorodou lásku a soucit.

6. Uplynulo několik let a chlapec Bernard přicházel do jinošského věku, prospívaje věkem a milostí u Boha i u lidí. Mezitím jeho matka svědomitě vychovávala ostatní děti, které se ponenáhlu rozcházely do světa. A když vyplnila skoro všechny své mateřské povinnosti, chystala se tato šlechtná matka na šťastný odchod ke svému Tvůrci. Zesnula mezi modlitbami duchovních, kteří se sešli k jejímu nesmrtelnému loži. Až do posledních okamžiků svého smrtelného zápasu se modlila společně s ostatními žalmy už sotva slyšitelným hlasem, a bylo možno pozorovat, jak bez přestávky šeptajícími rty a přerávaným hlasem až do posledního dechu vzývala Pána Boha. Konečně když se v pořadí proseb litaní dospělo ke zvolání: „Pro své utrpení a svůj kříž vysvobod' ji, Pane!“- pozvedla ruku, aby se přežehnala, současně však vydechla duši, takže již nemohla složit vztaženou ruku, zvednutou k žehnání.

Po smrti své milované matky počal Bernard přemýšlet o svém budoucím povolání a s vědomím vlastní svéprávnosti a samostatnosti prožíval část jinošských let v kruhu svých přátel. Poněvadž vynikal stepilou postavou, sličnou tváří, roztomilým jednáním i povahou, duševní bystrostí a nadáním i příjemně uchvacující mluvou, býval přiřazován k jinochům s nejkrásnějšími nadějemi do budoucna. Obzvláště se mu počínaly vtírat výhodné nabídky pro případ, že by se rozhodl vstoupit do světských služeb, a vůbec ze všech stran se na něj usmívalo nadmíru růžové štěstí.

Mimořádné přednosti Bernardovy nebyly bez nebezpečí, neboť k dobromyslnému a ve volbě druhů nedosti prozíravému jinochovi se vetřeli po smrti Aleydis přátelé zvrácených mravů. Tito se vášnově pokoušeli jej strhnout do víru světských radovánek, jimž byli sami oddáni. Zprvu se jim to dařilo, Bernard však brzy poznal, že kdyby mu měla lahodit i nadále jejich nevázanost, pak by se mu jistě znechutilo to, v čem jeho šlechtné srdce nacházelo dokonalejší radost a zalíbení – totiž v lásce k čistotě srdce a cudnosti. A jelikož právě tohoto krásného a ušlechtilého ideálu mu satanský had nejvíce záviděl, proto na něho líčil osidla svůdných pokušení a rozmanitými nástrahami strojil úklady jeho patě.

7. Za těchto okolností a přibližně v témže časovém období mu při jednom výletě přistrčili jeho zlomyslní druhové na popud zlého ducha na lože nedostatečně oblečenou lehkou dívku. Jakmile se probudil a zpozoroval ji, s naprostým klidem a mlčky jí ponechal své místo, odešel do jiného kouta a tam se uložil ke spánku. Ona hanebnice zpočátku nějakou chvíli tiše ležela a napjatě vyčkávala, co jinoch udělá. Když si jí vůbec nevšiml, osmělila se na něho dorážet a vyzývavě jej znepokojoval. Poněvadž však mládenec po celou dobu neochvějně odpíral jejím svodům, tu ona lehká dívka se i při své drzé nestoudnosti přece jen zastyděla a chvěje se nevýslovnou hrůzou a obdivem před tak čistou duší, jakož i vztekem z tak neslýchaného odmítnutí, vstala, opustila místnost a uprchla s nepořízenou.

Jindy se zase přihodilo, že Bernard musel přenocovat se svými druhy v cizím domě u jakési paní. Když si hostitelka s nápadným zájmem prohlédla sličného jinocha, ve vášnivě zaslepenosti k němu vzplanula s žádostivostí. Proto úmyslně, jako vůdci této společnosti, přichystala postel v oddělené místnosti. V noci pak tajně vstala a nestoudně vnikla do jeho ložnice. Jakmile ji Bernard zpozoroval, neztratil ani na okamžik duchapřítomnost a počal křičet: „Zloději,

zloději jsou zde!“.

Po tomto volání ta žena uprchla. Ihned se probudila všechna domácí čeleď, rozsvěcují svítilny, pátrají po zloději, ale samozřejmě ten není k nalezení. Proto jeden po druhém se vracejí na lože. Nastalo opět hluboké noční ticho a tma v domě jako předtím. Všichni odpočívají, jenom ona bídnicí si po prvotním nezdaru nepopřává klidu a v téže vášnivé zaslepenosti znovu míří k Bernardovu loži. Ten však opět hlasitě volá: „Zloději, zloději!“.

Znovu je kolem všechno na nohou, znovu hledají zloděje, ale opět po něm není ani stopy. Takto byla i potřetí zapuzena ona nestoudná hostitelka, až konečně přece jen ustala, buď překonána strachem před ostudou anebo beznadějností svého nekalého počínání. Když se pak druhého dne ta mladá společnost vydala na další cestu, přátelé si Bernarda dobírali a dotazovali se ho, jací že zloději jej to strašili uplynulé noci ve snu. On je vážně odbyl slovy: „Zcela jistě tam byl zloděj, neboť hostitelka dobře ví, kdo se mě pokoušel oloupit o čistotu.“.

Kapitola III.

Bernard touží zřici se světského způsobu života a uchýlit se do kláštera Cistercium, k čemuž vybízí i své známé.

8. Po neblahých zkušenostech a po vítězně přestálých zkouškách, důkladně uvažujíc o svém dosavadním způsobu života, dospěl Bernard k závěru, že nemůže žít dlouho bezpečen ten, kdo je hadem stále ohrožován, jak moudře praví jedno lidové přísloví. Poznal totiž, že svět a kníže tohoto světa mu sice nabízí zdánlivě značné výhody, slibuje mu lákavé možnosti, význačná postavení a ještě vábivější vyhlídky, ale že to vše je pouhý klam, marnost nad marnost a vše to, že je jen marnost. Zato však ve skrytých hlubinách duše mu neustále zazníval hlas věčné Pravdy, která jej volala a neodolatelně vábila: „Pojďte ke mně všichni, kteří se lopotíte, a já vás občerstvím. Vezměte mé jho na sebe a naleznete pokoj pro své duše.“

Když se tedy rozhodl uskutečnit svůj ideál dokonalosti, počal uvažovat a pátrat po nejvhodnějším místě, kde by našel zcela bezpečný a dokonalý klid své duše pod sladkým jhem Kristovým. A mezitím co přemýšlel a hledal, spočinulo jeho oko se zalíbením na mladičkém štípení obnovené mnišské řehole v Cisterciu, kde byla sice žeň hojná, ale dělníků málo, jelikož do tamního kláštera málokdo vstupoval pro nadmíru přísný způsob života a pro značnou chudobu.

Poněvadž však takové okolnosti vůbec nemohou zastrašit toho, kdo miluje a hledí Boha, odvrhl tudíž Bernard s velkodušnou upřímností veškerou nerozhodnost i malicherné lidské obavy a jeho mimořádný zájem upoutalo právě toto místo v pevném přesvědčení, že jedině tam se může plně skrýt a uniknout světu.

Jakmile se to však dozvěděli jeho bratři a přátelé, že se připravuje na odchod do kláštera, jehož strohost odstrašovala celé okolí, tu všemožně usilovali obrátit jeho pozornost k vědeckým studiím a tak v něm probudit snahu po vyniknutí ve světské učennosti, a tím těsněji jej tak připoutat světu. Vskutku se dal nachytat tímto namlouváním, jak sám později doznává, které ho srazilo z jeho počátečního rozletu.

Když se tedy přichystal na cestu do škol, spěchal se ještě rozloučit se svými bratry, kteří byli právě v ležení u města Grancey s burgundským vévodou Hugonem. Avšak cestou přemýšleje o vnučovaném a vychvalovaném povolání se mu tento záměr znechucoval. A zatímco se ubíral hluboce zamyšlen a zneklidněn kolem kostela, zamířil k němu, vstoupil dovnitř a vroucně se modlil k Bohu o osvětlení. Svůj vnitřní zápas ukončil hojným proudem slz a rozpínaje ruce k nebi, vylévalo jeho srdce city díky před tváří Boží.

A tak v tento den zpečetil navždy předsevzetí svého srdce.

9. Opravdu s přebystrým pochopením a s bezmeznou důsledností si vštípil do srdce výzvu Ducha svatého, který v knize Zjevení praví: „A kdo to slyší, ať řekne: Přijď také.“. Neboť vskutku od onoho rozhodujícího okamžiku jako oheň, který spaluje mohutné lesní stromoví, a jako požár, jehož plameny zachvacují mladý lesní porost a rozšiřují se nejdříve na několika roztroušených místech a v nejbližším okolí v malém rozsahu a potom se stále šíří až na místa odlehlá, tak podobně i mohutný zápal, který Bůh seslal do srdce svého služebníka Bernarda a chtěl, aby se rozhořel v mohutný plamen, zažehnul nejdříve jeho rodné bratry, kromě mladičkého Nivarda, který pro svůj dětský věk nebyl ještě schopen vstoupit do klášterní samoty a byl zatím ponechán doma starému otci k útěše. Potom přenáší ohnivý zápal na své příbuzné, přátele, na druhy z mládí a na všechny známé, i na ty, u nichž doufal dosáhnout změny života k dobrému.

Jeho strýc Galdrik se jako první ze všech bez oddalování a zdráhání připojil k rozhodnutí svého synovce a společně s ním byl odhodlán vstoupit do kláštera. Byl to muž z vysokého šlechtického rodu, vážený a mocný, vynikající vojenskou slávou ve světských službách, vládce města a části hedujského území, náležejícího k panství touillonskému.

Ochotně bez zdráhání uposlechl bratrových spasitelných výzev i sedmnáctiletý Bartoloměj, který dosud nesloužil ve vojsku.

Avšak Ondřej, rovněž mladší než Bernard, se zúčastnil porvé vojenské výpravy a choval se mnohem nepřístupněji k domluvě. Ale nakonec zvoala: „Hle, vidím svou matku!“. Tak živě se mu vybavila její radostí rozjasněná usměvavá tvář schvalující bohumilé předsevzetí svých synů. A tak i tento bratr se vzdal Bernardovi a z mladého nováčka se stal vojín Kristův.

Bernard se obrátil také na svého nejstaršího bratra Quida. Avšak tento ze sourozenců prvorozený a vážený muž byl již ženat a svým manželským stavem byl obzvláště vázán žít ve světě. Samozřejmě, že zprvu nemohl nic najisto přislíbit, ale když vzápětí tuto záležitost hlouběji uvážil a dobře promyslel, souhlasil rovněž se vstupem do kláštera, ovšem s tou nutnou výhradou, že mu k tomuto záměru dá souhlas také jeho manželka, kterou upřímně miloval. Splnění této podmínky se ovšem zdálo zcela nemožné u tak vznešené šlechtičny a mladičké manželky, která vychovala dvě roztomilé dcerušky. Avšak Bernard v pevné důvěře ve slitovnou Boží všemohoucnost mu na tuto pochybnost bez váhání odpověděl, že totiž v tomto případě přichází v úvahu dvojí možnost: buď jeho manželka svolí k odluce anebo brzy zemře.

Když však ta mladá žena všemožně odporovala, její muž jsa vskutku velkodušný, vědom si osobních závazků ke své ženě a veden hlubokou a činorodou vírou, jíž později za svého řeholního života tak znamenitě vynikal, z vnučnutí Božího pojal tedy mužný záměr, že se zřekne všeho majetku a zaváže

se vést život prostého rolníka. Rozhodl se totiž pracovat vlastníma rukama a z výtěžku své práce opatřovat živobytí nejenom sobě, nýbrž i své milované manželce, kterou přece nemohl opustit bez jejího svolení.

Mezitím se navrátil Bernard z apoštolských cest, jež konal v různých krajích, odkud horlivě shromažďoval nové a nové společníky pro svůj plán.

Netrvalo dlouho a dotyčná Quidonova manželka upadla do těžké nemoci. Poněvadž věděla o Bernardově předpovědi, uvědomila si, že bybylo přece jen schvrchovaně nebezpečné se vzpouzet ostnu vůle Boží. Dala si zavolat svého švagra a prosila ho o prominutí a spěšně žádala již sama od svého muže souhlas ke vstupu do kláštera. Když pak podle církevního zákona byla odloučena od svého muže, složila i ona slib čistoty, vstoupila do ženské řeholní družiny a tam sloužila Bohu věrně až do své smrti.

10. Druhorozený po Quidonovi byl Gerard, byl to rytíř velmi udatný, v jednání nadmíru rozvážný, nadmíru ochotný a dobromyslný a všemi sourozenci byl vřele milován. Ale ten podle známého obyčeje světské opatrníckosti k duchovním věcem – považoval totiž jednání ostatních bratří za lehkomyšlnost, že se prý najednou v prvotním návalu nadšení příliš ukvapují – a s neoblomnou tvrdošíjností zamítal spasitelnou radu a výzvu bratrovu. Když už nic nepomáhalo, tu Bernard v ohnivém zápalu pro vznešený ideál víry hluboce rozechvěn láskou i obavou o duši svého bratra, jakoby v prorockém zanícení zvolal: „Vím, ba mohu tě ujistit, že pouze tělesná trýzeň tě přivede k rozumu.“ A dotknuv se prstem jeho boku dodal: „Přijde den, a bude zde již brzy, kdy spasitelné domluvy, které nyní odmítáš jsa zdrav, naleznou přece jen schůdnou cestu do tvého srdce tak, jako kopí vbodnuté do tohoto boku. Zažiješ sice mnoho strachu, o svůj život však přece nepřijdeš.“

Jeho symbolický náznak se skutečně vyplnil a dosáhl svého cíle. Uplynulo několik dní a Gerard byl v boji obklíčen nepřátelským vojskem – a jak bratr předpověděl – zajat a zraněn. Z bojiště jeje odnášeli s ránou po zabodnutém kopí právě v onom boku a na tom místě, kde se ho nedávno Bernard dotkl svým prstem. V těchto bolestných okamžicích si vzpomněl na vzrušenou rozmluvu s bratrem a v obavě před hrozící smrtí hlasitě volal: „Jsem mnichem, jsem mnichem Cisterciá!“ Nicméně byl přece zadržen v zajetí a uvržen do vězení.

Po rychlém poslu povolal k sobě Bernarda, ale on však hned nepřišel, chtěje mu zatím dopřát času k vážným úvahám. - „Vždyť jsem to předvídal“ - pravil - „a varoval jsem jej, že mu bude hrozit nebezpečí, bude-li se vzpírat ostnu volání Božího. Toto zranění mu ostatně nebude ke smrti, nýbrž k životu.“ Tak se i stalo. Nad očekávání se Gerard brzy zotavil ze svého poranění, ale svého předsevzetí či slibu, který pronesl ve chvílích smrtelné úzkosti, už nezměnil. Ačkoliv byl již zcela vyléčen ze své dosavadní lásky k vojenskému stavu, přece byl dosud ke světu poután těžkými okovy, jimiž ho spoutali nepřátelé. TO bylo ještě jediné, co ho zdržovalo od okamžitého splnění předsevzetí. Než i v této tísní mu brzy přispělo na pomoc Boží milosrdenství.

Po nějakém čase přišel Bernard, usilovně se namáhaje, aby vězně propustili na svobodu. Nepořídil však vůbec nic. A když mu ani nedovolili jej navštívit, tu přistoupil ke dveřím žaláře a zvolal: „Poslyš, bratře Gerarde, v nejbližších dnech již odejdeme a vstoupíme do kláštera. Ty zde však zatím setrvej v předsevzetí již jako mnich až do svého propuštění a buď přesvědčen, že již

nyní se ti přičítá za skutek tvá dobrá vůle, jejíž provedení je ti prozatím znemožněno bez tvé viny.“

Trpké dny nastaly Gerardovi v žaláři a střídání duševních úzkostí s nejistotou stupňovalo jeho soužení čím dál tím více. Minulo několik dní a tu ve snách uslyšel hlas: „Dnes se dostaneš na svobodu!“. Bylo to v době svatopostní. A když tak v předvečerních hodinách téhož dne přemítal o tajemném nočním hlasu, prudce trhl řetězem, který jeho ruce poutal k noze. A hle, pouto na ruce se uvolnilo, takže už nebyl tak tísněn a mohl se volněji pohybovat. Ale co si nyní počít? Vchod byl uzamčen a přede dveřmi chodily hloučky žebráků. Přece však povstal, nikoli však s přílišnou nadějí úniku, jako spíše, aby se prošel po únavné poloze vleže – nebo ještě spíše, aby vyzkoumal možnost útěku. Jakmile přistoupil ke dveřím podzemní kobky, v níž byl uzavřen, opřel se o kliku a najednou celý zámek povolil pod silným tlakem jeho rukou a dveře se otevřely. Opatrně vyklouzl z kobky a přidržuje si řetěz visící na nohou, spěchal do chrámu, kde se právě zpívaly nešpory. Nedaleko před branou vězení stály sice skupinky chudých lidí, ale ti, spatřivše ho, porozuměly oč jde a raději odešli z onoho místa, aby nebyli svědky jeho útěku.

Když přicházel ke kostelu, tu právě odtud vycházel muž z rodiny, která střežila Gerarda ve vězení. Byl to dokonce bratr jeho dozorce. Ten, spatřiv Gerarda, jak pospíchá do chrámu, domníval se, že jde poděkovat Bohu za propuštění ze žaláře, a dobrosrdečně jej oslovil: „Už jsi přišel pozdě, Gerarde!“. Jelikož však Gerard vypadal nářmaně ustrašeně, dodal ještě konejšivě: „Nu, pospěš si tedy, sand ještě přijdeš alespoň na Amen.“ Jeho oči byly totiž zadržovány, takže si ani neuvědomoval dosah svého počínání vůči vězni. Poněvadž pozoroval, že snad z vysílení po zranění těžce vystupuje na schody, nabídl mu dokonce své rámě a pomáhal vězněnému Gerardovi při výstupu až na nejvyšší stupeň před chrámovými dveřmi. Teprve, když vstoupil do kostela a zařinčely jeho okovy, poznal svůj omyl. Ačkoliv se o to chtěl pokusit, přece jen jej už nemohl zadržet, neboť křesťanský chrám požíval práva azylu.

Po tomto zdařilém vysvobození jak ze zajetí ošemetené lásky k tomuto světu, tak i ze zajetí synů tohoto světa vyplnil pak Gerard věrně svůj slib, který předtím učinil. Touto událostí dal Bůh očividně najevo, na jak značném stupni osobní dokonalosti a svatého způsobu života se už tehdy nacházel Boží sluha Bernard, který z Božího osvícení názorně ukázal, k čemu mělo dojít, jakoby v té rozhodné chvíli již před sebou viděl obraz bratrovy budoucnosti. Když totiž ukazoval prstem na jeho bok, tehdy v duchu předvídal, jak oštěp Boží milosti pronikne do Gerardova srdce utrpením, což také sám doznal, když se ho na to tázali.

11. Když jednou v neděli Bernard vkročil se svými stejně smýšlejícími druhy do svatyně na mši svatou, četl se tam právě úryvek z listu Apoštola tohoto znění: „Věrný je Bůh, poněvadž ten, jnež ve vás započal dobré dílo, je dokoná až do dne Ježíše Krista.“ Tato slova zbožný jinoch nechápal jinak, než že ho sám Bůh z nebe povzbuzuje. Zaplesal tedy ve svém srdci tento vpravdě duchovní optec svých bratří, Kristu zplozených, a jsa ujištěn, že ruka Páně mu hodlá přispět na pomoc, jal se od toho okamžiku veřejně horlivě kázat a přitom ze všech sil rozmnožovat své následovníky.

Počínal se oblékat v nového člověka a se svými spolužáky, s nimiž za

studentských let hovořival o světských vědách a zájmech, počal nyní rozprávět o vážných otázkách duchovního a řeholního života. Zdůrazňoval, že světské štěstí a radosti jsou pomíjející, že život ve světě je pln trápení, strastí a běd, a že na každého člověka po smrti čeká buď navěky nebe nebo věčné peklo.

A jak si Bernard počínal ve svém apoštolátě v případech na pohled beznadějných? Když si někoho předem vyhlédl, koho považoval za schopného pro obrácení, v pevné důvěře ve spolupůsobení milosti a osvětlení Božího, svými přesvědčivými domluvami, modlitbami a neúnavným přátelským naléháním způsobil, že váhavci šli nejdříve sami do sebe, potom v kajicně zkroušeném sebepoznání mu dávali za pravdu a nakonec se jeden po druhém připojovali k jeho plánu.

Jeden z takových tvrdošijných obrácených lidí byl jeho bývalý spolužák Hugo z Maconu, jenž byl později vyslán k založení čtvrtého opatství Pontigny. Dotyčný klášter řídil jako jeho první opat až do doby, kdy podle zásluhy byl povýšen na biskupský stolec diecéze auxerreské.

Ten se již předtím dozvěděl o rozhodnutí svého nejmilejšího druha a přítele Bernarda, kterého již oplakával jako navždy pro sebe ztraceného a pro svět mrtvého. Jakmile se oběma naskytla první příležitost k setkání a rozhovoru, po odlišně soucitných slzách a náčích z rozdílného ovšem zármutku, slovo dalo slovo a každý ze svého stanoviska hájil svůj názor. Když během tohoto přátelského rozhovoru Hugonovi zasvitl paprsek milosti Boží, v tom okamžiku dostala rozmluva zcela jiný spád. Podavše si pak pravice na znamení stálého přátelství v novém životě, stali se nyní v mnohem krásnějším smyslu jedním srdcem a jednou duší v Kristu, než byli dříve ve světě.

Po několika dnech Bernard obdržel zprávu, že Hugo se dal zviklat a ustoupil od svého záměru. Když se však dozvěděl o vhodné příležitosti, že biskup Hugonovy diecéze svolal církevní synodu, přispěchal, aby ho povolal zpět na pravou cestu a znovu zplodil pro Krista. Jakmile však Hugonovi svědci uzřeli Bernarda, obstoupili svou kořist a znemožnili jim veškerý vzájemný styk a přístup. To však Bernardovi nevadilo – když nemohl s přítelem mluvit osobně, mluvil o něm v modlitbě s Bohem. Zatímco se v slzách vroucně modlil, strhl se náhle prudký a mohutný liják. Něco podobného nikdo neočekával při zahájení sněmu, který se konal na planině pod širým nebem, poněvadž obloha byla jasná. Celé shromáždění se tudíž rozprchlo před prudkým lijákem do nejbližších úkrytů. A tu Bernard, uchopiv Hugona, praví: „Zůstaň se mnou i v tomto dešti, chtěl bych ti sdělit své obavy. Když oba přátelé osaměli a domluvili se, Hospodin opět seslal jasno pohodu nejen na nebeskou oblohu, nýbrž i do jejich duší. V tu chvíli bylo jejich přátelství obnoveno a předsevzetí Hugonovo tak navždy zpečetěno a již nikdy se je neopovážil porušit.

12. To vše viděl pekelný závistník a běsnil, svými zuby skřípal a užíral se, zatímco mladičkový zbožný nadšenec s pomocí Boží slavil skvělý triumf nad světem. Kdykoli kázal na veřejnosti nebo konal soukromé rozmluvy, už tehdy schovávaly matky své děti, mladé manželky zdržovaly doma své muže a přátelé ukrývali své druhy z obavy, aby jim je Bernard neodloudil. Opravdu, Duch svatý dodával jeho výmluvnosti tak podmaňujícího kouzla, že stěží kdo dovedl odolat jeho vlivu. Pročez stále rostl počet obrácených, kteří se rozhodli pro řeholní život. Lze na ně použít slov, které se píšou v Písmě svatém o prvotních

křesťanech, že totiž tato obec věřících měla jedno srdce a jednu duši v Pánu, a že přebývali všichni jednomyslně pospolu, z ostatních se však nikdo neosměloval k nim připojit.

V Chatillonu měli společné shromáždění v Tecelínově domě, kde se scházeli, pospolu bydleli a navzájem se povzbuzovali duchovními rozhovory. Do tohoto domu se stěžil kdo odhodlal vloudit, kdo nenáležel k jejich družině. Ale když tam přece někdo vešel ze zvědavosti a viděl jejich chování i slyšel jejich řeči, byl tím vším okouzlen a nadmíru dojat. Ačkoliv se tam takový člověk vplížil s jakýmsi pochybnostmi, nakonec rovněž dobrořečil Hospodinu a byl nucen doznat, že jsou proniknuti živou vírou a láskou k Bohu, a buď se též připojil k jejich jednomyslné touze, anebo při odchodu lkal sám nad sebou a záviděl jim jejich štěstí.

Šestimešiční pobyt v Chatillonu měl být předběžnou průpravou pro jejich budoucí klášterní života. Bylo to ovšem v té době a v těch krajinách něco neslýchaného, aby někdo ještě za svého prodlévání ve světě takhle přezkoumával své budoucí povolání v klášteře. Chodili zde v občanských šatech a Bernard zároveň všem svěřencům poskytl možnost, aby si vyřídili soukromé a rodinné záležitosti.

13. Při těchto úspěších se však vtírala odůvodněná obava, zda mladičkový Bernard dovede i nadále udržet pohromadě své druhy v jejich počáteční horlivosti. A tu sám Bůh mu ve snu naznačil, že je již na čase něco podniknout, aby snad pokušitel nezkazil poněmhu jeho dílo. Jeden z jeho druhů měl prý sen, že celá jejich společnost zasedla ke stolu a každý stolovník pojídal jakýsi podivuhodně bílý a chutný chléb. A zatímco si na něm všichni výborně pochutnávali, tu si všiml, že pouze dva z celé družiny o něj příliš nestáli. Jeden z nich si totiž ničeho nebral a ten druhý se sice naoko stavěl, že si pokrm bere, ale pouštěl jej z ruky pod stůl, jakoby mu tam spadl náhodou. Význam snu byl jasný a v obojím případě se vyplnil. Jeden z nich je opustil ještě před odchodem do kláštera. Druhý sice s ostatními dobré dílo započal, ale nedokonal.

Kapitola IV.

Bernard vstupuje se svými druhy do Cistercia. O jeho sebezáporu ve zkušební době.

14. Když konečně nadešel určený den splnění slibu a vyplnění duchovní touhy, tu duchovní otec svých bratří, Bernard, vyšel z rodného domu i se svými rodnými, duchovními syny, které Kristu zplodil slovem Života. Než odešli, provorozený z bratří, Quido, uviděl svého bratra Nivarda, který byl ještě malým chlapcem, jak si hraje na hradním nádvoří s jinými dětmi. Objal ho a pravil: „Poslyš, můj milý bratříčku Nivarde, my již odcházíme do kláštera a všechn náš majetek připadne nyní tobě.“ Avšak chlapec, v jehož žilách také proudila velkodušná krev Aleydina, na to dojemně a na svůj věk nadmíru rozumně odpověděl: „Vy si tedy berete nebe a mně přenecháváte pouhou zemi? S takovým nespravedlivým podílem se nespokojím.“

Po těch slovech všichni odešli, ale chlapec chtěl jít s bratry. Thedy to ovšem ještě nebylo možné, jakmile však dosáhl věku předepsaného řeholí, obětoval

také on svůj mladý život cisterciáckému řádu. Nedal se odradit ani otcem, příbuznými ani přátely a následoval své bratry. Z této Bohem požehnané rodiny zůstal pak doma pouze otec s dcerou. V příslušné kapitole o nich uslyšíme, jak i oni na sebe vezmou řeholní roucho.

V této době mladičké a nečetné cisterciácké společenství žilo se svým opatem, ctihodným mužem Štěpánem, kterého příliš zarmucoval pohled na stále ubývající počet mnichů. Nebylo naděje na dorost, který by převzal dědictví svaté chudoby a prostoty, kterou sice mnozí u těchto svatých mnichů obdivovali, ale jejich strohému způsobu života se hrozili.

Až konečně zajásal opat Štěpán nad tímto Bohem seslaným darem, který byl tak radostiplný, nečekaně veliký a překvapující, že bylo patrné, jakoby se na této mnišské družině splnila slova Ducha svatého: „Chválu pěj, ty neplodná, která jsi nerodila, jásej a plesej, která jsi byla neplodná, neboť více má synů osamělá než ta, která má muže.“ Z těchto požehnaných prvotín měla potom cisterciácká rodina spatřit nespočetná pokolení svých synů.

15. Roku tisícího stého třináctého po narození Páně a patnáctého roku po založení domu Cistercia, za vlády oapta Štěpána, Boží služebník Bernard vstoupil do Cistercia ve věku asi dvaceti dvou let se svými více než třiceti druhy a sklonil tam pokorně šíji pod sladké jeho Kristovo, Od tohoto okamžiku sesílal Bůh hojné požehnání, takže tato vinice Pána zástupů počala brzy vydávat plody, rozpínat své větve až k moři a její výhonky sahaly až na sotrovy za dalekým mořem.

Tak požehnané byly počátky muže Božího. A tu se domnívám, že nikdo nedovede v celé hloubce pochopit a vylíčit rozsah jeho mimořádného sebezapírání a jeho andělsky čistého života na světě, kdo nežije v tom duchu, jako žil on. Toliko Vševědoucí a Bernard sám by jedině mohl vysvětlit, kterými pohnutkami jej Bůh vedl a řídil hned na počátku jeho řeholního života a doprovázel jeho horlivou snahu hojným omilostněním.

Jak se jen vynasnažoval upevnit milost svého povolání a vyvolení křížováním svého těla i jeho žádostí! Jak jej Bůh napájel proudy duchovní rozkoše z nadbytku svého domu!

Vždyť když se rozhodl vstoupit do tohoto chudičkému a chudobu milujícímu domu, v té době ještě neznámého a málem opovrhovaného, učinil to s úmyslem, aby tam zcela odumřel lásce a vzpomínám lidí v naději, že se tam skryje jako rozbitá nádoba v zapadlém koutě. Bůh však rozhodl jinak a řeholní kázní si jej připravil za nádobu vyvolenou – a to nejen k upevnění a rozšíření cisterciáckého řádu s obnoveným mnišským ideálem, nýbrž aby nosil jeho jméno před krále, vladaře a národy až do nejzazších končin země. On sám však nesměšlel takto o sobě, ani nic podobného nezamýšlel, ba naopak, aby uchoval své srdce prosté všech světských zájmů a důsledně oddané jen řeholnímu povolání, často se v duchu tázával sama sebe: „Bernarde, nač jsi sem přišel?“ A jako se v Písmě dočítáme, že Ježíš počal nejprve činit a až pak učit, tak i Bernard od prvního dne vstupu do noviciátního domu počal nejprve sám konat a prožívat to, čemu měl potom učit jiné.

16. Proto když byl novicem, v ničem se nešetřil a všemožně se vynasnažoval nejenom uvádět na pravou míru tělesné žádosti, které slouží k zachování přirozenosti lidské, ale i krotit všechny smysly, které podporují tělesnost.

Ačkoliv řeholní pravidla již sama sebou směřují k vypěstování zdrženlivost be bšem, co smyslům nebezpečně lahodí, Bernard nejenže se nezalekl jejich strohosti, nýbrž záměrně sobě zvyšoval jejich trýznivost. Cítil se k tomu puzen snahou po neustále větším duchovním pokroku a po svobodě ducha, což mu bylo zdrojem nadpřirozené radosti a duchovní rozkoše. Domníval se totiž, že nikdy a ničím nelze sdostatek potlačit vrozené nižší pudy lidské přirozenosti natolik, aby to prospělo úplné svobodě a nadvládě ducha nad tělem. Aby tedy tuto duševní nadvládu neztratil, ba spíše, aby ji upevnil a natrvalo ovládal, proto tělesným potřebám lidské přirozenosti povoloval jen tu nejnutnější míru ukojení – jen tolik, kolik bylo tělu nevyhnutelně třeba kvůli styku s lidmi a k dobru prostředí, v němž žil.

Ustavičná sebekázeň a zdrženlivost se mu stala zvykem a druhou přirozeností. Jeho pozornost a paměť se soustřeďovala do nitra a byla zcela vnořena do Boha. Tak se stávalo, že očima neviděl, ušima neslyšel, při jídle chuť nerozeznával: zkrátka, když dlel sám se sebou, stěží co vnímal tělesnými smysly.

Tak například po celý rok přebýval v noviciátní místnosti a když ji po roce opustil, nedovedl říci, zda dotyčná místnost měla strop klenutý či rovný. Nebo po dlouhou dobu chodíval do klášterního chrámu k bohoslužbám a přece si nevšiml počtu oken a domníval se, že je tam pouze jedno okno, ačkoliv chrámové stěny měly okna tři. Tak značná byla ukázněnost jeho pohledu, se kterou potlačoval zvědavost, že ho již věci kolkolem nedovedly zaměstnat. Když se mu leckdy přihodilo, že si něco musel prohlížet, jak jsme podotkli, jeho paměť byla upoutána duchovními úvahami, takže si ukazovanou věc dost jasně neuvědomoval. Bez součinnosti paměti totiž smyslové vjemy zůstávají nepatrné.

Kapitola V.

O Bernardových vzácných vlastnostech a podobě.

17. Milost doplňovala přirozenost, takže bylo patrné, že se na Bernardovi vyplnila slova Písma: „Byl jsem jako jinoch pěkně vyvinutý a došel jsem duše krásné. Jsa dobrý, přišel jsem do těla neposkvrněného.“ A bylo tomu skutečně tak. Neboť za součinnosti milosti Boží vypěstoval svým odříkavým životem ve své bdělé duši trvalou schopnost o všem soudit a schopnost jednat ve světle nadpřirozeném, duchovním a podle vůle Boží. V tomto ohledu obdržel Bernard duši vskutku krásnou, bdělou a vnímavou pro věci nadpřirozené, prahnoucí raději po tom, co se příčí lidské přirozenosti, mající rozkošné zalíbení v hodnotách a snahách duchovních, toužící po živém a vroucím spojení s Bohem, jemuž se ochotně poddává a slouží. A jako měl krásnou duši, tak měl i krásné tělo, nižádnou neřestí poskvrněné, jež bylo velmi povolným a způsobilým nástrojem služby ducha i nástrojem ke službě Boží.

Svým půvabným zjevem, roztomilou povahou, duševní bystrostí a nadáním, příjemnou mluvou upoutával všechny, kdo jej poznali. Avšak přesto vyzařovala jeho tvář spíše půvab krásy duševní než tělesné. Z jeho blankytných očí sálalo tajmené kouzlo andělské čistoty a holubičí prostoty. Přitažlivost jeho osobnosti spočívala v tom, že jeho spanilá duše, naplněná vůní čistoty úmyslu a přehojných

nadpřirozených darů, vyzařovala z jeho nitra navenek a ztělesňovala se v jeho chování i tváři.

Byl velmi útlého, takřka nehmotného těla, pleť měl velmi jemnou s růžovým nádechem ve tvářích, jakoby je rozpaloval horký proud krve vzrušené vědomím přítomnosti Boží a překypující láskou k Němu. Vlasy měl plavé, poněkud narudlé vousy, které mu na sklounku zešedivěly. Postavy byl ztepilý, poněkud nadprostřední velikosti. Nad tyto přirozené půvaby ovšem vynikala jeho ušlechtilá duše, která se cele vystavovala blahodárným paprskům milosti, a která přísnou sebekázní a dokonalým vnitřním životem podrobovala tělo a jeho přirozené sklony duchu takovou měrou, že stálým cvikem v něm odumřelo vše, co se přičilo duchu a co mu nebylo na prospěch. To se mu stalo druhou přirozeností. Tělesný člověk v něm zahynul a nad novým, duchovním člověkem nedovedla nižší stránka jeho přirozenosti již získat nadvládu.

Kapitola VI.

O založení „Jasného údolí“ (lat. Clara Valis, fr. Clairvaux) a o ustanovení Bernarda opatem.

18. Brzy se pak zalíbilo Bohu, jenž Bernarda oddělil od světa a povolal, aby na něm nepřebornými milostmi zjevil svou slávu a aby kolem něho shromáždil nesčetné syny, kteří byli dosud byli rozptýleni po světě. Proto Bůh vnikl do srdce opata Štěpána záměr, aby poslal Bernardovy bratry a příbuzné k založení domu v Jasném údolí - Clairvaux. Odcházející družině dal do čela Bernarda jako opata. Tato volba značně překvapila jeho starší a rozvážlivé bratry, kteří neskrývali obavy, že tak mladičký, slabý a nezkušený představený nebude asi s to zastávat tak odpovědné místo zvláště ve svízelných začátcích, a to jednak pro jeho nepevné zdraví a jednak pro nepatrnou zkušenost v hospodářských záležitostech.

Jasně údolí se nacházelo v kraji langreském na levém břehu řeky Aube. Dávno předtím bylo známé pod jménem „Údolí Pelyňkové“ a odedávna sloužilo za skrýši loupežníkům. A na tomto místě hrůzy a širé pustiny se tedy usadili oni stateční mužové, aby z doupěte loupežníků učinili svatyni Boží a dům modlitby.

Tam sloužili Bohu v bezelstnosti a prostotě svého srdce a hlavně v prvních letech ve velké chudobě. O hladu a žízni, v zimě a v nuzném oděvu neúnavně slavili noční bohoslužby. Velmi často se stávalo, že se museli spokojit jen s vařeným bukovým listím. Později býval jejich obvyklým pokrmem ječmenný chléb s přimíchaným rozemletým prosem a vikví podle vzoru starozákonních proroků. Když byl jednou tímto chlebem pohoštěn jakýsi řeholník z jiného kláštera, který tam přenocoval, náramně se zhrozil takového pokrmu, kterým se zdejší mniši živili, a vzal si tajně kousek skývy s sebou, aby svým spolubratřím ukázal, jakým ubohým pokrmem se živí tito mužové, a to dokonce tak urození mužové. Když skývu spatřili, rovněž nevyházeli z úžasu. Ale Muž Boží na to příliš nedbal, co se jí. Považoval totiž za svůj

nejhlavnější úkol především vedení duší svých četných svěřenců.

Tuto povinnost chápalo Bernardovo omilostněné srdce velmi intenzivně od počátku svého obrácení až do konce svého života na výsost starostlivým způsobem, takže Bernard vzbuzoval dojem, že ke všem duším chová lásku vpravdě mateřskou.

Tuto nadměrnou lásku jeho svatého zápalu mírnila pouze jeho hluboká pokora. Neboť ačkoliv se jednou stranou pokořoval a uznával za neschopného někomu prospět, přesto druhou stranou, zcela zapomínaje na sebe, planul vůči duším vášnivým žářem, který prozrazoval, že nic na světě mu nedovede poskytnout větší potěšení než doslova se udřít pro spásu co možná největšího počtu svých bližních. Bezesporu to byla jeho vřelá láska k lidem, která ho pak přímo hnala do apoštolské činnosti, tu však naproti tomu zase mírnilo jeho pokorné smýšlení o sobě samém.

19. V pozdějších letech se jednou po jitřních bohoslužbách přihodilo, že si Bernard vyšel ven z chóru na obchůzku kolem kláštera a v rozjímání prosil Pána za šťastnou budoucnost kláštera a zda je Bohu příjemná jeho obětavá služba i služba jeho bratří. Tu se najednou při této modlitbě zastavil a s očima poněkud přivřenýma viděl, jak z přilehlých svahů ze všech stran do údolní roviny sestupujeta tak veliké množství mužů z rozmanitých národů a z rozličných stavů, že ani celé údolí je všechny nemohlo pojmout. My už ovšem po náležitém časovém odstupu dobře víme, co věštilo toto vidění. Avšak i Muž Boží se tímto zjevem nadmíru potěšil a i své bratry povzbudil s nabádáním, aby se nikdy nevzdávali naděje na Boží milosrdenství.

20. Krutá nouze v Jasném údolí trvala jen první rok po jeho založení. Později ji poněkud zmírňoval výtěžek žní - byť ještě skrovný - na nově obdělávaných polích. Ale i potom občas doléhaly na klášter trpké zkoušky, avšak v největší nouzi jim přispěla na pomoc Boží prozřetelnost.

Tak jednou před blížící se zimou chyběly klášternímu hospodáři Gerardovi peníze k nákupu potřebných předmětů pro mnichy. Když si jednoho dne bratr Gerard postěžoval Bernardovi, že se mu nedostává pro klášter mnoho nutných věcí, Muž Boží se ho otázal, jak mnoho peněz by prozatím potřeboval k opatření nejnaléhavějších předmětů. Onen mu odpověděl, že dvanáct liber. Na to Gerarda propustil a oddal se vroucí modlitbě.

Netrvalo dlouho a Gerard se vrátil se zprávou, že jakási žena stojí před bránou a přeje si mluvit s opatem. Když k ní přišel, dotyčná žena před ním padla na kolena, podávala mu dvanáct lieber pro klášter a odporoučela svého těžce nemocného muže modlitbě bratří. Bernard ji utěšil a propustil s krátkým povzbuzením slovy: „Klidně se vrať domů, tvůj manžel se brzy uzdraví.“

Vrátila se tedy do svého domu a jak ji Bernard ujistil, tak se také stalo. Opat pak použil této příležitosti, aby svému hospodáři vštípil do srdce ponaučení o důvěře v Boha, kdykoliv nastanou podobná navštívení Páně. A opravdu, když na klášter doléhala nouze, což se ostatně nejednou přihodilo, pevně důvěřoval, že mu Boží prozřetelnost pošle pomoc, odkud by jí nikdo vůbec nečekal.

Z těchto a jiných pozoruhodných zkušeností se jeho bratři přesvědčili, že Bernard je zcela ponořen do Boha, a proto se ostýchali vyrušovat pozemskými starostmi jeho omilostněné srdce tonoucí v mocných dojmech prožívání nadpřirozených útěch. Proto, pokud to bylo možné, sami obstarávali hmotné

záležitosti kláštera a jemu ponechali pouze duchovní vedení svých duší.

Kapitola VII.

O Bernardově duchovním vedení, kázání a o obrácení jeho otce i sestry.

21. Když mívával k bratřím duchovní promluvy, stěžilo se bratři mohli propracovat k vytčenému ideálu, jelikož i pro muže vyžadovaly jeho požadavky nadlidskou sílu. Přece však podle výroku svatého Joba, že by bylo velkou opovážlivostí odporovat světcům, neomlouvali své slabosti, nýbrž se k nim přiznávali. Ale když se mu pokaždé vyznávali ochotně a pokorně ze svých opětovných poklesků, tu konečně jejich duchovní vůdce musel sám uznat za nevhodný svůj dosavadní horlící postup vůči pokorným a poddajným bratřím. Tak se stala pokora učedníků učitelkou učitele. Dospěl totiž k názoru, že by bylo mnohem prospěšnější a snažší, když se sami podle svých sil budou i nadále snažit o duchovní pokrok, než aby se řídili návodem, a že mnohem bohuliběji a účinněji mohou sami pracovat na své spáse než podle jeho příkladu. Měl totiž za to, že jeho přílišné přepínání požadavků k dokonalosti bývá pro slabší bratry spíše příčinou stálého klopýtání než skutečného duchovního pokroku. Touto skutečností se znepokojoval i rmoutil a není divu, že se do jeho srdce vtíraly rozmanité úvahy. Až se konečně po dlouhém zmatavém přemýšlení a duchovních útrapách rozhodl, že se musí odpoutat ode všech vnějších a úředních záležitostí a v samotě srdce i v tiché odloučenosti se zkoncentrovat ve svém nitru na tak dlouho, dokud by mu Boží prozřetelnost neprojevila svou vůli, jak si má napříště počínat. A vskutku po několika dnech prý za nočního snu spatřil v plném jasu u sebe stanout tajemnou osobu, jak ho důsledně napomíná, aby i nadále s odvahou ve svých duchovních přednáškách hlásal vnuknuté pravdy, neboť to prý není on, který mluví, nýbrž Duch svatý, jenž mluví v něm. A od té chvíle tím patrněji v něm a skrze něho mluvil Duch svatý, který mu propůjčoval jak mohutně uchvacující způsob vyjadřování tak i překvapující bystrost vnímání a užití pravd Písma svatého a tím mu zjednával u posluchačů oblibu i vážnost. Tím si lze vysvětlit, proč používal Písma svatého ve svých kázáních a promlouval s rozhodností a s úspěchem k poučování, k vyvracení bludných nauk a k napomínání, takže když při hlásání slova Božího pojednával o čemkoliv před veřejností, dovedl to tak jasně, zajímavě a přesvědčivě podat a pro projednávanou záležitost účinně nadchnout, že všichni posluchači bývali okouzleni líbezností jeho slov, která plynula z jeho úst.

22. Když potom přišel navštívit své syny zmíněný Bernardův otec, který jediný z celé své rodiny zůstal sám na svém hradě, rovněž se k nim přidružil jako mnich. Ztrávil s nimi zbytek svého života, po nějaké době zesnul v pozeňnaném věku.

A tak ve světě žila pouze jejich vdaná sestra Humbelína, světu zcela oddaná. Ačkoliv už přivykla lehkomyšlnému životu a světským radovánkám, které se nabízejí bohatým lidem, tak přece také jí Bůh jednou vnukl myšlenku, aby navštívila své bratry v Jasném údolí. Vypravila se tam tedy s četným komonstvem a v nádherném oděvu, aby spatřila svého proslaveného bratra Bernarda. On ji však takhle odmítal uznat za svou sestru, horšil se na ni jako

na svůdkyni duší, rozhodně ji odmítal vidět a vůbec nechtěl z kláštera vyjít, aby ji přivítal.

Jakmile se to Humbelína dověděla, v hloubi své duše byla zdrcena. A když také žádný z bratří se s ní nechtěl sejít, tu propukla v usedavý vzlykot a nakonec zaštkala: „Máte pravdu, že jsem hříšnice, ale Kristus právě takové chtěl svou smrtí vykoupit. A poněvadž jsem hříšnice, tím spíše musím vyhledávat poučení a rady zbožných bratří. Jestliže můj milý bratr pohrdá mým tělem, tak ho aspoň snažně prosím, aby jako Sluha Boží měl slitování s mou duší. Ať jen ke mně přijde a poradí mi, jsem ochotna vykonat vše, cokoliv mi přikáže!”

Sotvaže Bernardovi sdělili její příslib, ihned svolal své rodné bratry, aby s nimi před klášterní branou pozdravil svou stále milovanou sestru. Snadno si lze domyslet předmět jejich rozhovoru. A jelikož ji nemohl odloučit od manžela, proto jí především důrazně zapověděl veškerou svěťáckou marnivost, přepych v oděvu a ve všech světských okázalostech s poukazem na prostinký způsob života jejich matky, která takto žila po celou dobu svého manželství.

Nato se s ní srdečně rozloučil. Humbelína si pak vskutku přeposlušně vzala k srdci bratrovo ponaučení a ke své rodině se navrátila zcela vnitřně proměněná milostí všemohoucího Boha. Zajisté pak všichni domácí a známí žasli, že tato mladička, vznešená a spanilá šlechtična a paní najednou zanechala přepychového strojení i hostin a že vede takřka poustevnický život uprostřed světského ruchu.

Její manžel schvaloval její nový způsob života po celá dvě léta. Konečně se též přesvědčiv o opravdovosti i vytrvalosti jejího dobrého úmyslu, zprostil Humbelínu manželského závazku a dal jí svolení, aby v řeholi sloužila Bohu, jemuž se zalíbila. Jakmile obdržela toužebnou svobodu, vstoupila do kláštera v Jully-les-Nonnais a s pannami Bohu zasvěcenými zasvětila Bohu ostatní léta svého života. Bůh ji tam obdařil tak velkými milostmi a svatostí, že se osvědčila ne méně velkodušností než vznešeným rodem jako věrná sestra svých svatých bratří.

Kapitola VIII.

Opata Bernarda světí challonský biskup Vilém, který přejímá též péči o jeho zdraví.

23. Když pak měl Bernard jako první opat Jasného údolí – Clairvaux přijmout opatské potvrzení a kněžské svěcení, nebyl právě ve svém sídlení městě přítomen langreský biskup, jemuž toto právo udělit svěcení náleželo. Zatímco tedy jeho bratři uvažovali, kam vy ho měli doprovodit ke svěcení, dovídají se o velkém věhlasu velebného biskupa challonského, onoho proslaveného učence Viléma z Champeaux. K němu se tedy rozhodnou jej poslat. A tak se také stalo. Vydal se tedy na cestu do Challons a vzal si za průvodce jakéhosi mnicha Eldobona z Cistercia.

Do biskupského sídla vstoupil pak mladý mnich vyhublého a k smrti umořeného těla a ošumělého zevnějšku za doprovodu staršího mnicha pěkně urostlé postavy a kypícího zdravím. Někteří zaměstnanci kurie se usmívali této nápadné odlišnosti, jiní zase vzdávali pocty podle svých mylných představ tomu

druhému, než kterému měly náležet.

Při představování domnělého opata však biskup Vilém ihned upjal svůj bystrozrak na Bernarda a poznal v něm sluhu Božího a přijal jej, jak dovede jen světec. Poněvadž už v prvním srdečném rozhovoru mladý mnich jevil v řeči nejenom značnou moudrost, ale ještě větší skromnost, tu prozíravý muž seznal, že jeho milý host je Bohem omilostněn, a proto jej co nejsrdečněji zdržoval k delšímu pobytu ve své rezidenci. A tak v dalším přátelském styku a v důvěrných rozhovorech o duchovních věcech rostla jeho láska k Bernardovi nejen kvůli jeho duchaplným výrokům, nýbrž ještě mnohem více pro jeho svědomitost.

Od toho dne pak a od té hodiny stali se jedním srdcem a jednou duší v Pánu natolik, že netoliko biskupova rezidence, nýbrž i celé jeho sídelní město Challon přilnulo k jasnodolským cisterciákům. Ba dokonce též jeho přičiněním se církevní provincie remešská a celá Francie rozohnila láskou k němu a zahrnovala úctou Muže Božího. Po příkladu tohoto význačného biskupa jej totiž počaly také ostatní diecéze vítat a ctít jako posla Božího, takže lze mít za to, že vynikající církevní hodnostář už na první pohled vyтуšil budoucí mimořádné poslání tohoto neznámého mnicha, mnicha tak přeskromného.

24. Po uplynutí kratičké doby, když se otřesené zdraví opatovo nebezpečně zhoršovalo, takže se dala očekávat jen smrt nebo živoření horší smrti, byl poctěn návštěvou téhož biskupa.

Za své návštěvy biskup zjistil a výslovně prohlásil, že u něho pevně doufá nejen v záchranu jeho života, nýbrž i ve zlepšení jeho zdraví, jestliže uposlechne jeho dobře míněné rady a svolí k patřičnému léčení a ošetřování, které jeho zdravotní stav naléhavě potřebuje. Bernard se však vůbec nedal pohnout od svého dosavadního přísného a navyklého způsobu života. Proto se biskup odebral na generální kapitulu do Cistercia a tam před hloučkem shromážděných opatů s pokorou vpravdě biskupskou a s láskou svého kněžského srdce, se s prosbou vrhnul celým tělem na zem a obdržel dovolení, aby směl mít pravomoc nad Bernardem po dobu jednoho roku. Co by se tedy mohlo odepřít tak vzněšenému a přitom tak pokornému hodnostáři? Biskup Vilém se pak navrátil do Jasného údolí. Za obvodem kláštera dal Bernardovi vystavět maličkou chýšku a přísně mu nařídil, že vzhledem k jeho chatrnému zdraví není vázán po celou tu dobu řádovými předpisy o míře a druzích pokrmů a nápojů a že se nesmí zneklidňovat žádnou starostí o klášter, nýbrž že tam má žít sám pro sebe a podle návodu jím stanoveného. Tak z rozkazu biskupova a opatů generální kapituly zbaven starostí o klášter zabývá se Bernard jen Bohem a sebou, jsa ponořen do slastiplného rozjímání o nebi.

Nadlidská trpělivost a jeho „královský“ příbytek zapůsobil na návštěvníky hlubokým dojmem. Například v té době navštívil Jasně údolí Vilém ze St. Thierry, jenž své zážitky popisuje takto: „Nalezl jsem Bernarda v chýši podobné dřevěným chatrčím, které se stavěly na křižovatkách malomocným, avšak beru Boha za svědka, že si tato komůrka vzhledem k jejímu obyvateli vynucovala stejně velkou úctu, jako kdybych přicházel k obětnímu oltáři. Byl jsem tak dojat srdečnou láskou k Muži Božímu a tak vroucí touhou s ním sdílet jeho chudobu, že kdyby to bylo možné, okamžitě bych se dal do jeho služeb. Přátelsky nás přivítal, a když jsme se dotazovali na jeho zdravotní stav, odpověděl úsměvem jemu vlastním: „Vede se mi velmi dobře, dosud jsem řídil v

klášteře velmi rozumné lidi, nyní však spravedlivým úradkem Božím musím poslouchat jakéhosi nerozumného mastičkáře.“ Potom jsme s ním poobědvali. Domnívali jsme se, že s tak těžce nemocným člověkem se jistě zachází s obzvláštní šetrností. Když jsme však spatřili, že na příkaz ranhojiče se mu podávají pokrmy, kterých by se nedotkl ano člověk zcela zdravý a hladem umírající, tu kdokoli to uzřel, musel užasnout a otřást se hněvem i odporem. Jedině mlčení, řeholí předepsané, nám bránilo hlasitě projevit svou nelibost a šťavnatými slovy zasypat proklatého mučitele, který tak hnusně zneužíval důvěry biskupovy. Avšak Bernard jako živoucí a zcela odevzdaný obětní beránek bez výběru ochotně požíval vše, co se mu předložilo. Všechno považoval za stejně chutné. Dlouhotrvajícím umrtvováním ztratil totiž schopnost rozeznávat jakost pokrmů. Jedině vodu si pochvaloval, protože jejími doušky si občas svlažoval hrdlo a jazyk.

Kapitola IX.

Rozkvět kláštera v Jasném údolí – Clairvaux.

25. Bernard asi nepočítal s tím, že by poměrně malé a divoké „pelyňkové“ údolí přilákalo větší počet mnichů a noviců, a proto byly původní klášterní budovy postaveny v malých a nejnужněších rozměrech. Netrvalo však dlouho a klášterní družina početně rostla a tísnila se v místnostech. Bylo tedy nutno pomýšlet na rozšíření anebo novou stavbu kláštera. Zprvu se Bernard tomuto plánu vzpíral, poněvadž již nechtěl bratry znovu zatěžovat vyčerpávající prací a výlohami. Teprve mnohem později přistoupil na předložený návrh, zkrášlený misionářským obrazem.

Dříve než jasnodolskému klášteru nastala doba rozkvětu a věhlasu, musel zažít mnoho pohnutých chvil a mniši museli často přinášet nadlidské oběti pro základy jeho budoucí velikosti. Ale všechny překážky zdolal svatý zápal mladé družiny se svatým opatem, jehož příklad všechny podněcoval a povznášel.

Věru, byl to tehdy zlatý věk Jasného údolí, když se z něho na všechny strany šířilo světlo nadzemského jasu jako z vrcholku hory a rozlévalo se po celé zemi. Byl to vsutku dojemný pohled na statečné muže, kteří dříve ve světě oplývali bohatstvím a mocí a kteří pocházeli ze znamenitých šlechtických rodů, ale nyní tím vším pohlrdli a pokládali si za mnohem větší čest být šlechtici chudého Krista. Zde pod duchovním vedením Bernardovým stavěli jako obyčejní stavební dělníci vlastníma rukama, či spíše vlastní krví, stavby Boží. Neboť těchto prvních třináct cisterciáků znavených námahami každodenní práce a béd, vysílených hladem a žízní, zkřehlých zimou a nedostatkem potřebných oděvů, zbědovaných krutou nouzí, kladlo tomuto svatému údolí do základů převzácné duchovní hodnoty a nebeské požehnání, jímž bylo potom jasné údolí zahrnováno hojnou měrou. A tak se stalo věrným obrazem nového pozemského ráje s novými světci jako tomu bylo za časů starokřesťanských řeholních obcí u někdejších egyptských mnichů, našich slavných otců a vzorů skrytého života.

To dosvědčovali a tyto dojmy osobně prožívali návštěvníci, když sestupovali po cestě do Jasného údolí ze svahu sousedních kopců. Již jejich první pohled na klášterní budovy zde prozrazoval přítomnost Boží a ztichlé údolí hlásalo svou

jednoduchostí a prostotou pokoru a prostotu chudých cisterciáků, kteří je obývali. V tomto četně obydleném údolíčku, kde všichni pracovali a nikomu nebylo dovoleno zahálet, kde měl každý předělen pracovní obor a úkol, za plného denního světla panovalo takové hluboké ticho a mlčení jako v pozdních nočních hodinách, prerusované pouze šramotem pracovního nářadí anebo zpěvem bratří pějících Boží chvály. Řádový příkaz přísného mlčení, který byl návštěvníkům dobře znám, působil na světské lidi dojmem tak mohutným, že jakmile vstoupili do klášterního dvora, neodvažovali se promluvit nejen ani jediného špatného či zbytečného slova, nýbrž vůbec mlčeli, jak se to srovnávalo s posvátností tohoto místa.

Toto osamělé zákoutí obývané služebníky Božími bylo obklopeno hustým lesem a vklíněno mezi dva vrchy, které je uzavírali a dávali mu podobu hluboké jeskyně, jakou kdysi obýval náš svatý otec Benedikt, než jej objevili pastýři. Již vnější obraz tohoto místa dával tušit, že zdejší družina nejen následuje a napodobuje svatý život Benediktův, nýbrž i jeho způsoby přebývání ve skryté osamělosti. Všichni tu byli totiž poustevníky, třebaže žili pohromadě. Ačkoliv toto údolí bylo přeplněno mnichy, přece jejich jednomyslně spořádaná láska i úcta k řeholním příkazům učinila z othoto údolí tichou samotou. Ostatně člověk svévolný a nepodřízený žádnému pořádku je sám sobě hlučícím davem, i kdyby žil samotou jako poustevník. Naproti tomu zde pevně stanovený pořádek, rozvrh práce a řeholní zákon zavazující k mlčení, nařízený v zájmu jednoty ducha a vnitřní usebranosti i bdělosti, každému mnichu zaručoval a poskytoval tichost samoty, kterou vždy a všude nosil s sebou ve svém srdci.

Jednoduchým klášterním budovám a příbytkům odpovídala stejně prostinká strava mnichů. I když ubývalo nouze, téměř nic se nezměnilo v životosprávě klášterní družiny. Pokrm byl snad poněkud hojnější a pravidelnější, ale nikoliv vybranější. Jídla mléčná a z jakéhokoliv druhu masa a ryb zůstávala i nadále potravou neužívanou.

Dokonce též o Božím hodu velikonočním byly bratřím k jídlu podávány vařené boby a hrách. Raké v přípravě pokrmů byla dodržována jednoduchost. Nepoužívali žádného koření, ba ani kmínu, bez něhož se tehdejší kuchyně neobešla. Jedinými kořenidly byla sůl a voda, a potom hlad a duch oběti z lásky k Bohu.

Toto je tedy povšechný a stručný náskok duchovní školy za života jejího svatého učitele a opata Bernarda v přeslavném a nám drahém Jasném údolí. V tomto nově postaveném svatostánku plálo obětavé nadšení zápalu mnichů pro ideál řeholního dokonalého a svatého života a tuto snahu doprovázel Bůh svou pomocí a požehnáním.

Kapitola X.

O Bernardově obdivuhodném umrtvování a zájmu o Písmo svaté.

26. Bernard sice uznal nutnost umírněného duchovního vedení a horlivosti své duchovní rodiny, ale vůbec nepokládal za nutné mírnit svou horlivost a strohý způsob života. Kéž by se choval k sobě rovněž tak jako k ostatním po zkušenostech s přepínáním svých sil v nadměrném zápalu prvních let. Kéž by

byl k sobě tak shovívavý, umírněný a tak šetrný, jako byl k jiným. Neboť jakmile minula jednorozční doba nuceného léčení a klidu, ihned se navrátil ke svému bývalému umrtvování s takovou pružností jako povolený luk vymrštěný do své původní polohy nebo jako zadržovaný tok horské bystřiny. Zdálo se, že zdvojnásobenými nároky chtěl nahradit onu dlouhou nečinnost a nabýt znovu duchovní zisk ušlý přerušáním práce. Spatřil bys jej, jak se zesláblý a churavý s novým vypětím sil pouští do nadlidsky kajících úkonů bez ohledu na své tělesné síly. Zatímco o všechny své svěřence starostlivě pečoval, nedbal vůbec na sebe. Ke každému byl nadmíru shovívavý, jen sobě nedopřával ani tolik oddechu, na kolik si každý člověk činí přirozený nárok. Ale přesto nepovažoval své dosavadní vypětí za nic, ba stále sebe pobízel k ještě přísnějším kajícím skutkům a námahám v neochvějně snaze podrobit své tělo zcela duchu. Z toho důvodu neustálými, přílišnými posty a nočním bděním oslaboval své tělo, stejně už vyčerpané rozmanitými nemocemi.

Nemalá zkouška očekávala cisterciáka ve společném dormitáři, který za noci osvětlovalo matné světlo lojové lampičky. V nevelké vzdálenosti postele od sebe oddělené příčkami měly na prknech položený slamník a slaměný polštář s prostěradlem. Na takovém lehátku spával cisterciácký mnich, ale Bernard si i toto prosté chudobné lože dovedl učinit ještě tvrdším. Cisterciák spával oblečen a opásán, aby při prvním znamení opata k modlitbám se mohl ihned odebrat do kaple ke zpívání nočních hodin. V zimní době se zahaloval vlněnou pokrývkou. Bylo již dosti citelným pokáním být po celý den neustále oblečen po denních námahách. I poměrně krátký, šestihodinový spánek cisterciáků byl přerušován modlitbou církevních hodin.

A přece co máme říci o Bernardově spánku, který je přece přirozeným lidským osvěžením těla i ducha po denních klopotách? Od vstupu do kláštera a po celý další život se často odříkal i tohoto kratičkému a málo pohodlnému odpočinku a ještě si stěžoval, že prospaný čas je mařením času. Proto většinu noci věnoval rozjímavé modlitbě. Spánek přirovnával ke smrti. Lidem totiž spánek připomíná smrt, ale Bohu je lidská smrt jen jako lidský spánek. Jeho skrovnému spánku byl i úměrný skrovný pokrm. Obojím se nikdy nepřesýtil a požíval obou jen v míře nejnepatrnější a nejpotřebnější. Podle svého zvyku věnoval část noci nočnímu bdění a část spánku. Zdá se, že nacházel jakési potěšení v tom, když mohl svému tělu ukládat citelné oběti, jimž se lidská přirozenost vzpírá, hlavně ve spánku a jídle.

Být podle Řehole lačný od večera do druhé hodiny odpolední, ba mnohdy zase až do večera – s výjimkou doby polních prací – je již dosti citelným umrtvováním. Mniši obdrželi k jídlu kousek chleba a dva talíře vařené zeleniny. Avšak Bernard nespotřeboval ani tento skromný příděl. Úplné nasycení u mnicha považoval za nestřídmost. V tom ohledu ovšem přeháněl a nemírným umrtvováním si přivodil již v noviciátě žaludeční nemoc, která ho trýznila po celý život.

Proto také k jídlu nebyl puzen chutí, nýbrž jedině obavou před úplným vysílením. Již pouhá myšlenka na jídlo se mu ošklivila a k jídlu přicházel jako k nějakému mučení. Ale kupodivu čím více jeho tělo sláblo posty a rozličnými nemocemi, tím více sílil a mohutněl jeho duch. Již pouhé polykání mu působilo značné bolesti, neboť zúžený a zaníceným hrdlem nemohl požit

suchý chléb ani jiný tuhý pokrm. Ještě větší utrpení mu však působila žaludeční slabost a poruchy střevní činnosti. Tyto obtíže bývaly velmi časté. Ostatně už od přirozenosti byl Bernard nadmíru slabého a jemného těla, které bylo nadto podlomeno přílišnými posty a bděním, zimou a námahou i vyčerpávajícími pracemi, a pokažený žaludek zvracel neztrávený pokrm. Jestliže však přece jen něco rozmělněného pokrmu přirozeným trávením přešlo do zažívacího ústrojí, potom i toto působilo nemenší svírající bolesti, takže za nesnesitelných muk musel odejít z místnosti. Proto ani nepatrný zbytek požitého pokrmu mu nesloužil ani tak k posílení těla jako spíše k oddalování smrti. Po každém jídle se zpytoval, a když shledal, že jen docela maličko překročil nejnужnější míru pokrmu, usvědčoval se, že trpěl oprávněně. A tak se mu nepřetržitý cvik v uskrovňování a odpírání jídla stal druhou přirozeností, a kdyby si snad i chtěl dopřát poněkud většího občerstvení, vůbec by ho nesnesl.

Jeho obvyklou stravou bylo mléko s chlebem nebo voda s vařenou zeleninou či krupičná kaše, která se dává dětem. Někdy také rozmočený krajíc chleba ve vodě zakusoval nepatrnými kousky ovoce. Jiná jídla jeho nemocné ústrojí buď nesnášela anebo je odmítal ze střídmosti. Jestliže se někdy napil vína ze střídmosti, stávalo se to zřídka kdy a v míře velice nepatrné, neboť sám tvrdil, že v nemoci si nejlépe pochutnal jen na pramenité vodě.

Jeho lékaři, kteří ho ošetřovali a pozorovali, se obdivovali jeho dokonalému umrtvování a potvrzovali, že svou železnou vůlí činil své přirozenosti podobné násilí, jako kdyby byl beránek přinucen orat zapřažen do pluhu.

Ale ani se svou nemocí se Bernard příliš nemazlil a nevěnoval jí velkou pozornost. Také lehce vyřešil trapné rozpaky z vyvrhnutí požitého sousta při žaludečních záchvatech při církevních hodinkách v chóru. Aby ostatní nevyrušoval z pobožností a nemusel se vzdálit ze společných modliteb, přichystal si v podlaze plivátko na svém místě v chóru pro případ nevolnosti a tak se nažil při modltibě setrvat až do konce. Teprve když se bolesti stávaly už nesnesitelnými, upustil od společné modlitby a zůstával v ústraní kromě případů, kdy bylo nutno navštívit bratry v jejich duchovních a řeholních záležitostech, nebo když bylo jeho přítomnosti pro konvent nevyhnutelně třeba.

Duch kajcnosti ho neopouštěl ani při modltibě. Modlíval se vestoje ve dne i v noci tak dlouho, až kolena zemdlená postem a nohy naběhlé námahou nemohly udržet jeho tělo. Po dlouhou dobu nosil na těle žíněný pás, dokud o tom nikdo nevěděl. Jakmile se však toto tajemství prozradilo, ihned jej odložil a už nikdy nepoužil. Jeho největší snahou bylo vyhnout se lidskému obdivu a nebudit pozornost nějakým zvláštností. Ale čím více se stranil lidské chvály a pocty, tím více byl jimi zahrnován. Jen tím se lišil od těch, kteří se po ní dychtivě pachtí, že na pochvaly a pocty nic nedal a vůbec jich nevnímal. Z hloubi srdce byl totiž přesvědčen o pravdivosti jím často opakovaného přísloví, že lidé se obdivují pouze tomu, co je nápadné, zato méně je zajímá vytrvalá, svědomitá a poctivá denní práce a povinnosti. Proto se s tím větší horlivostí věnoval povinným společným úkonům a ve svém životě v ničem nedával přednost osobním libůstkám a zvláštnostem. Bernardova velikost spočívá v tom, že každodenní společné úkony ať už při bohoslužbě či v rukodělném zaměstnání konal s obzvláštní svědomitostí a zručností.

Od počátku měl jeho silný duch převahu nad slabým tělem. Nedopřával a nevyžadoval pro tělo úlev ve spánku ani stravování a tím méně se neodlučoval

od společné rukodělné práce a přidělených úkolů. Co si mohli dovolit jiní, to nevztahoval na sebe, ba měl pro ně náležitou omluvu. Ostatní totiž považoval za svaté a dokonalé. A proto se jim nechtěl rovnat. On prý je v duchovním životě stále ještě jako novic a začátečník, kterému je zapotřebí počátečního zápalu a přísné řádové kázně, a proto si nikdy nemůže činit nároku na úlevu a odpočinek, který právem náleží jen mužům zasloužilým a dokonalým. Jelikož nikdy předtím neoral a nenosil těžká břemena a nadto se vysílil přílišnými posty i při prostinké klášterní stravě, nedovedl zápolit s těžkým pluhem anebo nosit těžká břemena. Ale našemu věrnému a nadšenému milovníku společného soužití to nesloužilo za záminku, aby se vzdálil od pracujících bratří. Když mniši konali práci, které buď nebyl navyklý nebo ji neovládal, chopil se lehčích zaměstnání, která byla stejně nutná: okopával zahradu, štípal dříví a nosil polena do dřevníku. Nedostatek sil na těžké práce vyrovnával pokorou a hnal se do takových zaměstnání, která považoval za ponižující, nebo alespoň v klášteře zametal, uklízel a v kuchyni myl nádobí.

Z dob jeho noviciátu existuje zajímavá příhoda, kdy se přece nezdržel pláče nad svou neobratností, která však krásně dokresluje jeho lásku k práci, zvláště k práci společné. Byly právě žně, kdy všichni bratří žali srpem obilí. Také Bernard žal, ale tak nešikovně, že bratří nebo dokonce sám opat Štěpán mu pokynul, aby si šel raději odpočinout. Musel ovšem poslechnout, ale jeho šlechtická krev se cítila tak zahanbena tímto útrpným soucitem bratří i příkazem, že s pláčem padl na kolena a v slzách prosil Boha o dovednost k žatvě obilí. Jeho prosba byla vyslyšena. Od onoho dne ovládal srp s tak pozoruhodnou dovedností, že byl nejlepším žencem v klášteře. Ještě dlouho potom projevoval srdečnou radost z této vlohy, v níž spatřoval dar Boží.

Je věru obdivuhodné na Bernardovi, který obdržel tak velkou vlitou milost chápání pravd svaté víry a nazírání nadpřirozených tajemství, že pracoval s chutí a nacházel v práci nesmírné zalíbení. Krátce řečeno, při tělesné práci se modlil nebo rozjímal, aniž práci přerušoval nebo konal liknavě. I při rukodělném zaměstnání dovedl duši obohacovat duchovními hodnotami. Z toho je vidno, že ačkoliv rád pracoval, přece lze pochybovat, že se tato horlivost vyrovnala jeho úsilí v práci duchovní.

Od dob noviciátu se Bernard s velkým zájmem ponořoval do Písma svatého. Proto se nelze divit, že se ve svých kázáních, dopisech a pojednáních vyjadřoval mluvou Písma svatého, často v doslovném znění. Biblické výrazy mu byly zcela běžné, poněvadž je často a důkladně promyslel a prožil, a tak mu vnikly do krve a morku.

Také klášterní řád přispíval zvýšenou měrou k duchovní činnosti tohoto druhu. Když se pracovalo za stálého mlčení na polích i v lese, měl mnich příležitost uvažovat o námětech a pravdách žalmových modliteb a biblické četby. Slova, do jejichž významu se ponořil, utkvěla mu pevně v paměti při práci. Bernard patrně narážel na tuto duševní činnost při výkladu Písma svatého, jehož pravdy a hluboké myšlenky nejdříve prožil rozjímáním a modlitbou při práci v lesích a na polích. Žertovně říkával svým důvěrným přátelům, že při studiu Písma svatého neměl jiných učitelů kromě dubů a buků.

Když nebyl zaměstnán vyřizováním osobních záležitostí nebo jinou prací, buď se pravidelně modlil nebo rozjímal. Modlil se všude, kde byl o samotě. Ostatně

samotu srdce si zjednal kdekoliv, ať už byl sám nebo na svých apoštolských cestách, neboť ji nosil v nitru.

Krátce řečeno, posvátné knihy čítával velmi důkladně, s vážným zájmem a velice často. Měl upřímnou zálibu pátrat po myšlenkách Ducha svatého hlavně ve svatých knihách. Říkával, že na kterékoliv Boží pravdě a ctnosti si pochutnává mnohem více čerpáním přímo z čistého pramene než ze zakalených potůčků knižních výkladů Slova Božího. Ačkoliv pokorně studoval knihy církevních Otců a pravověrných vykladačů Písma, přece jim nepřikládal tak velké důležitosti jako četbě a zaobíráním se Biblií samotnou. Zato věrně následoval jejich příkladu a rovněž se vydatně napájel z posvátného pramene, z něhož čerpali výteční svatí Otcové, jímž se zcela vyrovnal a zakončil jejich řadu.

Kapitola XI.

Bernard divotvůrce.

Boží moudrosti se zalíbilo, aby tento churavý a slaboučkový muž nadlidským dílem a výkonností zahanbil celé zástupy zdravých a dobře živených lidí. Na své vysilující nemoci se příliš nevymlouval. Ostatně zdali pak kvůli svým nemocem někdy nevyplnil svěřený úkol podle svých sil a schopností? Kdo z jeho současníků, silných a zdravím kypících, vykonal pro čest Boží a pro blaho Církve více než tento na smrt nemocný, vyhublý a vysílený mnich? Kolik nespočetných zástupů mužů přivábil ze světa svým slovem a příkladem nejenom do kláštera, nýbrž i k dokonalosti a svatosti? Co přečetných cisterciáckých klášterních rodin utvořil z těchto svých výtečných učedníků po celém křesťanském světě, aby lidstvu sloužily za hrady ducha a za místa útočiště! Vždyť zatvrzelí hříšníci a k věčné smrti odsouzení, když se zavčas vzpamatovávají a kajícně se k Bohu obracejí, nalézají v těchto azylech svou spásu.

Ostatně kdo by dovedl navlas přesně vypočítat tolik dobrodiní, která Bernard prokázal nespočetným lidem v urovnávání sporů, v osobních potřebách, v různých krajích a dobách. Je nesporné, že následováníhodné světcovo sebezapírání a umrtvení mělo mít více žádoucí umírněnosti. Však Bernard později také kajícně uznával svá pochybení v přehánění svého umrtvování s výčitkou, že svému tělu znemožnil řádně sloužit Bohu i „bratřím, neboť svým nerozvážným zápalem je oslabil a málem učinil neužitečným“. Ačkoliv zbožný opat se přepínal v kajícnosti, přece jen je nutno mít na paměti, že svědomitým duším chtěl zanechat příklad nikoliv v upřílišňování, nýbrž v horlivosti, statečnosti a obětavosti.

Bernard byl vskutku velký duch, když tolik mimořádně těžkých prací a cest vykonal při tak chatrném zdraví ve vysíleném a vyhublém těle. Avšak právě z jeho zmořeného těla vyzařovalo tím mohutnější podmaňující kouzlo osobnosti, proniknuté láskou Boží. Již jeho zjev mu získával zaslouženou úctu, s úctou pak oddanou lásku, s láskou pak vliv na lidi, jakého bylo dopřáno málokterému pozemšťanovi. Věru, toto byly převýborné dary k blahodárnému apoštolskému působení, k němuž byl Boží prozřetelností předurčen již v lůně matky, jak

předpovídal tajemný sen uvedený v první kapitole.

Hned na počátku svého obrácení zasvětil tedy prvotiny svého mládí obrozenému mnišskému řádu cisterciáckému, který se navrátil k původní prostotě a čistotě ducha nejstarší řehole, a mezi tichými klášterními zdmi se zcela věnoval jen spáse své a bratří. Bohužel, netrvalo dlouho a Bernard upadl do nemoci, která ho značnou dobu odlučovala od společného styku s duchovní rodinou. Musel bydlet a léčit se v chatě mimo klášter, kde byl nucen se stýkat se světskými lidmi, kteří se tam k němu hrnuli s prosbou o pomoc. Jakmile se poněkud poněkud zotavil, často a ochotně jim vycházel vstříc a vydával se hlásat slovo Boží. Svůz zamilovaný klášter však opouštěl načas jen z poslušnosti, když jeho spolupráci nutně vyžadovaly ohrožené zájmy a potřeby svaté Církve. Záležitosti Boží kladl vždycky na nejpřednější místo a kamkoliv zavítal, všude hlásal slovo Boží a neúnavně hájil jeho práva. Jaký div, že vzbudil u lidí všeobecnou pozornost, a církevní představení se netajili úmyslem, že hodlají používat tohoto užitečného údu v těžkých dobách k prospěchu celé Církve.

Od toho času vzrůstal věhlas Bernardův, jehož obdivuhodná, Církvi i národům prospěšná, působnost vyvěrala z Božího omilostnění, kterého prospěšně používal. Byla to především jeho podmanivá a moudrá výmluvnost, dar proroctví, svatost života, kterou uzdravoval nemoci všeho druhu. Všechny tyto mimořádné zjevy i Bernardovu činnost jeho životopisci bedlivě zaznamenávali. Rovněž rodné bratry a rodné duchovní syny našeho blaženého opata ohromila jeho divotvorná moc, které byli svědky nebo se o ní doslechli. Ale nejednali podle zvyku tělesně smýšlejících lidí a nevychvalovali ho, nýbrž spíše se strachovali o jeho duchovní život, aby se totiž mladistvého a nezkušeného srdce nezmocnila zhoubná samolibost. V této starostlivosti snad nejvíce všechny předčil jeho strýc Galdrich a prvorozený bratr Quido, kteří si oba Bernarda dobírali jako dva bodavé ostny seslané Bohem, aby se snad nenadýmal pro obdrženou divotvornou moc. Však si neodpustili ani nejspičatější narážky, které zraňovaly jemnocitné Bernardovo srdce, zlehčovali jeho dobré úmysly a činy, nad všemi jeho zázraky se blahosklonně usmívali, ale skromný Bernard mlčel. Když tomu nebylo konce a neustále ho častovali uštěpačnými poznámkami, tu citlivému a mlčenlivému Bernardovi často vytryskly i slzy do očí.

Pozdější Langresský biskup Bohumír, světcův bratranec, druh obrácený a nejvěrnější i nerozlučný průvodce jeho apoštolských cest, tvrdil, že i bratr Quido byl svědkem prvního zázraku, který učinil zbožný opat. Bylo to kolem r. 1122. Procházeli právě městečkem Chateau-Landon v kraji senském. Tam se setkali s jakýmsi jinochem, jenž měl nohu ochromenou bolestným hnisáním píštěle, a velmi naléhavě prosil našeho otce Bernarda, aby ho dotekem uzdravil a požehnal chromou nohu. Dojat tak velikou důvěrou, požehnal Bernard nemocnou nohu a vzdálil se. Brzy nato chodil jinoch zdráv. Když pak se po několika dnech opět vraceli městečkem, mohli zjistit, že jinoch měl již nohu zcela zdravou a zacelenou bez nejmenších známek hnisání. Samozřejmě, bratr blahoslaveného opata se nedal nijak přesvědčit ani tímto očividným zázrakem a neodpustil si, aby mu nevyčítal alespoň opovážlivost, že si totiž dovolil dotknout se cizího člověka. Zajisté tak činil jen z velké lásky a z péče o Bernardovu duši.

Jiný, a v časovém pořadí pravděpodobně první, zázrak Bernardův se udál v

blízkosti jasnodolského kláštera na hradě La Ferté, kde žil opatův příbuzný Josbert, místodržící v Dijonu. Byl raněn mrtvicí a ztratil řeč. Jeho syn Josbert mladší a celá rodina měla starost o budoucnost umírajícího a váženého muže, že totiž zemře bez svaté zpovědi a svátostného pomazání. Josbert totiž neměl valného smyslu pro spravedlnost. Jako mnozí jiní šlechtici jeho doby zneužíval svého postavení a moci k utiskování prostých a slabých i k uchvacování církevních práv. Domáci se chvěli hrůzou, v jakém stavu se jejich pán objeví před soudnou stolicí.

Rychlý posel tedy běžel ke svatému opatovi, ale v Jasnodolu jej nenalezl. Teprve po třech dnech úzkostlivého čekání se dostavil do La Ferté. Bolest rodiny na něj bolestně zapůsobila. Pln důvěry v Boží milosrdenství přítomným připomínal požadavky věčné spravedlnosti a rozhodně prohlásil: "Dobře víte, jak tento muž utlačoval Církev, utiskoval chudé a páchal nepravosti. Jestliže se jeho dědicové zaručí, že navrátí kostelům odcizený majetek a napraví křivdy chudým, zase obdrží řeč, aby se mohl vyzpovídat a zbožně přijmout svátosti než zemře."

Rozhodnost jeho slov překvapila přítomné, ale také je uklidnila. Josbert mladší se za svého otce zavázal, že Církvi a chudým vše nahradí. Avšak bratr jasnodolského opata Quido, jeho strýc Galdrich, kteří Bernarda doprovázeli, si ho vzali stranou a naléhavě mu domlouvali za jeho opovážlivost, když s úžasem slyšeli tak určité příslibení zázraku. On jim však zcela klidně odvětil: Jen se nestrachujte, neboť Bůh může mnohem snáze učinit to, čemu vy dovedete jen s takovými obtížemi uvěřit.

Potom se Bernard připravil vroucí modlitbou a přistoupil k oltáři slavit mši svatou. Jakmile dokončil svatou oběť, přišel k němu posel se zprávou, že Josbert opět nabyl řeči a že si přeje s ním mluvit. Po díkučinění po mši svaté, přispěchal Bernard k umírajícímu, který se mu vyzpovídal s lítostivým pláčem, přijal svátosti z rukou svatého opata a v plném rozsahu schválil a nařídil splnění závazků, které za něho učinil jeho syn. Potom byl naživu ještě asi tři nebo čtyři dny, kteréžto doby použil k poslednímu pořízení a k udělování almužen. Tak tedy po křesťansku i s dobrou nadějí v Boží milosrdenství vydechl pak svou duši.

Takto Ježíš Kristus započal obklopovat jméno svého věrného služebníka novou září slávy. V prostotě, upřímnosti a hloubce živé víry, aniž by si byl vědom nějaké zázračné moci, jasnodolský opat nikdy neváhal prosit Boha o uzdravení nešťastných prosebníků. Tato a mnohá jiná uzdravení vzbudila veřejnou pozornost svou zřejmou okamžitostí, ne-li nadpřirozenou povahou.

Jindy zavolali Bernarda k těžce nemocnému Humbertovi, pozdějšímu opatu v Igny, který sebou zmítal v děsném záchvatu padoucnice. Někteří bratři se namáhali udržet ubožáka v posteli. Když však přišel Bernard, řekl: "Jak vám mohu pomoci? Pojďme se raději modlit."

Potom se zbožný opat odebral do klášterní kaple. Mezitím nemocný usnul. Následujícího dne zcela zdrav přijal svaté přijímání z ruky Bernardovy. Od toho dne se mu již nikdy neopakovaly záchvaty této nebezpečné nemoci, kterou trpěl od svého dětství.

Kapitola XII.

O uzdravení Galdricha, o jeho smrti a o vysvobození duše jistého mnicha z očiště.

Po nějaké době se přihodilo, že jeho strýc Galdrich, který z přílišné starosti o opatovu skromnost si jej neomaleně dobíral pro jeho podivuhodná uzdravování nemocných, onemocněl pak velmi nebezpečnou zimnicí. Když se jeho nemoc stále zhoršovala, tu milý strýc, donucen prudkými bolestmi, se snažil pohnout opata velmi zkroušenou prosbou, aby se také nad ním smiloval a svými modlitbami mu dopomohl ke zdraví, jak to ochotně činíval jiným nemocným.

Avšak Bernard, který měl srdce nad med sladší a ke všem nemocným a potřebným ku pomoci vždy otevřené, nejprve pokládal strýcovu prosbu za žert a jemnou narážkou mu uváděl na paměť jeho časté výtky, jimiž ho ještě nedávno zahrnoval za ochotu pomáhat v podobných případech. Proto mu dával na srozuměnou, aby toho od něho nežádal a aby ho alespoň nyní již nepokoušel.

Poněvadž však Galdrichovo srdcervoucí prosebné naříkání nadále nasvědčovalo, že tentokrát mu vskutku není do žertu, a když své úpěnlivé prosby zdvojnásoboval, tu konečně Bernard vložil na něho ruce a s vroucí modlitbou Boha prosil, aby byl nemocný zbaven smrtonosné horečky. A vskutku, horečka jej okamžitě opustila na opatovu přímluvnou modlitbu; takto zakusil její účinky sám na sobě právě ten, jenž ji ještě před nedávnem podceňoval u jiných nemocných.

Po tomto uzdravení žil Galduich v Jasném údolí ještě řadu let. Jsa horlivého ducha a milovníkem všeho dobra, odebral se pak z tohoto světa do rajských radostí. Bylo však podivné, jak se tento muž asi hodinu před svou smrtí chvěl po celém těle a jak bolestně zaúpěl. Když se pak znovu uklidnil, s velmi blaženým výrazem ve tváři zesnul v Pánu v přítomnosti Bernardově.

Spasitel však nechtěl ponechat na pochybách starostlivé srdce opatovo o osud jeho svěřence, a dal mu poznat příčinu zmíněného vzrušujícího okamžiku. Když totiž Bernard častěji a s pohnutím uvažoval o smrti svého strýce, spatřil prý ho ve snu a dotazoval se, jak se mu daří. Onen mu radostně odvětil, že je nyní velmi šťasten a pochvaloval si, že jest v nebeské blaženosti. Nato prý se ho opat vyptával, co vlastně mělo znamenat ono bolestné zaúpění a prudké zneklidnění před jeho smrtí. K tomu prý odpověděl, že v onu chvíli jej pokoušeli zlí duchové a ukazovali mu strašný obraz pekla v podobě jakési závratně hluboké propasti, do níž se jej chystali uvrhnout. Tato šalebná vidina ho tak mocně poděsila, že se hrůzou třásl na celém těle. Avšak ďábelský přízrak ihned zapudil modlitbou k svatému Petru, který mu skutečně přispěchal na pomoc. Potom prý již měl pokoj od pekelných přeludů.

Věru, trvalo by hodně dlouho, kdybychom měli uvést všechny případy o řadě zesnulých, jejichž osud v rajske blaženosti či v mukách očištcových skoro po celý život zjevovala Bernardovi Boží dobrota. Avšak jedno vypravování stojí za připomínku, neboť jej i sám blažený otec Bernard často rád uváděl k poučení svých bratří.

V klášteře prý zemřel jakýsi mnich, který byl sice dobrý a snaživý, ale vůči ostatním bratřím mu chyběla značná míra jemného chování a náležitě ohleduplnosti, jak se na mnicha slušelo. Nuže, několik dní po své smrti se prý

zjevil Muži Božímu. Jeho truchlivý pohled na zubožený zevnějšek zřejmě prozrazoval, že jeho úděl na věčnosti není právě nejlepší. Byl dotázán, jak se mu daří, nařikal si, že prožívá čtyřnásobně bolestná muka. Po těch slovech se vskutku zhroutil v prudké bolesti a střemhlav se vzdaloval z dohledu Muže Božího. Jelikož dotyčná přenebohá duše žalostně prosila o pomoc, tu prý za ní Bernard zvolal: "Přikazuji ti ve jménu Páně, abys mne opět brzy oznámil, jak se ti daří." Hned a spíše nato se oddal vroucí modlitbě za tu ubohou duši a obětoval za ní spasitelnou Oběť. Také povzbudil některé své bratry, o nichž věděl, že vynikají svatým životem, aby rovněž duši dotyčného bratra přispěli na pomoc. A vskutku neustal, až ho konečně Bůh upokojil při modlitbě zvláštním osvětlením, že podle jeho vřelého přání je ona duše již z očištcových muk vysvobozena.

Kapitola XII.

O Bernardově nemoci a o jeho uzdravení.

Kdysi těžce ochuravěl i sám Muž Boží a od úst mu stékal nepřetržitě pramínek zpěněných slin. Krutými bolestmi byl tak tělesně vyčerpán, že se již málem ocital v posledním tažení. Seběhli se tudíž k jeho loži jeho duchovní synové a přátelé, neboť se domnívali, že již brzy nadejde konec jeho života.

Těchto rozhodujících okamžiků a světcovy tělesné malátnosti hleděl využít satan k poslednímu ničemnému pokusu, aby i v něm zkazil dílo Boží a aby ho omámil malomyslností vyvoláváním šalebných představ v jeho mysli, rozpálené vysilující horečkou. Když tedy bylo zjevno, že již umírá, tu se mu prý ve vytržení mysli zdálo, že se octne brzy před soudnou stolicí Boží. V tom se před něho postavil satan a zasypával ho drzími výčitkami a obviněními. Jakmile pak onen pekelník vychrlil ze sebe všechnu zlobu, začal se i Muž Boží obhajovat. A tu beze strachu a neklidu jasně prohlásil: "Pokorně přiznávám, že já nejsem vskutku hoden, ani pro své vlastní zásluhy nejsem s to obdržet nebeské království. Jelikož však můj Pán a Spasitel je uděluje podle dvojí výsady: Předně podle křestní výsady dětí Božích a pak pro nekonečné zásluhy svého utrpení a pro svou vykupitelskou smrt, tudíž vzhledem k tomuto druhému právu mne jistě neodepře nárok na království Boží. Ostatně si pokládám za velikou čest, že si činím nároky na tuto Božskou milost.

Touto pokornou obhajobou byl nepřítel lidské spásy na hlavu poražen, jeho šalebné obviňování nedosáhlo ničemného cíle a Muž Boží opět přišel k sobě.

Když pak podle tělesného stavu a známek docházel k úsudkům, že smrt ho již nenechá na sebe dlouho čekat, měl prý ve snu vidění docela jiného rázu a původu.

Zdálo se mu totiž, že stál na jakémsi mořském břehu a očekával loď, která ho měla přeplavit na druhý břeh. Když loď u břehu přistála, tu spěchal nalodit se, ale ona rychle uhnula a odplula na širé moře. Tento zjev se opakoval třikrát. Konečně loď zmizela nadobro a již se nevrátila. Z tohoto výjevu světec ihned vyrozuměl, že přece ještě nenadešel okamžik tohoto odchodu z tohoto sváta. Bolesti se však stále zvyšovaly a byly tím útrpnější, poněvadž ho neutěšovala naděje na brzkou smrt.

Jednou v podvečer, když se ostatní bratři shromažďovali k obvyklému čtení knih svatých otců, zůstal svatý opat samotný v místnosti na lůžku a měl u sebe jen dva ošetřující bratry. Poněvadž ho palčivé bolesti těžké nemoci sužovaly čím dál tím úporněji, přivolal jednoho z oněch dvou ošetřovatelů s prosbou, aby se okamžitě odebral do chrámu k modlitbě a tam prosil Boha za jeho uzdravení. Když se však tento pokorně zdráhal a ujišťoval, že se nedovede tak vroucně modlit, tu ho k tomu přiměl pod poslušností. Odešel tedy a počal se modlit v přilehlé kapli u všech tří oltářů. Hlavní oltář byl zasvěcen ke cti blahoslavené Bohorodičky a dva postranní svatému mučedníku Vavřinci a blaženému opatu Benediktovi.

A hle, v tutéž dobu se zjevila Muži Božimu blahoslavená Panna, provázená oběma služebníky Božími, totiž svatým Vavřincem a blaženým Benediktem. Přistoupili k němu v jasu nebeské slávy a milostnosti, kterou byli zaliti, a při plném vědomí jasně rozpoznával jednotlivé osoby již u samých dveří své komůrky. Když na něho s žehnáním vložili své ruce a utišili bolestivá místa na jeho těle svým něžným dotekem, ihned byla zapuzena jeho nemoc. Důkazem toho okamžitě mu ustal téci z úst pramének slin a po veškeré bolesti nebylo již ani stopy.

Kapitola XIV.

O Bernardově každodenním zaměstnání, o jeho ctnostném životě a kázání.

Pro svou tělesnou slabost a časté onemocnění se stávalo, že se nemohl postavit na nohy. V takových dobách byl nucen skoro neustále sedět a pro kruté bolesti nemohl skoro vůbec opustit svou klášterní celu. Ale v jeho zesláblém těle vytrvale pracoval mocný duch. Když mu nebylo možno starat se o klášterní záležitosti, anebo když měl volnou chvíli, využíval toho času k modlitbě, duchovní četbě či psaní, nebo se horlivě věnoval studiu Písma svatého a vyučování svých řeholních bratří, nebo se ponořoval do nábožného rozjímání.

Je nesporné, že k tomuto nejoblíbenějšímu zaměstnání obdržel mimořádnou milost vlitého nazírání, které nasycovalo jeho hlad po Pravdě a Bohu. Svůj život naplňoval neustálou činností. Jeho duch v rozjímání nebyl rozptylován vyprahlostí, nenadálými obtížemi ani nadměrným zaneprázdněním, neboť se jimi nedal úplně zaujmout, a takto si uchovával osobní nezávislost, náležel především zcela jen sobě. Vždy a všude byl sám se sebou v rozsáhlé a hluboké samotě svého srdce, do něhož uváděl milovaného Krista jako do ohromného a velkolepě vyzdobeného a přichystaného sálu k důvěrné návštěvě. K podobnému obcování s Kristem nabádal slovem i příkladem i své bratry a věřící. Avšak přestože býval v těchto blažených chvílích přímo opojen klidem a hlubokou vnitřní radostí nazíravého rozjímání, přece byl poslušen vůle Boží, a živě podněcován žářem nadpřirozené lásky po spáse bližních odcházel od tohoto svého slastiplného zaměstnání k přebohaté apoštolské činnosti, jsa si dobře vědom, že vzácných milostí nepřijal od Boha pouze pro sebe, nýbrž aby jimi ze své plnosti napájel zástupy svých bližních.

Od počátku vstupu do kláštera si vroucně přál odpoutat se zcela od jakéhokoliv styku se světem i od vnějších činností a nikdy nevyjít z vytoužené samoty, nýbrž

ustavičně se věnovat jen klášternímu životu. Toto pevné původní předsevzetí také dodržoval po dráhnou dobu, obzvláště, když byl přesvědčen, že je může docela dobře odůvodnit tělesnou slabostí a neustálou nemocí. To se mu však dařilo jen tak dlouho, dokud ho k vyjití ze zamilované klášterní samoty nepřinutila vážná a naléhavá tíseň Církve Boží nebo papežova, anebo výslovný příkaz všech opatů řádu shromážděných na generální kapitule, jichž ve všem ochotně poslouchal jako svých otců. Vždyť tito mu v péči o jeho chatrné zdraví uložili, aby alespoň na sklonku svého života kromě svrchní řasnaté kukule a spodní tuniky před zimou používal na svých cestách též vlněného přehození na způsob krátkého pláště a pokrývky hlavy. Přesto však i když byl velmi těžce nemocen a konal namáhavé cesty, nikdy si nedovolil obléci se do kožešinových oděvů.

Na oděvu se mu vždy zamlouvaly stopy chudoby, nikdy však špíny. Ostatně též říkával, že oděv neklamně prozrazuje smýšlení člověka buď nedbalého nebo směšně se vypínajícího, anebo toužícího po ubohoučké trošce lidské slávy.

Jeho chůze a celé vnější chování bylo skromné a ukázněné. Obzvláštní Bernardovou vlastností byla pokora. Kolem sebe šířil vůni lásky, byl spravedlivý, svědomitý, oddaný a věrný. Jeho osobnost vzbuzovala úctu již pouhým zjevem. Mile uchvacoval a vzdělával ty, kdo se s ním dostali do styku. Když se pozastavoval nad nemístným laškováním některých mnichů, z jeho vlastních úst bylo slyšet poznámku, že od počátku svého řeholního života se nemohl upamatovat na jediný případ, kdy by se přespříliš smál. Naopak musel se k úsměvu spíše nutit, než jej potlačovat.

Stran tlachání a špičkování moudře vyžadoval, aby se zásadně dbalo toho, co v dopise papeži Evženovi napsal z plnosti svého šlechetného srdce. Práví tam: "Jestliže někdy ve společnosti postřehneš pomlouvačné řeči, snad by bylo nejlépe je přeslechnout s chladnou nevšímavostí a nikdy nepřipustit, aby se v nich pokračovalo. Je lépe zavést rozpravu k nějakému vážnějšímu předmětu, jemuž by přítomní naslouchali nejen s užitkem, ale i se zájmem. Takto se jistě upustí od nudného povídání a zároveň se rozhodně a moudře učiní přítrž planým řečem.

Tyto výroky jasně dokazují, jak usilovně se stranil prázdného mluvení a jaký odpor měl k pomluvám. Při značném sebeovládání velmi zřídka pronesl nějaké tvrdé slovo, z čehož lze posoudit, jak dovedně v sobě tlumil a překonával výbuchy své ohnivé povahy. Rovněž nelibě nesl hrubost a nečitelnost takových lidí, kteří se dávají strhnout k nemístnému rozčilení, pro nějaké cizí pochybení a jimž pak bývá zatěžko přijmout jakoukoliv rozumnou domluvu a vykonat pokorné zadostiučinění. Jejich rozvášněná popudlivost je dokonce tak baví, že nestojí vůbec o nápravu, zato se všemožně snaží, aby se jednou vzkypělé rozčilení nedalo již ničím uklidnit a překonat.

Málokdy pronesl prudká slova, spíše se snažil chybuující přimět k polepšení otcovským napomínáním a prosbami. Přesto se však v jeho velkomyslné vlídnosti skvěle zračila pokorná a mírná zmužilost, takže budil dojem jak statečnosti, tak i ostychu.

Bůh obdařil Bernarda vpravdě hojivou, přesvědčivou a moudrou výmluvností, takže dovedl každému promluvit do duše vhodně, v pravý okamžik a podle toho, jak kdo potřeboval útěchu, napomenutí nebo povzbuzení. To vše mohou alespoň

částečně potvrdit ti, kteří čítávají jeho spisy, ale ještě mnohem více ti, kteří častěji osobně naslouchávali jeho promluvám.

Jeho útlému tělu svěřil mohutný a dosti jasný hlas ten, jenž ho předurčil již v lůně matky k poslání kazatelskému. Kdykoliv se mu naskytla vhodná příležitost, konal promluvy k osobám rozmanitých stavů i povolání a vzdělával je v pravdách víry a v náboženském životě. Přizpůsoboval se jejich chápavosti, povahám a zaměstnání, takže jeho nauka byla přiměřená širokým vrstvám posluchačů.

K venkovskému lidu například mluvíval tak prostě, jako by od malička žil jen na venkově při zemědělské práci. S podobnou srdečností promlouval s kterýmkoliv člověkem ostatních stavů a povolání, jako by se zcela zajímal jen o jejich zájmy a zaměstnání. Vzdělaným zdál se velmi učeným, prostým a nevzdělaným lidem připadal, jakoby by byl jeden z nich, muže v duchovním životě osvědčené upoutával vysokým stupněm mravní dokonalosti a moudrosti. Všem těm se dovedl tak dokonale přizpůsobit, aby jen co možná všechny získal Kristu Pánu.

Tím se dá vysvětlit, že když přišel kázat porýnským národům, naslouchaly mu celé zástupy s obdivuhodným nadšením a zájmem, ačkoliv bylo zcela zřejmé, že jeho latinské mluvě nejsou s to porozumět tyto zástupy lidu, latinského jazyka neznalého. Přesto však je Bernardovo kázání nadchlo ke zbožnosti mnohem mohutněji, než když potom jeho řeč překládal do jejich mateřštiny kterýkoliv nejdovednější tlumočník. Bernardova slova totiž roznítla jejich srdce neporovnatelně mohutnější silou tajemné milosti, která sálala z jeho osobnosti. Očividným dokladem této skutečnosti bylo jejich veřejné kající vyznávání hříchů a proudy zkroušených slz.

Je zřejmé, že všemohoucí Bůh udělil Bernardovi značnou míru nadpřirozených darů, jichž použil k sebeposvěcení, slávě Boží, pro dobro Církve a k blahu bližních. Ačkoliv si vřele přál neustále žít v pokorném opovržení v domě Božím jako prostý mnich, přece přinášel mnohem více užitku než mnoho jiných vysokých hodnostářů a zpod nádoby své skrytosti v klášterní poníženosti zaplavil svatou Církev mnohem jasnějším proudem světla než četní z těch, kteří stáli jako svíce na svícnech vysokých církevních nebo státních úřadů.

Kdykoliv ho ze zamilované klášterní samoty vypudila do světa nějaká naléhavá potřeba, aby totiž zamezil rozkolu, svárům, nepokojům, roztržkám, utiskování, bludařským a nekřesťanským náporům, anebo aby prospěl duchovnímu vzdělání četných žadatelů, tu "zasíval při všech vodách", horlivě totiž hlásaje slovo Boží zástupům i jednotlivcům. Této blahodárné apoštolské činnosti se však pravidelně ujímal jen na výslovný příkaz papežův a na pokyn biskupů příslušných diecézí, kterých si ze všech kněží nanejvýš vážil, neboť si byl vědom vysoké cti, která náleží služebníkům Kristovým. K tomu již od dětství měl vrozenou ostýchavost, která ho doprovázela až do posledního okamžiku života. Proto se často stávalo, že ačkoliv byl věhlasným mistrem v kázání slova Božího, přece se - podle vlastního ujištění - neosmělil řečnit ani před sebemenším shromážděním, aniž by před tím nepocíťoval rozpaky a bázeň. Rozhodně mu bylo mnohem milejší veřejně nepromlouvat. Jen poslušností k představeným nebo pobízen ostnem vlastního jemného vědomí odpovědnosti byl k tomu doháněn, aby veřejně kázal se spasitelnou bází a s bratrskou láskou.

Kapitola XV.

Rostoucí pověst o Bernardově svatosti, o jeho lásce k bratřím a o rozkvětu Jasného údolí.

Když miláček Boží i lidu, Bernard, nabýval stále větší slávy pro četné a vzácné ctnosti i divotvornou moc nejen ve svém zamilovaném, klášterním údolíčku, nýbrž i v přilehlých městech a vzdálených krajinách, tu podle všeobecného přesvědčení a úsudku čím dál tím více vzbuzoval úžas a posvátnou úctu. A když i potom kouzlo jeho osobnosti neustále vzrůstalo zejména uchvacujícími kázáními božských pravd a bezúhonným životem, počaly sítě slova Božího v ruce omilostněného rybáře zatahovat tak nesčetné množství ryb obdařených nesmrtelnou duší, že bylo až nápadné, jak se po každém zátahu přeplňovala loďka jeho klášteříka. Tím se stalo - což předčí všechny ostatní divy, které vykonal za svého života - že se toto až dosud pochmurné údolí stalo úsilím jediného a na smrt vysíleného muže na spolupůsobení milosti Boží v poměrně kratičké době "Jasným Údolím", a to nejen novým názvem, nýbrž především jasnou pohodou řeholního společenství. A když nad to ještě každodenně spěchalo k tomuto zdroji duchovního světla značné množství lidí z rozličných krajin a řádů, tu musely přeplněné příbytečky původního kláštera být opuštěny a pravděpodobně na Boží pokyn vystavěny nové klášterní obytné místnosti, jejichž rozměrnější prostory byly již s to pojmout všechny obyvatele tohoto svatostánku.

Ale poněnáhu též dceřinné kláštery Jasného údolí, založené po obou stranách Alp a moří se denně zaplňovaly vzrůstajícím počtem žadatelů cisterciáckého roucha, takže rovněž musely stavět nová sídla. Kromě toho ze všech stran prosili Bernarda o jeho bratry a on jim je posílal. Vždyť králové národů, diecézní biskupové, města i země se pokládaly za šťastné, když měli možnost navázat styky s klášterem a řádem Muže Božího.

A tak vlivem Bernardovým pronikl cisterciácký řád až ke vzdáleným a dosud nevzdělaným národům, které mnohdy z vrozené hrubosti nejednávají lidsky. Avšak i tam blahodárným působením řádových bratří se z lidských šelem stali civilizovaní lidé, osvojili si poněnáhu společenské chování, a do nejzazších končin země se naučili pět Hospodinu píseň novou.

Kamkoli Bernard zavítal na svých apoštolských cestách, za pomoci milosti Boží vracel se domů obtěžkán plody své námahy, neboť jej doprovázelo četné, nově zplozené potomstvo. A zatímco jedni odcházeli do nově zřizovaných klášterů, jiní nastupovali na jejich uprázdněná místa, takže se za jeho života vůbec nezmenšovala velká početnost této požehnané duchovní rodiny.

Avšak ani potom neopouštěl své milované syny, které rozesílal ze svého kláštera do nových sídlišť, nýbrž jim s otcovskou starostlivostí zůstal i nadále zcela oddán. Rovněž jeho duchovní synové mu ze všech stran sdělovali své radostné i smutné zážitky a události. Bernard se však mnohdy i bez lidského posla tajemným způsobem dovídal o potřebách některých velmi daleko vzdálených bratří, když se jim snad něčeho nedostávalo nebo když potřebovali napomenutí, podobně o jejich pokušeních a poklescích, anebo o jejich nemocech a smrti, též o rozmanitých přívalech soužení. Proto svým jasnodolským mnichům často

nařizoval se modlit za určité potřeby nepřítomných bratří. Vypravuje se o některých bratřích z dceřinných klášterů, že se před svou smrtí ve vidění zjevili Bernardovi s prosbou o požehnání a propuštění na cestu do věčnosti, což je překrásným dokladem oddanosti přesídlených bratří i něžné lásky toho, který je vyslal.

Kdysi navštívil Bernarda nějaký mnich z kláštera Foigny. Jakmile u něho vyřídil uložené záležitosti a již se s ním rozloučil a odcházel, tu ten prorok Boží v duchu a síle Eliášově jej najednou povolal nazpět. V přítomnosti některých domácích mnichů poslal vzkaz jistému bratru s Foignijského domu ohledně jakýchsi tajných pletich a nařídil mu, aby jich ihned zanechal. Jestliže by se snad zdráhal, pak ať se vbrzku obává soudu Božího.

S úžasem se host otázel, kdo mu o tom pověděl. "Ať mi to pověděl kdokoliv - praví Bernard - ty jdi a vyříd, co ti ukládám, aby ses snad nestal spoluvinným na trestu cizího hříchu, jestliže napomenutí zamlčíš!"

Jak přísným a otevřeným kritikem Muže Božího byl jeho rodný bratr Quido, to bylo všeobecně známo těm, kteří ho znali. Když jednou rozmlouval o tomto případě, ačkoliv podle svého známého zvyku zlehčoval bratrovy ctnosti, přece tenkrát nechtěl na sebe roztrpčít své posluchače a prohlásil: "Čeho jsem nebyl svědkem, nemohu ovšem potvrdit. Ale to jedině vím a ze zkušenosti jsem se přesvědčil, že mnohé věci Bernard poznával Božským osvícením při modlitbě."

Kapitola XVI.

Bernard cestuje k biskupu Hugovi a ke kartuziánům. O neupřímném obrácení profesora Štěpána z Vitry.

Po několika letech pobytu v Jasném údolí si umínil sluha Boží vykonat přátelskou návštěvu u svatého biskupa v Grenoble Hugona a návštěvu u bratří kartuziánů. Dotyčný biskup jej přivítal s takovou srdečnou radostí a uctivostí, že s hlubokou poklonou padl na zem, představuje si v osobě přicházejícího hosta návštěvu samého Boha. Jakmile Služebník Boží zpozoroval, že letitý biskup věhlasného jména a v pověsti svatého života padá před ním na kolena, byl náramně překvapený. V tu chvíli padl před něho na tvář, a když byl potom vybídnut k povstání s polibkem pokoje, zármutkem vzdychaje se omlouval, že jeho bezvýznamná osoba si vůbec nezasluhuje tak neslýchané úcty od tak vznešeného hodnostáře. Od toho okamžiku zaujal v biskupově srdci obzvláště významné místo, takže tito dva synové světla se stali jedním srdcem a jednou duší a navzájem se nad sebou radovali v Kristu.

Podobně srdečným způsobem a úctou Sluha Kristův byl přivítán v Kartouze velmi vzácným mužem, ctihodným převorem Guidonem a ostatními spolubratry, kteří projevovali radost, že se s ním osobně shledali a přesvědčili se, že je právě takovým, jak si ho dříve představovali podle obsahu jím zasláného dopisu. Avšak třebaže byli okouzleni a povzbuzeni jeho zjevem, přece jedna věc se nemile dotkla dotyčného převora Kartouzy. Měl totiž za to, že se zcela neshoduje s chudobou sedlo na koni, na němž ten ctihodný muž přijel. Samozřejmě horlivý milovník ctnosti nemlčel, o čem v duchu přemítal, nýbrž svůj náhled sdělil jednomu z opatových průvodců a doznal, že je tím poněkud

nelibě dotčen. Když pak onen upozornil na tu poznámku svatého otce, tu se on s nemalým údivem otázal, o jaké sedlo vlastně jde, neboť po celou cestu z Jasného údolí až do Kartouzy si toho nepovšiml a až do té chvíle nevěděl, na čem seděl. Ten kůň mu totiž nenáležel, nýbrž jej měl vypůjčeného od jednoho mnicha z Cluny, a byl vystrojen tak, jak onen na něm jezdil.

Jakmile převor uslyšel toto vysvětlení, tím více se mu obdivoval, že onen služebník Boží opat tak značnou měrou dovede ovládat svůj zrak a soustředit svou mysl na duchovní věci, že co jemu hned na první pohled padlo do očí, to on nepostřehl za celou dobu své dlouhé cesty.

Jindy zase cestoval po celý den podél břehu Bodenského jezera, ale vůbec mu nevěnoval pozornost, ba ani nevěděl, že jel kolem něho. Když potom jeho průvodci rozmlouvali o nádherném pohledu na toto jezero, tázal se jich, o jakém jezeru vlastně mluví. Nad takovouhle otázkou se ovšem všichni pozastavili s velkým údivem.

Když svatý opat kdysi zavítal do Challons-sur-Marne na návštěvu k zmíněnému biskupu Vilémovi, při svém návratu přivedl se sebou do kláštera mnoho vznešených, vysokoškolských studentů, duchovních i laiků. Brzy potom, co tito novici byli shromážděni v klášterním hospici, kde opat zavlažoval mladičké štěpy nebeskou vědou, tu přišel bratr vrátný ohlásit, že se tam dostavil jejich vysokoškolský profesor Štěpán z Vitry, jenž prý také hodlá opustit svět a žít se svými bývalými posluchači v klášteře. V prvním okamžiku se žáci zaradovali z příchodu tak učeného muže, zvláště když ono mnišské údolí dosud příliš neoplývalo obilím takového druhu. Ale Bernard ani slovíčkem nedal najevo, že mu Duch Svatý v tomto případě odhalil lest zlého ducha, lehce povzdechl a k údivu všech přítomných pronesl tato prorocká slova: "Zlý duch ho sem přivedl, aby vás vylákal z kláštera; avšak jak samotný přišel, tak sám odtud odejde!" Těmito nečekanými slovy byli ovšem náramně překvapeni všichni, kteří byli ještě před chvílí ohromeni radostí nad zvěstí o příchodu svého bývalého učitele. Avšak nechtěje popudit své dosud nezralé duchovní děti, přijal sice dotyčného muže, ale tím vřeleji je vybízeli k vytrvalosti v mnišském povolání a ke studiu mnohem ušlechtilejších věd. Ačkoliv dobře věděl a předpovídal, že Štěpán řeholní závazky a podmínky slíbí, ale nedodrží, přesto mu dovolil přebývat v noviciátním domě a prodělávat zkušební dobu společně s ostatními novici, které se marně pokoušel zviklat v řeholním povolání. Ostatně i sám Štěpán přiznal už za svého pobytu v noviciátě, že byl zlým duchem pokoušen, aby klášter opustil. Pobyl tam skoro sedm měsíců, ale na konec se vzdal naděje a odešel odtud. Tak se tedy na něm vyplnilo, co opat předpověděl, že totiž jak sám přišel, tak samojediný bez svých bývalých žáků odejde.

Kapitola XVII.

O podivuhodné Bernardově vážnosti a věhlasu u všech lidí.

K úplnému dokreslení obrazu tohoto svatého opata je nutno se zmínit o přečetných a velmi významných zázracích, které vykonal za svého života. Je jich tolik, že kdyby se mohly všechny dopodrobna uvést podle ústního podání a podle písemných záznamů, mohl by jejich počet u pochybovačů vzbudit

nedůvěru nebo nelibost u podezíravých lidí.

Avšak celý jeho život a veškerá jeho činnost musí každého jasně přesvědčit, jak čistý byl vnitřní zrak jeho smýšlení ve všech jeho slovech a skutcích. Neboť ačkoliv povždy prechal před důstojnostmi tohoto světa, přece se nemohl vyhnout počtám prokazovaným jinak jen nejvyšším hodnostářům církevním a světským. Vždyť která moc světská nebo církevní poslouchala rozhodnutí některého jiného muže a které autoritě se tak bezvýhradně podrobovala jako právě vlivu Bernardově? Ejhle, hrdí králové, knížata i bezohlední uchvatitelé moci, vojáci i lupiči se ho tak velice obávali a zároveň ho měli v takové úctě, že se zdálo, jako by se vyplňovala slova Evangelia: "Vizte" - praví Pán ke svým učedníkům - "dal jsem vám moc šlapat na hady a na štíry a na všelikou sílu nepřítele."

Rovněž mezi církevními učiteli a ve sporných věroučných otázkách na církevních sněmech měly jeho výroky daleko průkaznější přesvědčivost před názory jiných teologů. Neboť když tam obhajoval nebo dokazoval napadené články víry, jeho ostatním odpůrcům nezbývalo než pokorně opravit své mylné názory a pojmy podle jeho pravověrných úsudků a vymezených pojmů.

V srdci tohoto Muže Božího se stejnou měrou snoubil ryzí charakter s přirozenou roztomilostí. Jedna i druhá tato jeho vlastnost zasluhuje nemalého obdivu, ale je mnohem pozoruhodnější, jak vyrovnaně dovedl obou používat. Jen tím se dá vysvětlit, proč jeho bezvýhradná přímost, spojená s laskavostí, jej u lidí činila tak milovaným a proč jeho líbezný zjev, zušlechtěný ryzostí jeho srdce, působil na lidi tak podmanivým kouzlem. Kdo by měl srdce tak zpustlé, že by nepocítil slastiplných pocitů přichylnosti? Vždyť jeho srdce vskutku překypovalo nejněžnějšími city lásky k lidem. Proto když byl nucen v případě nutnosti napomínat, činil tak laskavě a v duchu mírnosti.

Ve svém osobním poměru k lidem byl nadmíru dobromyslný a lidumilný. Přesto i tato svá vnitřní hnutí zásadně podřizoval duchu víry. Budiž zde uveden alespoň jeden příklad: Podle vlastního doznání vykonával pohřební obřady svého rodného bratra a nepostradatelného věrného pomocníka Gerarda se suchýma očima. Bez jediné slzy uložil, jeho tělo do hrobu, aby nesváděl spolubratry k domněnce, že jeho pokrevní láska snad převyšuje jeho víru v posmrtný život. Tohoto neochvějného muže víry totiž ruka Boží utvářela vírou v pevnou osobnost tak úspěšně, že jeho ušlechtilou a jemnocitnou povahu nedovedli vyvést z duchovní rovnováhy ani pochmurné nálady. Naopak, svatost jeho života jej udržovala za všech okolností v klidné vyrovnanosti. Nuže, jak by se mu mohla vytýkat tak oduševnělá dobrosrdečnost, nebo jak by mu nemělo sloužit ke cit tak ušlechtilé chování?

Zdá se, že je skoro vůbec nemožné nalézt v rozličných životopisných pojednáních na celém světě alespoň jednoho člověka, který by měl již za svého života tak proslavené jméno po všem tehdy známém okrsku zemském a současně tak všele milované do východu až na západ, od severských zemí až k jižnímu moři. Uvedme alespoň ty země, které v prvních dobách řádu chovaly jeho duchovní potomstvo jako živou památku na Bernarda: Církev východní, rytířské řády na obranu Svaté země, na západě Irsko, jižní odlehlé končiny Španělska, ostrovy a polostrovy severské, Dánsko a Švédsko, všude tam požíval Bernard nejlepší pověsti. Ze všech stran dostával spousty listů a na všechny ochotně odpovídal. Odevšad mu zasílali na důkaz přátelství dary na

stavbu nových klášterů a ze všech stran se poroučeli do jeho modliteb a prosili o požehnání.

Zajisté velmi přílehně na něho použil jistý biskup výrok Písma svatého, který po svatém skonu opatově utěšoval jeho spolubratry, když mezi jiným k jeho chvále prohlásil, že hlas Bernardův se rozšířil po celé zemi a jeho slova pronikla až k nejzažším končinám světa.

Přesto však věhlas svého jména překonává Bernard pokorným smýšlením o sobě. Víme to ostatně z jeho vlastního, často opakovaného doznání, že při všech těch neslýchaných projevech úcty a přízně národů i vysokých hoánostářů církevních a světských si připadal, jako by se v tu chvíli proměnil v docela jiného člověka, takže jeho vlastní osoba byla k tomu všemu netečná jako v nějakém snu. Jakmile ho však potom obklopili jeho prostinci spolubratři v obvyklém srdečném styku, majíce radost z jeho přívětivé skromnosti, tu teprve projevoval upřímné potěšení nad tím, že se konečně zase shledá sám se sebou, a že je zase prostým mnichem.

Ale jeho skvělé osobní vlastnosti vykonávaly nemalý vliv i na lidi úchylné. Poněvadž tohoto svatého Muže u Boha i u lidí činí oblíbeným překrásné ozdoby jeho požehnaných ctností, potvrzené svatým životem i osvícené vlitými dary Ducha svatého, proto jeho nadpřirozená snášlivá a dobrosrdečná láska, která vrchovatě naplňovala jeho nitro, dovedla vítězit moudrou rozvahou i nad lidmi zlomyslnými, svou trpělivostí nad lidmi podrážděnými, a svou pokorou nad lidmi zpupnými a zatvrzelými.

Kapitola XVIII.

Bernardovým vlivem Inocenc II. uznán za pravého papeže.

Nastala pohnutá doba, kdy západní Církev trpěla rozkolem Petra Leona. Když k urovnání této záležitosti byla svolána porada do Etampes, byl tam svatý opat výslovně pozván samým francouzským králem Ludvíkem a některými francouzskými biskupy. Jak sám později doznává, dostavil se tam s velkou bázni a rozechvěním, jsa si dobře vědom povážlivého stavu Církvě i závažnosti sporu, kdo ze zvolených je pravoplatným papežem. Avšak cestou jej Bůh utěšil tím, že mu v nočním snu ukázal světovou Církev, jak svorně pěje chvály Boží. Tímto dobrým znamením se utvrdil v pevné naději, že nade všechnu pochybnost mír opět zavládne v Církvě.

Jakmile se pozvaní shromáždili v určeném městě, nejprve byl vyhlášen půst a konány pobožnosti k Duchu svatému. Když potom král a biskupové s knížaty zasedli k poradám, aby rozřešili zmíněnou záležitost, všichni se jednomyslně usnesli a vřele si přáli, aby se tato věc Boží svěřila sluhovi Božímu Bernardovi, a aby on celý tento spor rozhodl podle svého moudrého uvážení.

Když nato důkladně prozkoumali postup volby obou papežů, zásluhy zvolených, život i dobrou pověst papeže zvoleného dříve, tu se Bernard, osvícen Duchem svatým, jal řečnit. Tehdy slavnostně prohlásili jménem všech pravověrných přítomných i nepřítomných, že podle práva a pravdy je nutno, aby za pravého papeže byl všemi katolíky uznán Innocenc. Toto rozhodnutí rovněž všichni přítomní jednomyslně potvrdili. Potom zapělo shromáždění obvyklý chvalo zpěv Bohu na poděkování, všichni vzdali hold poslušnosti a bez rozdílu podepsali

prohlášení o pravoplatné volbě Innocence II.

Hned nato vládnoucí papež úspěšně dával do pořádku mnohé naléhavé záležitosti v Pise, v Toskánsku a v jiných církevních provinciích. Potom se srdečně rozloučil s pisánskými měšťany a odcestoval do Provence. Když prošel Burgundskem, dorazil do francouzského města Arles, kde byl v přítomnosti biskupů nadšeně a s papežskými poctami "přiját vznešeným francouzským králem Ludvíkem". Odtud s doprovodem přišel do Chartres a tam na popud velkého jasnodolského opata mu přišel vstříc slavný anglický král Jindřich s početnou družinou biskupů a zemského panstva. Jsa k tomu pohnut neodolatelnou domluvou svatého opata, i on uznal tohoto papeže za svého duchovního otce a za nejvyššího pastýře Církve Kristovy.

Když se zatím navrátili z Německa vyslanci pravého papeže a doručili mu písemná prohlášení poslušnosti jak zemských biskupů, tak i krále Lothara, setkal se papež brzy nato s římským císařem v Lutychu. Po celou dobu svého cestování papež si výslovně přál, aby ho stále doprovázel svatý opat, jenž na všech místech dobře činil a utlačovaným poskytoval pomoc a záštitu.

Papež Innocenc byl německým králem přijat jen na oko uctivě, proto vzájemná dohoda neměla příliš dlouhého trvání. Dotyčný král totiž činil bezohledný nátlak na papeže v domnění, že mu nyní nadešla vhodná příležitost, aby znovu získal ztracené právo investitury, které si římská Církev vybojovala na jeho předchůdci císaři Jindřichovi po mnohých úporných námáhách a zápasech. Současně i římské obyvatelstvo vyvolalo nepokoje proti papeži, poněvadž v tomto obnoveném sporu se obávalo odvetného plundrování města Říma německým králem. Jenže posléze se i těmto rozporům svatý opat vzepřel jako nerozborná zeď na obranu práv velekněze. Postavil se statečně králi na odpor a jeho neoprávněné nároky vyvrátil překvapující rázností a tak jej udržel v patřičných mezích díky své podmaňující vážnosti. Za takových okolností se papež rozhodl pro návrat do svého sídla a dlouho již neotálel ve Francii. Po utlumení nepokojů Lotharem přispěchal papež do Říma, aby byl od císaře slavně uveden do papežského paláce na Lateráně. Tam byl Lothar Innocencem korunován na císaře a potom odtáhl z Říma. Avšak nepokoje Leonových stoupců trvaly i nadále, a když Innocenc seznal, že jeho pobyt v Římě je za takových poměrů opět neudržitelný, vrátil se znovu do Pisy, kam svolal velmi početně navštívený sněm o svatodušních svátcích 20. V. 1134. Účastnili se ho biskupové celého křesťanského Západu a četní pravověrní křesťané. Na všech tamnějších poradách a rozhodnutích měl značný podíl i svatý opat, jemuž všichni prokazovali podobnou úctu jako papeži.

Kapitola IXX.

Bernard obnovuje pokoj v Miláně a koná tam divy.

Po ukončení pisánského sněmu se Bernard dne 6. června 1134 z nařízení papeže odebral s kardinály do Milána, aby tam dokončil žádoucí smír. Milánští znali Bernarda už z jedné jeho návštěvy a z dopisů, a proto si ho výslovně vyžádali, aby pobloudilé opět uvedl k jednotě Církve a ke smíru s papežem i s císařem Lotharem po rozkolu, který tam způsobil Leonův a Konrádův stoupenec

arcibiskup Anselm z Pusterla.

Když přešel apeninské pohoří a Miláňané se dověděli, že se již blíží k jejich území toužebně očekávaný opat, tu mu všecken lid vyšel v ústrety na sedm mil cesty od města, šlechtici i nešlechtici, rytíři na koních i pěší vojíni, měšťané i chudina. Vypadalo to jako by se celé město vystěhovalo, neboť všechny domy zůstaly prázdné. Postupně proudící zástupy konečně vítají toho Muže Božího s nepopsatelně vřelou láskou a úctou. Všichni bez rozdílu stavu a důstojnosti se těší z jeho milého zjevu a považují se za nadmíru šťastné, když se mohou k němu protlačit a zblízka mu naslouchat. Dokonce mu líbali jeho nohy, třebaže tyto projevy oddanosti přijímal s nevolí. Ale nic naplat, své nadšené a věrné ctitele nedovel již udržet v patřičných mezích žádným rozumným poukazem ani žádným zákazem jim v tom nemohl zabránit.

Jakmile vkročil do města, byla zmíněná záležitost, kterou přišel s nimi urovnat, veřejně projednávána. Město slíbilo dostiučiněním smazat vinu svého odboje a rovněž zanechat všech krvavých šarvátek a tak se poslušně podřídilo opatovi.

Když tedy měšťany upokojil, smířil s Církví a povzbudil k mírumilovnosti i k dodržování úmluv, tu mu nastávaly jiné boje s temnými mocnostmi. Měl totiž vztyčit vítězný prapor Kristův nad běsnícím satanem a vztekem zuřícím v některých posedlých osobách. I tento úkol se Muži Božímu zdařil a s pomocí všemohoucího Boha mocným útokem vyhnal strachem se třesoucí zloduchy z jejich lidských příbytků.

Mezi takovými trýzněnými nešťastníky byla také jistá starší milánská měšťanka a kdysi vážená paní, která byla svými domácími přivedena k Muži Božímu až k velehrámu blaženého Ambrože. V jejím těle již řadu let prodléval satan a tak surově ji rdousíval, že v záchvatech pozbývala vědomí i smyslů, zraku, sluchu a řeči. Když při tom skřípala zubama a ohyzdně vyplazovala jazyk, podobala se spíše netvoru než ctihodné ženě. Její ošklivý obličej, strhaný a vytřeštěný pohled i páchnoucí dech vydával hnusné svědectví o ďábelské posedlosti.

Jakmile ji Muž Boží spatřil, ihned poznal, že v ní vězí zavilý satan, a že neopustí tak lehce svůj příbytek, který obývá už tak dlouhou dobu. Obrací se nejprve k lidu, jehož se zde nakupilo ze zvědavosti nesmírné množství, nařizuje jim, aby se za ubohou vytrvale modlili a přítomným duchovním a mnichům přikazuje, aby ženu dovedli do chrámu a tam ji pevně drželi. Ona se však náramně vzpouzela a s ďábelskou dravostí a s nepřírozenou silou kolem sebe kopala nohama, což se ovšem neobešlo bez poranění okolostojících, ba dokonce zranila nohou i samotného opata. Onen však se nedal vydráždit satanovou sprostotou, ani odstrašit jeho surovostí. K vymítání zlého ducha se připravil vzýváním pomoci Boží, a to nikoliv v rozhořčeném hněvu, nýbrž modlitbou plnou mírnosti, odevzdanosti a důvěry. Po této přípravě přistupuje k oltáři, aby podal Bohu spásonosnou Oběť.

Při slavení nejsvětější Oběti se po každém žehnání obrací také k posedlé ženě, kterou rovněž žehná svatým znamením kříže. Takovým způsobem statečný zápasník znovu a znovu útočí na zlého ducha. Však také onen skrytý zloduch, kdykoliv proti němu Opat míří znamením svatého Kříže, dává najevo, že je napaden, jelikož se pokaždé znovu rozzuří a kope nohama proti kříži. Takto i proti své vůli zřejmě prozrazuje, co mu dovede ublížit a jej rozlítit.

Když pak ten blažený muž dokončil modlitbu Páně, chystá se k rozhodnému

útoku na nepřítele lidských duší. Vložil totiž na kalichovou patěnu přesvaté Tělo Páno, položil ji na hlavu ženy a takto satana zaklínal: "Zloduchu, zde je přítomen tvůj Soudce, zde je sám Všemohoucí. Nuže, postav se mu na odpor, jestli můžeš. Zde je ten, jenž před svou krvavou obětí za naši spásu slavně prohlásil: Nyní bude kníže tohoto světa vyvržen ven. Toto je ono Tělo, které bylo vzato z těla Panny, které bylo přibito na dřevo kříže, Tělo, které leželo v hrobě a vstalo z mrtvých, které před zraky učedníků vstoupilo na nebesa. Nuže, ve jménu hrozivé moci Nejvyšší Svrchovanosti ti poroučím, zlý duchu, abys vyšel z této služebnice a napříště se již neopovažoval ji obtěžovat!".

Poněvadž po tomto příkazu zloduch ji musel opustit a již nesměl v ní déle zůstat, tím zuřivěji ji počal trýznit, chtěje alespoň v posledním okamžiku si na ní vylít svou převelikou zlost.

Mezitím se svatý opat navrátil k oltáři a řádně dokončil Nejsvětější oběť, při níž dal přísluhujícímu knězi obvyklé liturgické políbení pokoje, aby je předal přítomnému lidu. Jakmile je obdržela ona nešťastná žena, ihned nabyla úplného zdraví a pokoje duše.

Po satanově útěku žena opět přišla k rozumu, a když s rozumem opět nabyla i přirozeného užívání smyslů, zbavena němoty vyznávala Boha a jemu vzdávala díky. Potom přistoupila ke svému lékaři a zachránci a s hlubokou vděčností mu padla k nohám.

Při tomto výjevu užaslý lid v chrámě propuká v bouřlivý jásot, rozlaholily se zvony, všichni chvalořečí Boha, provolávají slávu Divotvůrci a tak celé rozradostněné město závodí v neslýchaných a nevídaných projevech úcty a lásky k Muži Božímu.

Potom odjel do Pávie, aby toto město smířil s milánskými občany. Ale i tam jeho příchod předešla pověst o zázracích, a proto s upřímnou radostí a s velkolepostí přivítalo plesající město tak věhlasného muže. Divů žádostivý lid, který se dověděl o zázracích učiněných v Miláně, si přál také spatřit Bernardovu divotvornou moc ve své otčině. A vskutku náhoda tomu chtěla, že vzápětí přišel za ním jakýsi venkovan, který sem vážil cestu až z Milána, když už ho tam nenalezl. Přivedl sebou zloduchem posedlou manželku, kterou položil k nohám světcovým a s pláčem se mu svěřoval se svými manželskými trampotami.

Netrvalo dlouho a satan ústy nešťastné ženy počíná metat potupy na opata a výsměšně pokřikuje na sluhu Božího:

"Tento pojídač zeleninové bryndy mne nedostane z této mojích fenky."

A celou spoustu podobných hanlivých slov kydal na Muže Božího, aby se urážkami rozčílil a nedovedl se opanovat ve snášení nadávek, a aby jimi byl vyveden z náležité duševní rovnováhy a nějakou nerozvážností se snížil v očích lidu, který naslouchal, jak je napadán hanebnými řečmi.

Avšak Muž Boží, jsa si dobře vědom jeho lsti a zloby, vysmál se pekelnému posměvači, a sám za svou osobu vůbec nepomýšlel na odvetu, kterou ponechával Bohu. Nařídil však, aby posedlou zavedli do chrámu svatého Syra. Chtěl totiž jen tomuto světci přenechat slávu z uzdravení a jeho přímluvné moci připsat hlavní zásluhu na vymícení satana. Přesto se tak nestalo a svatý Syrus odeslal dotyčnou osobu neuzdravenou svému ctiteli, jako by si nepřál nabízené pocty ve svém chrámě, nýbrž naopak aby zdárným provedením celého případu byl poctěn jedině veliký opat. Posedlou ženu tedy přivádějí do domu, v němž opat bydlel.

Mezitím celou cestou satan žvanil a povykoval:

"Nevyhodil mne chudinka Syřánek, nevyžene mne ani Bernardíček."

Na to odpověděl Sluha Boží:

"Ovšemže tě nevyžene ani Syrus ani Bernard, zato tě vyhodí Ježíš Kristus." A vrhnuv se na kolena k modlitbě, snažně prosil Boha za uzdravení této ženy.

Tu se však zlý duch tvářil, jako by chtěl již zanechat své dosavadní nestydatosti a praví: "Ó, jak rád bych vylezl z této fenky, protože se v ní protivně mačkám, jak rád bych vyšel, ale nemohu!"

Když byl dotázán na důvod, odpovídá: "Protože tomu ještě nechce Veliký Pán."

Na to světec:

"A kdo je ten Veliký Pán?"

- Ježíš Nazaretský."

Opět mu praví Muž Boží: "Odkud znáš Ježíše, nebo zdali jsi ho někdy viděl?"

- Viděl.

A kde jsi Ho viděl?

- V nebeské slávě.

I ty jsi byl v nebi?

- Ovšemže byl.

A proč jsi odtamtud odešel?

- Mnoho nás bylo odtud svrženo i s Luciferem."

Všechny tyto odpovědi satan pronášel ústy stařeny příšerným hlasem. Všichni přítomní s úžasem naslouchali. Když se ho pak svatý opat otázal:

"Zdalipak by ses chtěl opět navrátit do nebeské blaženosti a opět nabýt svého prvotního důstojenství?" Tu opět změněným hlasem a odporně hlasitým chechotem řekl:

"To je už zhola nemožno." Potom už nepromluvil ani slova.

Muž Boží pak pokračoval ve velmi vroucí modlitbě, takže nakonec onen největší bídák byl přece přemožen a odešel. Uzdravená žena obdrževši osobní svobodu, děkovala svému zachránci jak nejlépe dovedla. Její muž potom opustil se svou manželkou město a po celou cestu se s ní veselil z jejího uzdravení. Konečně, dychtivě očekávání příbuznými a známými přišli do svého domova. Všichni se radovali, když naslouchali vypravování o průběhu celé události. Najednou se však radost opět obrací v žal. Jakmile totiž žena překročila práh svého domu, ihned do ní vstupuje satan a ještě s lítější zuřivostí než dosavad zmítá ubožačkou. Nešťastný manžel si už nevěděl rady, co si má počít a kam se obrátit. Za takových okolností mu připadalo zcela nesnesitelné bydlet s manželkou ďáblem posedlou. Opustit ji považoval však za nešlechtné. Zvedne se tudíž ještě jednou, bere s sebou manželku a opět spěchá do Pavie. Jelikož už tam nenalezl Muže Božího, jde za ním do Kremony. Tam mu zvěstuje, co se zase stalo a se slzami v očích ho prosí, aby se smiloval.

Opatovo šlechtné srdce nedovedlo ovšem nevyslyšet jeho snažnou prosbu. Dává mu pokyn, aby bez vzbuzování pozornosti zatím odešel do městského chrámu a tam aby jej s modlitbou očekával tak dlouho, až za ním sám přijde bez přítomnosti zvědavého lidu.

Nastává večer, a zatímco se měšťané ukládali ke spánku, opat podle svého příslibu za nočního soumraku vstupuje do chrámu s jediným průvodcem a po celou onu noc tam prodlévá na modlitbě, obdržel od Pána, oč prosil. Když na

Bohu dosáhl úplného uzdravení ženy, ujistil ji, že se již zcela klidně může navrátit do svého domova. Jelikož se však z nedávné zkušenosti obávala opětného návratu ďáblova, dává Bernard radu, aby jí na krk zavěsili lístek s tímto zažehnáváním: "Ve jménu Pána našeho, Ježíše Krista, přikazuji ti, zlý duchu, aby ses už vůbec nikdy neopovažoval dotknout se této ženy!"

Tohoto Bernardova zaklínání ďábel zděšeně uposlechl a vskutku se k ženě po jejím návratu do svého domova už nikdy neopovážil přiblížit.

Kapitola XX.

Bernard odmítá hodnosti. Jeho chovanci jsou k nim povyšováni.

Bernard byl sice těla slabého, ale ducha mohutného, a čím méně se zabýval svou osobou a péčí o tělesné zdraví, tím více nalézal potěšení v Hospodinu. Proto jakákoliv marnivost a světská ješitnost nedovedla zaujmout tohoto muže, který dychtil toliko po božských věcech. Vždyť kolik osiřelých diecézí si jej vyvolilo za svého biskupa? Zvolila si ho vlastní mateřská diecése langresská, dožadovala se ho chalonská. V Itálii město Janov i lombardská metropole Milán si jej přál mít za svého duchovního pastýře a vůdce. Arcibiskupský stolec mu nabízel také nejvýznamnější francouzské město Remeš, hlavní město v tehdejší druhé belgické provincii.

On však se poděkoval za všechny tyto nabídky, protože žádné hodnosti nedovedly podmanit jeho svobodné srdce, a ani nohou nehnul, aby si šel přivonět k jakýmkoliv vysokým hodnostem. Zato však řadu vysokých církevních úřadů, jimž se sám pro svou osobu všemožně vyhýbal, z vůle Boží obdrželi ti, které - z rozličných zemí v jeho klášteře shromážděné - zcela odevzdal do služeb Církve Boží.

Tak například za života svatého Bernarda Řím dostal papeže Evžena, Palestrina obdržela věhlasného kardinála Štěpána, Ostie velkého kardinála Hugona. Nedaleko Říma za vlády biskupa Osberta vzkvétalo město Nepi. V toskánské Pise zazářilo znamenité světlo Církve biskup Balduin, na naší alpské straně švýcarskému městu Lausane byl poslán biskup Amadeus, Sittenu Garin, Langres obdrželo biskupa Bohumíra, Auxerres Alana, Nantes Bernarda, Beauvais a potom Remeš arcibiskupa Jindřicha, Tournai biskupa Gerarda, York arcibiskupa Jindřicha, Aras biskupa Ondřeje, Irsko přijalo dva biskupy Christiány vskutku hodné svých jmen, německé město Hof pak věkem, milostí a moudrostí úctyhodného Algota. Posléze byli římské kurii přiděleni dva kardinálové: kněz Jindřich a jáhen Bernard. Tato světla, přenesená z Bernardova Jasného údolí, jasně cisterciácké řehole a svatého života znamenitě ozářila vyjmenované biskupské stolce.

Kapitola XXI.

O Bernardově cestě do Akvitánie a obrácení vévody Viléma.

Neúnavnou apoštolskou horlivostí se Bernardovi podařilo, že i v horní Itálii byl uznán právoplatný papež Innocenc, a tak mír v Církvi "byl obnoven a pokoj

mezi městy navzájem upevněn." Svým neohroženým a nezištným vystupováním na obranu Církve, míru a pokoje získal velikou slávu a úctu. Jedni obdivovali jeho výmluvnost, druzí jeho svatý život, jiní zase jeho divotvornou moc. Lidé všech stavů a povolání jej ctili a milovali. Prostými ale dojemnými projevy lásky jej zahrnovali zvláště chudí venkované, pastýři a rolníci při jeho návratu z apoštolských cest po Itálii.

Když se v roce 1135 konečně navracel svatý otec domů horskými průsmyky a již překročil Alpy, tu s horských salašů a chat sestupovali mu vstříc na uvítanou pastýři a také rolníci ho zdálky pozdravovali a prosili o požehnání, pak se navraceli ke svým salašům a, sdělující si radostně navzájem své dojmy, děkovali Hospodinu, že jim bylo dopřáno vidět Posla Božího, a pokládali za velikou milost, že z jeho rukou obdrželi žádané požehnání.

Když potom procházel městem Bensaconem, tamní obyvatelé ho očekávali a slavnostním průvodem doprovázeli až do Langres. Konečně nadchází toužebná chvíle, kdy se opat blíží ke svému milovanému klášteru v Jasném údolí. Přicházejí mu naproti jeho bratři ve velkolepě početném sboru a vítají milovaného otce s tklivou láskou a oddaností. Shledání se děje v hlubokém dojetí skoro beze slov, ale s vážným, radostným vnitřním pohnutím.

V té době se celá církevní provincie bordeauxská nacházela v politování hodných zmatcích, poněvadž trpěla útlakem rozkolných přívrženců Leonových. Nebylo nikoho, kdo by se mohl postavit na odpor nespravedlivému počínání aquitánského vévody Viléma a jeho spoluvinníka Gerarda, biskupa z Angouleme, jenž ho svedl k odluce od zákonitého papeže Innocence a tak se stal zastáncem a šířitelem rozkolu v Aquitánii. Dotyčný Gerard totiž předtím dlouho zastával úřad vyslance Svatého stolce v Aquitánii. Jelikož se přidržel rozkolného papeže Anakleta-Leona, byl právoplatným papežem zbaven dosavadní vysoké hodnosti. Těžce to nesl, že po odnětí papežského úřadu byl jen biskupem vlastní diecéze, když se ještě před nedávnem honosil jako vrchní představený a dozor sboru biskupů celé Aquitánie.

Vilém a Gerard se vzájemně podporovali ve svém nekalém počínání, a tudíž všichni ostatní biskupové, kteří neuznávali vzdoropapeže Petra Leona, byli vystaveni jejich bezohlednému pronásledování, jedni trestáni, druzí vězněni, jiní vyhnáni ze svých sídel a přinuceni žít ve vyhnanství.

Jakmile se tyto zprávy doslechl ctihodný muž Bohumír, biskup v Chartres, jemuž papež Innocenc svěřil nunciaturu v Aquitánii, velmi se zarmoutil a bez dlouhého váhání se rozhodl prozatím upustit od svých vlastních prací ve své diecézi a zavčas dopomoci k právu jiným ohrožovaným diecézím. Proto poslal prosebný list jasnodolskému opatovi, aby mu přišel pomoci skoncovat s tímto převelikým zlem.

Muž Boží souhlasil s návrhem a Bohumírovi písemně odpověděl, že přijde, ale že nejprve doprovodí družinu svých mnichů do nově založeného kláštera v Bretani nedaleko města Nantes, který dala vystavět svým nákladem vévodkyně Ermengarda. Nejprve prý musí uspořádat záležitosti tohoto nového domu a potom že může spoléhat na jeho příslib a půjde s nunciem do Aquitánie.

Vydali se tedy na cestu a potom společně s Bohumírem dorazili do Nantes. V tomto kraji žila jistá žena, která byla obtěžována dotěrnou vilností satanovou. Měla sice vlastního muže, ale ten vůbec nic nevěděl o tomto prokletíhodném

satanově kontaktu s ní. Onen nejneřestnější cizoložník ji totiž tajně zneužíval, i když v téže ložnici odpočíval její muž, a pokoušel ji k neslýchané chlíplosti. Po celých šest let zatajovala zničená žena tento hnusný hřích a styděla se vyznat z tak odporné zvrácenosti, takže se stala bezmocnou nešťastnou obětí vražedného zloducha.

Teprve v sedmém roce se zhrozila svého počínání a styděla se sama před sebou. Neutlumitelné výčitky svědomí ji děsily a naháněly jí strachu před soudem Božím, neboť se obávala, že na Boží pokyn v každém okamžiku může zemřít a že její duše bude navždy zavržena. Uchýlila se tedy ke kněžím a prosila je o přímluvné modlitby a smírné oběti za své spáchané hříchy. Spěchá i na posvátná a poutní místa, kde si vyprošuje přímluvy svatých. Ale zdálo se, že jí nepomáhají ani kající skutky, ani modlitby, ani udělování almužen. Každodenně jako dříve, ba ještě nestoudněji ji satan poskvrňuje a znepokojuje k vilnosti. Nakonec tato ohavnost nešla ani veřejnosti. Když se to dověděl a zjistil její manžel, zapřísahal se, že se zřekne dalšího manželského soužití s ní.

Mezitím do této obce přicestoval Muž Boží se svým doprovodem. Sotvaže se nešťastná žena dověděla o jeho příchodu, strachem a studem se třesouc, vrhla se k jeho nohám. V proudu slz mu odhaluje své hrozné duševní i tělesné soužení z navyklého pohrávání s vilnými zálibami, čehož se prý nyní nedovede zbavit, ačkoliv jí kněží již dali rozmanité rady. Dodala, že na jeho příchod byla prý již předem upozorněna smilným násilníkem, který ji zastrásoval a výhrůžně zakazoval, aby se neopovažovala opatovi svěřit své tajné hříchy, neboť by jí to prý stejně nic nepomohlo. Ostatně jak brzy uslyšíme, sotvaže potom opat odcestoval z této obce, z onoho pekelného záletného milovníka se stal její nejsurovější tyran.

Když ji vyslechl Muž Boží, potěšil ji laskavým povzbuzením, přislíbil jí modlitbou vyprošovat pomoc Boží a uložil jí, aby jej v důvěře v milosrdenství Páně navštívila následujícího jitra, poněvadž za rozmluvy se již začínalo šerit. Když se pak opět k němu dostavila časně zrána, vypravovala Muži Božímu o nadávkách a vyhrůžkách, kterým minulé noci zase musela naslouchat od svého nečistého souložníka. Na to jí Muž Boží řekl: "Nedbej jeho šálení a hrozeb, ale vezmi tuto moji hůl, polož ji vedle sebe na své lože, a ať potom ukáže, zač stojí jeho hrozby!"

Žena přesně dodržela opatův příkaz. Když se ukládá do postele, žehná se znamením svatého kříže a klade světcevu hůl vedle sebe. Tu se jí zjevuje najednou onen smilý duch, ale vůbec se neodvážil přikročit k obvyklým nepřístojnostem, ba ani k ložní pelesti se již přiblížit. Zato však nadmíru vztekle vyhrožoval, že po odchodu Muže Božího opět se k ní vrátí, aby ji prznil. Nastala neděle a Muž Boží za souhlasu biskupova nařídil, aby se veškeré obyvatelstvo z města i okolí dostavilo do sídelního chrámu. Samozřejmě toho dne se shromáždilo v chrámě velké množství lidu. Za přítomnosti biskupa Bohumíra ze Chartres a Brikcia z Nantes při slavných bohoslužbách vystoupil na kazatelnu sám opat a vybídl věřící, aby při jeho zažehnávání všichni drželi ve svých rukou rozžaté posvěcené svíce. Jakmile podobně učinil s přítomnými biskupy a duhovenstvem, v otevřeném kázání zhnusil lidu satanovu neslýchanou chlíplost a potom za souhlasu naslouchajících věřících zaklínal nečistého ducha, který vzplanul proti své duchové přirozenosti tak hnusnou

vilností. V síle a moci jména Kristova mu napříště zapověděl přístup jak k dotyčné ženě, tak také ke všem ostatním křesťanským ženám.

Sotvaže lid zhasil světla posvěcených svěc, zhasla i veškerá moc smilného satana nad ženou. Když potom řečená žena po svátostné zpovědi přijala Tělo Páně, nepřítel duší se jí už nikdy neukázal, nýbrž uprchl, byv z ní nenávratně vypuzen.

Po vykonání veřejného exorcismu zlého ducha v Nantes pokračovali Bernard s legátem v cestě do Aquitánie. Po dvořanech a přátelích Vilémových poslal opat jasnodolský vzkaz, že spolu s chartresským "biskupem a jinými biskupy a hodnostáři církevními si vyprošuje schůzku k rozmluvě s vévodou, neboť byl zcela rozhodnut dojednat konečný mír ve svaté Církvi." Bernard byl totiž přesvědčen, že k tomu je nejlepším prostředkem osobní výměna názorů mezi příslušnými církevními i světskými představiteli. Z výsledku těchto osobních rozhovorů mohla vzejít úplná shoda, jelikož po vzájemném vyjasnění a urovnání sporných případů by se potom již snadno uskutečnilo to, co se předtím zdálo nesnadné, a co se jevilo předtím nemožné, to se potom stalo věcí samozřejmou.

Ke schůzce skutečně došlo na Vilémově hradě v Parthenay. Přišly na přestřes poměry způsobené rozdělením Církve na dva tábory, a o tvrdošijném rozkolu, který se v předalpských zemích usadil jako zlověstný mrak pouze nad Aquitánií. V rozmluvě Služebník Boží předvádí vévodovi z Písma svatého rozličné příhody a důkazy, že pravá Církev je jen jedna a že všechny ostatní lidmi utvořené církvičky se rozpadnou vniveč v záplavě poblouzení zrovna tak, jako kdysi zahynulo tvorstvo, které bylo mimo Noemovu archu. Připomněl mu též výstražné příklady na Dathanovi a Abíronovi, které pohltila země za jejich rozkolnost, a zdůraznil, že za takový zločin povždy následuje pomsta Boží.

Po této domluvě vévoda sice kajícně doznal své poblouzení a prohlásil, že je ochoten se poslušně podřídit papeži Innocencovi, ale že se prý ničím nedá pohnout k opětovnému dosazení těch biskupů, které dříve vypudil z jejich sídel, poněvadž prý ho nesmírně urazili; dokonce zvedl i ruku k přísaze, že se s nimi nikdy neusmíří. Jelikož osočovaní biskupové, Vilém z Poitiers a Hilbert z Tours, osobně nebyli schůzky účastni a k vzájemné výměně názorů i obhajoby před vévodou používali svých zástupců, rozhovor a vyjednávání se protahovalo donekonečna s bezvýsledným hašteřením a vzájemným obviňováním. Proto se svatý Bernard odhodlal uchopit působivější zbraně. Přistoupil tedy k oltáři, aby obětoval nejsvětější Oběť za šťastný smír.

Ti, kdo nebyli postiženi klatbou, vstoupili s ním do chrámu k slavení božských tajemství, kdežto vévoda čekal před chrámovými dveřmi. Když po proměňování před svatým přijímáním udělil Bernard přísluhujícím polibek pokoje a ti jej předali přítomnému lidu, v tu chvíli se Muž Boží mění takřka v nadzemskou bytost. Pokládá tělo Páně na patenu a nese je k chrámovým dveřím s ohnivou tváří a s plamenným zrakem k Vilémovi nikoliv, aby prosil, nýbrž aby hrozil, a obořil se na překvapeného vévodu se slovy nahánějícími hrůzu:

"Prosili jsme tě, ale ty jsi námi opovrhl. Při další schůzce snažně tě prosil shromážděný sbor sluhů Božích, ale ty jsi jich nedbal. Pohleď, v tuto chvíli přichází k tobě sám Syn svaté Panny, hlava a Pán Církve, kterou ty pronásleduješ. Je zde tvůj Soudce, před jehož jménem se sklánějí všechny kolena nebesťanů, pozemšťanů i podsvětí. Je zde tvůj Soudce, do jehož rukou

jednou přijde i tvoje duše. Zdali i Jím pohrdneš? Zda se chceš opovážit i Jím opovrhnout zrovna tak, jako jsi opovrhnul jeho služebníky?"

Všichni přítomní se dali dojetím do pláče a potichu se modlíce s pohnutím očekávali, co z toho vzejde, neboť v napjatém očekávání všichni tušili, že se stane něco neobyčejného.

Jakmile vévoda spatřil opata přistupujícího k němu v mocném zápalu a ve svých rukou nesoucího Tělo Páně, s hrůzou se zapotácel, v bezvědomí se zhroutil na zem a jako stížený padoucníci po úleku se chvěl po celém bezvládném těle. Když ho okolostojící šlechtici pozvedli, opět padá na svou tvář, nejsa schopen jediného slova a myšlenky.

V tu chvíli Muž Boží přistoupil až k němu, dotekem nohy ho probudil, aby povstal a vyslechl vůli Boží. Pravil mu:

"Je zde přítomen biskup z Poitiers, kterého jsi vypudil z jeho diecéze. Jdi a smíř se s ním, dej mu políbení svatého pokoje, obnov s ním přátelství a osobně jej opět uveď na jeho biskupský stolec. Vzdej tak Bohu patřičnou úctu v zadostiučinění za bývalé potupy a v celém svém vévodství povolej zpět k církevní jednotě lásky všechny, kteří jsou jí dosud odcizeni rozkolem. Poddej se papeži Innocenci, a jako ho poslouchá celá Církev, tak také ty se již nezdráhej poslouchat tak velikého, Bohem vyvoleného papeže!"

Když to vévoda vyslechl, zdrcen mocí Ducha svatého a přítomností Nejsvětější Svátosti, už se nepokoušel nic namítat. Ostatně hlubokým dojetím nebyl ani slova schopen, ale hned se polibkem pokoje smířil s biskupem a za jáсотu celého města jej uvedl zpět do jeho sídla právě tou rukou, kterou se ho ještě před nedávnem přísežně zřekl.

V přátelsky důvěrném hovoru opat potom vévodu ještě otcovsky napomenul, aby si napříště již nepočínal tak bohaprázdňě a nepředloženě, aby nepopuzoval Boží shovívavost mrzkými činy a aby už v ničem neporušil sjednaný mír.

Takto byl konečně zcela navrácen pokoj a mír v církevní provincii aquitánské. Jedině Gerard setrval ve svém odporu a rozkolu. Avšak následujícího roku mu nadešel den Božího hněvu a on ve svém domě bídňě skonal. Byl totiž překvapen náhlou smrtí, odešel se světa bez smíru s Církví, bez vyznání a bez zaopatření Tělem Páně na cestu do věčnosti.

Jakmile tedy bylo tak nebezpečné zlo zcela zažehnáno a Gerardův rozkol načisto zmařen, Muž Boží se s velkou radostí opět navrátil do Jasného údolí.

Kapitola XXII.

O Bernardově třetí cestě do Itálie, o zatvrzelém rozkolníku Rogerovi Sicilském a o smíření Petra Pisánského s Církví.

Po urovnání církevních záležitostí v Aquitánii nepobyl Bernard ani celý rok v klidu mezi svými bratry v Jasném údolí, kde zatím dokončoval dvacáté čtvrté pojednání na Velepíseň, když tu papežský rozkaz povolává svatého Bernarda do Říma. Také kardinálové se přimlouvali, aby přišel na pomoc Veleknězi v jeho nesnázi.

Poněvadž Muž Boží ničemu nedával přednost před poslušností, rozloučil se koncem roku 1136 se svými milovanými bratry a za doprovodu svého rodného

bratra, převora Gerarda, se vydal na dalekou cestu. V prvních dnech lednových následujícího roku zastihl císařovu výpravu v severní Itálii. Všude byl vítán s velikou úctou. Ve Viterbu však onemocněl jeho bratr Gerard, takže byl blízek smrti. Také Bernarda sužovaly nemoci po celou dobu pobytu v Itálii. Konečně dospěl do Říma. Z jeho příchodu se zaradoval jak papež, tak i kardinálové, kteří s ním měli dlouhé porady. Po bezvysledných šarvátkách se střídavým štěstím a po uvážení dosavadních poměrů se Bernard nakonec sám pouští do boje proti Rogerově poslední baště rozkolu, a to vlastní zbraní ducha. Sicilský král Roger byl totiž už jediný ze světských knížat, kdo odpíral poslušnost zákonitému papeži Innocencovi. Když po ustanovení Randulfa lenníkem jižní Itálie odtáhl Lothar s vojskem z Itálie, opět vtrhl na pevninu Roger, k němuž se připojilo skoro celé jižní italské území. Postavení papežovo bylo neblahé, jelikož i většinu Říma ještě ovládal Petr Leon. Proto papež poslal Bernarda do Salerma k Rogerovi, aby ho pohnul ke smíru a k církevní poslušnosti. Roger však smiřovací návrh odmítl, jsa hrdý na své dočasné úspěchy. Teprve po prohrané bitvě, jejíž průběh líčí následující vypravování, požádal Roger jasnodolského opata o zahájení rozpravy pro smír. Nicméně z vypočítavosti poslal podobnou žádost Petru Leonovi, aby k němu poslal zplnomocněného vyslance Petra Pisanského. Tvrdil totiž, že prý chce přijít na příčinu rozkolu, který už tak dlouho trvá, a až prý zjistí, na čí straně je pravda, buď své pochybení napraví nebo slavnostně potvrdí své mínění. Doslechl se totiž, že kardinál Petr Pisánský je jak znamenitý řečník, tak i nevyrovnatelný znalec církevního práva. Pravděpodobně se domníval, že bude-li jeho řečnická pohotovost mít vhodnou příležitost se uplatnit na veřejném zasedání, buď že překoná znalostí kánonů v nich málo sběhlého opata řečnickým patosem, anebo že ho umlčí silnými slovy a nabubřelou učeností.

Obě strany se tedy dostavily do Salerma. Avšak sicilský samovládce se chtěl nejdříve pokusit o utvrzení své politické nadvlády svými zbraněmi a přesilou svého vojska.

Za takových předpokladů připravoval tedy mezitím král Roger velmi početné vojsko proti knížeti Randulfovi. Jelikož se tehdy svatý opat z pozvaných delegátů dostavil na Sicílii jako první, ihned po svém příplutí navštívil krále, který dlel ve vojenském táboře a tam se již chystal k brzkému vytáhnutí do boje s ozbrojenými šiky. Po celou řadu dní se Bernard marně namáhal, aby mu zabránil v této válce. Když Roger přesto nechtěl upustit od svého záměru, Bernard věštecky pohrozil králi: "Třebaže odejdeš do boje silný, z boje se vrátíš poražen a zničen!"

Poněvadž král měl nashromážděnu velkou přesilu vojáků a ve své domýšlivosti si nechtěl připustit možnost, že příznivý výsledek boje vůbec nemusí záležet v pouhé přesile vojska, nakonec rozhodně odmítl poslouchat neustálé varování svatého Bernarda, jenž vždy usiloval jen o to, co sloužilo spravedlivému míru. Z té příčiny opat povzbudil plamennými slovy vévodu Randulfa a jeho katolické vojsko, jemuž předpověděl jisté vítězství zrovna tak, jako králi Rogerovi jistou porážku a útěk.

Výsledek dal Bernardovi za pravdu. Neboť jakmile byl potom dán povel k útoku a Roger spatřil statečně postupující knížecí šiky mířící přímo proti němu, tu král ze strachu před smrtí či zajetím zavčas uprchl a zanechal své velké, ale

bezhlavé vojsko napospas kořisti a velkému krveprolití, takže velmi značné množství jeho žoldnéřů bylo zajato a pobito. Tak se mu doslova všechno vyplnilo, co světec předpověděl.

V době boje se Bernard uchýlil do nejbližšího dvorce a tam se vroucně modlil. Tu najednou až tam doléhal z bojiště pokřik utíkajících i pronásledujících. Všechny známky nasvědčovaly, že kníže Randulf tím směrem již pronásleduje utíkající poražené žoldnéře královny. Kterýsi bratr z průvodců opatových vyšel tedy ven, a když se tam setkal s jedním Randulfovým vojínem, tázal se ho, co se stalo s králem Rogerem. Tázaný mu na to vtipně odpověděl přiléhavým výrokem Písma: "Viděl jsem, jak ten ničema byl sebevědomý, jak listnatý cedr se rozkládal. A jen jsem přešel, nebylo ho. Hledal jsem, ale nebylo ho možno nalézt." (Žalm 36,35-36).

Zanedlouho přicválal na koni sám kníže. Jakmile spatřil cisterciáckého mnicha, v plném brnění seskočil z koně, pokleká na zem a radostně vyznává svou vděčnost: "Díky Bohu a jeho věrnému služebníku, neboť tohoto vítězství bylo dobyto nikoliv silou našeho vojska, nýbrž silou Bernardovy víry a modlitby." Hned nato vyskočil na koně a pronásledoval nepřítele.

Po nešťastné bitvě se král Roger tvářil mnohem ochotněji k vyjednávání. Proto Bernard přišel do Salerma z dvorce, kde zatím vyčkával. Tam se též dostavil Leonův stoupenec kardinál Petr Pisánský. Jakmile se delegáti shromáždili za spoluúčasti šlechticů, král vybídl obě předvolané strany, aby přednesli své sporné záležitosti s příslušným oddůvodněním.

Nejdříve se ujímá slova Petr Pisánský a všemožně se snaží dokázat právoplatnost volby svého pána Petra Leona. Své vývody pečlivě dokládá celou řadou výnosů a zákonů světských i církevních. Avšak svatý Bernard si byl dobře vědom, že spravedlnost v království Božím nezáleží na vyumělkovaném řečnění, nýbrž v síle mravní a v pravdě, a proto klidně prohlásil: "Vím, Petře, že jsi mužem velice moudrým a učeným, ale právě proto kéž bys hrál mnohem rozumnější úlohu a svých vloh používal v boji za mnohem čestnějšího muže. Kéž by tě získala za svého zastávce mnohem spravedlivější pře, neboť je zcela jisté, že přes veškeré své výmluvné dokazování musíš zdravým rozumem poznat a doznat pravdivou a skutečnou povahu tohoto sporu, chceš-li vskutku jednat a mluvit rozumně. Já sice nejsem tak učený, a proto by mně bylo milejší raději mlčet, kdyby si mých slov nevyžadovalo ohrožované náboženství a Církev. Za nynějších okolností mne však k mluvení nutí jen čirá láska k Církvi, poněvadž tuto suknicí Páně, kterou se v hodinách Kristova křížování neopovážil roztrhnout ani pohanský vojín, ani Jidáš, tu nyní roztrhává a rozsápává Petr Leone se svými přívrženci.

Je jen jedna víra, jeden Bůh, jeden křest. My neznáme ani dva Bohy, ani dvě víry, ani dva křty. Ale začnu hned prvopočátky lidských dějin: V době potopy byl na zemi pouze jeden, Noemův koráb. V něm se zachránilo pouze osm lidí, kdežto všichni ostatní zahynuli, a také všechno tvorstvo, které se nalézalo mimo koráb. Každý dobře ví, že tento koráb je předobrazem Kristovy Církvě. Druhý koráb byl zhotoven teprve nedávno. Poněvadž jsou tedy nyní dva koráby, je jasné, že druhý koráb je padělaný a že utone v hlubokosti mořské. Jestliže snad pochází od Boha koráb řízený Petrem Leonem, pak zajisté utone koráb řízený papežem Innocencem. Tím také zahyne Církev Východní, zahyne celý Západ,

zahyne Německo, Španělové, Angličané a všechny ostatní státy budou pohřženy v hlubinách mořských. Podle tebe by se muselo stát, že tímtež vodním vírem se propadne do mořských tůní též řád kamaldulenský, kartuziánský, benediktinský, cisterciácký, premonstrátský a všechny ostatní nespočetné sbory služebníků a služebnic Božích. Dravé moře pohltní všechny věrné biskupy, opaty a ostatní představené Církve. Ovšem ze všech knížat světa do takové záchranné archy Leonovy vstoupil samojediný tento mudrc Roger, a zatímco všichni lidé světa zahynou a budou zavrženi, pouze tento jediný se ovšem zcela jistě zachrání a spasí.

Nuže, uznejte tedy zdravým rozumem, že je přece čirým nesmyslem domnívat se, že pravé náboženství a Církev musí zahynout jedině proto, aby dosáhla Božího království bezmezná ctižádost Leonova, jehož nečestný život a úplatkářství ve snaze dosíci hodnosti papežské zřejmě dávají najevo, že nemůže být pravou hlavou Církve."

Po těchto slovech Bernard uchopil kardinála Petra za ruku, vybídl ho k povstání a společně s ním se pozvedl k odchodu se slovy: "Jestliže mně důvěřuješ, pojď se mnou a vstoupíme do toho nejspolehlivějšího korábu!"

A jak už měl předem v úmyslu po celou dobu svého pobytu na Sicílii, obrátil se nyní na Petra s upřímnou, srdečnou domluvou a s povzbuzením, a s pomocí milosti Boží ho přiměl, aby se společně navrátili do Věčného Města a tam se smířil s papežem Innocencem.

Po rozpuštění shromáždění velebný opat Bernard odplouvá do Říma, kde smířil s Církví dotyčného Petra Pisánského a mnoho jiných, které připojil ke společenství s papežem Innocencem.

Bernardova osvícená výmluvnost, moudrost a svatost se tehdy přesto nedotkla krále Rogera, který se tvrdošijně zastával Petra Leona. Nezáleželo mu totiž na právoplatnosti papeže a na pokoji v Církvi, nýbrž spíše se snažil rozšířit svou politickou moc. Proto se tak obojetně a neupřímně choval a ve svých oblastech uměle udržoval neklid, aby z náboženské roztržitosti mohl těžit pro své politické cíle. Z té příčiny se hlavní poslání Bernardovo v Salermě muselo minout účinkem. Zato smíření s Církví nejvýznačnějšího zastávce rozkolu, kardinála Petra z Pisy, dalo pak popud četným rozkolníkům, aby také opustili ctižádostivého vzdoropapeže Petra Leona.

Kapitola XXIII.

Smrtí Anakletovou dohasíná rozkol. Bernard pokračuje ve výkladu Písně písní a usmiřuje vévodu Teobalda s králem.

Konečně nadešla kýžená chvíle, kdy Bůh slitovně chtěl učinit konec neblahému rozkolu smrtí Petra Leona, který zemřel 25. ledna roku 1138. Potom v polovině března si sice jeho strana zvolila ze svého středu nového vzdoropapeže kardinála Řehoře Contiho, který přijal jméno Viktor IV., ale ten měl zbývajícím rozkolníkům sloužit jen za plášť, pod nímž by se po nějaké době snáze smířili s Innocencem bez značné újmy na své prestiži. Než toto všechno Kristus uskutečnil rázněji a bez okolkování prostřednictvím svého sluhy Bernarda. Tento nastrčený vzdoropapež totiž po předcházejících Bernardových domluvách

se tajně odebral v noci k Muži Božímu, který ho kajícího přivedl k nohám Velekněze Innocence, když se již předtím u opata zřekl dosavadní, neprávem přisvojené hodnosti.

Po této významné události byl nešťastný rozkol již natrvalo zažehnán. Věčné Město plesá radostí, Innocenc se ujímá vlády nad celou Církví a veškerý římský lid nyní již společně vzdává Innocencovi hold poddanosti jako svému pastýři a pánu. Jasnodolský opat byl též lidem bouřlivě pozdravován a všemi jednohlasně uznáván za požehnaného mírotvůrce i otce vlasti a Města.

Jakmile opět zavládl svatý mír a vzájemná shoda ve Svatém Městě, tu již se vůbec nedal pohnout k zaslouženému oddechu alespoň na několik dní právě ten, jenž se po víc než sedm let nadlidsky namáhal odstranit zhoubnou roztržku v Církvi. Když nastupoval zpáteční cestu do svého kláštera v pátek po oktávu svatodušním dne 29. května 1138, přispěchal se s ním rozloučit celý Řím. Duchovenstvo jej obklopilo v čestném průvodu, lid se s ním loučil s bouřlivým provoláváním a všechna římská šlechta jej poctila svým doprovodem. To se ovšem nemohlo obejít "bez všeobecného zármutku a slz loučení se svatým opatem Bernardem, který byl všemi lidmi tolik ctěn a tak vše milován.

Při svém odchodu z Věčného Města odnášel s sebou svatý otec jako drahocennou výsluhu za své námahy ostatky svatých apoštolů a mučedníků, což ovšem považoval za příliš značnou odměnu za své lopoty.

Rovněž i francouzské diecéze jej přivítaly s neslýchaným jásosem, jednak z upřímné radosti nad jeho šťastným návratem, jednak ze sjednocení Církve, které světec přivedl ke zdárnému konci. Za takové radostné nálady z obnoveného míru spěchá Bernard ke svým drahým, a kterýmikoliv městy a vesnicemi procházel na své zpáteční cestě, všude byl nadšeně vítán a srdečně pozdravován, především pak svými milovanými syny, když se s nimi opět šťastně shledal ve svém klášteře po dlouhé a bolestné době odloučení.

Na tuto pohnutou dobu a na své zdárně skončené poslání vzpomíná náš otec Bernard ve svém výkladu Velepísni v dvacáté čtvrté kapitole, kde poznamenává:

"Konečně po tomto třetím návratu z Věčného Města, milí bratři, zase na nás pohlédlo z nebe přemilostivé oko Boží, opět se z nebeských výšin na nás pousmála Jeho jasná tvář. Ustalo Leonovo běsnění, skončilo soužení, Církev nabyla pokoje, před jejíma očima byl potřen nešlechtník, který ji znepokojoval málem po celých osm uplynulých let krutým rozkolem. Vaším modlitbám děkuji, že jsem byl v těžké nemoci zachován při životě, nyní jsem zcela k službám pro vaše duchovní dobro. Chci své tělesné žití věnovat duchovnímu pokroku a věčné spáse těch, jejichž zásluhám a modlitbám děkuji za to, že ještě dosud žiji."

A tak přičítaje jen zásluhám svých bratří, že jej Bůh dosud zachovává naživu, a jim děkujíc za to, co dobrého kdy vykonal, uchyluje se opět k milovanému rozjímání a přemítání nad Písmem svatým a pokračuje v přerušném výkladu Písně Písní.

Ostatně jak dalekosáhle úspěšné a důležité bylo jeho dílo na sjednocení Církve a jejího míru v době rozvrácené zhoubnými zmatky, to nasvědčují slova samého papeže Innocence, který mu následovně děkuje ve svém dopise, kde mezi jiným píše:

"Nesmírné dobro, které tím vzešlo Církvi Boží a Svatému Stolci zřetelně dosvědčuje, s jak mohutnou a vytrvalou neohrožeností se zápal tvé živé víry a moudrosti v době vzplanutí rozkolu Petra Leona podjal obrany svatých práv dědice blaženého Petra a tvé svaté matky Církve katolické, když jsi se jako nerozborná zeď vzepřel na podporu Domu Božího, a když jsi se obětavě trmácel a namáhal četnými právními i rozumovými důkazy pohnout srdcem králů, knížat a ostatních rozkolníků k jednotě Církve a k poslušnosti jak blahoslaveného Petra, tak i naší."

Po návratu svatého Bernarda z Věčného Města uplynuly stěží tři roky, co požíval v klášterní samotě toužebného klidu. V té době bylo francouzské království zmítáno zhoubnými spory, které vyvstaly mezi mladým a popudlivým králem Ludvíkem VII. a hrabětem Teobaldem ze Champagne v roce 1141. Tento vynikající hrabě, štědrý, Církvi a Bohu oddaný, ochotný příznivec sluhů Božích a svatého náboženství, si velice vážil Bernardovy svatosti a moudrosti. Když se ve vzrůstajícím nepřátelském poměru s královským dvorem spřáhla s násilnickým králem nejenom zemská hrabata, ale dokonce skoro všichni přátelé ho opustili ze strachu před králem, tu záchrana hraběte se zdála už nadobro zmařená.

Jakmile se o tom dověděl a k pokusu o usmíření protivníků byl vyzván Bernard, jenž se v podobných záležitostech nedovedl šetřit, poněvadž jeho srdce oplývalo láskou k lidem a ke spravedlnosti, umínil si, že stůj co stůj musí zabránit tomuto zhoubnému zlu a nešvarům. Odporučil tuto záležitost modlitbám svých četných mnichů a sám rovněž vytrvale prosil Hospodina, aby neblahý spor byl zdárně skončován. A vskutku, s pomocí Boží a jeho osobním úsilím po nějaké době opadly vzduť vlny bouře a mezi králem a hrabětem Teobaldem opět zavládla jasná pohoda smíru a svornosti. I na tento smír, zdánlivě nemožný, měl světec již v samém počátku dobrou naději. To dosvědčili někteří jeho bratři z jeho vlastních slov, když před nimi s jakousi věšteckou jasnozřivostí najisto předpověděl brzkou záchranu hraběte, která se zdála skoro nemyslitelná.

Kapitola XXIV.

O Bernardově trpělivosti v nemocech, v křivdách a ve hmotných škodách.

Za jeho vyčerpávajícího trmáčení se při apoštolských cestách, spojených s nadlidským vypjetím sil, které vynaložil ve prospěch ohrožené jednoty Církve, jej den co den neustávala sužovat stále se zhoršující nemoc. Již z této skutečnosti je patrné, že se jeho ctnost trpělivosti nade vší pochybnost utužila a prověřila až k mezím hrdinství právě tímto odevzdaným snášením šlehů Hospodinových. Však také od okamžiku svého obrácení až do dne bohumilého skonání zakusil tolik krutých tělesných útrap, že zasvěcení lidé považovali jeho život plným právem spíše za jakýsi druh prodlužování smrtelného zápasu.

Kdyby se naproti tomu někdo záměrně pokoušel vybírat z jeho styku s lidmi některé byť velmi řídké případy lidské křehkosti, v nichž snad neprojevil dokonalou umírněnost, pak na jeho obranu poslyšme alespoň několik případů, aby nikdo nesetrvával v klamném domnění, že by snad světec při své ohnivé povaze zůstával v ctnosti trpělivosti jaksi slabým.

Svatý Bernard obvykle mluvil o trpělivosti ze tří hledisek, totiž o trpělivém snášení urážek a potup, o snášení hmotných škod a o snášení tělesných ran. Uvedme zde tedy od každé skupiny z celé řady případů alespoň po jednom z příkladů, jež se nám náhodně vybavují v mysli.

Nuže, služebník Boží poslal kdysi dopis kterémusi biskupu a královskému poradci (Joslenovi) s připomínkou, aby mu v kterém si králově sporu doporučil a poradil spravedlivější řešení. Onen se však návrhem vášnivě rozjitřil a odpověděl mu velmi urážlivým dopisem. Ale věrný služebník Kristův a horlivý napodobovatel laskavosti Páně se omluvil dotyčnému "biskupu s velmi srdečnou pokorou a mírností, a ani po tomto ostrém výpadu nepřestal jej mít za svého milého a věrného přítele, nýbrž naopak hrubou odpověď" hodnostářovu přehlížel tak, jako by jí vůbec nikdy nepronesl.

Opat farenský v Itálii si vyprosil z Jasném údolí družinu bratří v úmyslu, že jim dá vystavět klášter, ale uskutečnění jeho záměru římský Velekněz zabránil tím, že jim přidělil jiné sídlo. Ačkoliv to onoho vzácného a velmi zbožného muže velice rmoutilo, uložil svůj peněžitý příspěvek šesti set hřiven stříbra u svých příbuzných na dlužní úpis, který osobně předal světci při návštěvě s výslovným přáním, aby si vyzvedl zapůjčené peníze v pozdější příhodné době a vystavěl jiný cisterciácký klášter alespoň ve Francii, když se mu to nepodařilo dosíci ve své rodné zemi.

Po nějaké době se skutečně naskytla příležitost k založení kláštera. Bernard poslal vyzvednout zapůjčený obnos, ale dlužníci úvěrní smlouvu velebnému opatovi odmítli vyplatit. Když mu to bylo oznámeno, Muž Boží na to klidně řekl pouze toto: "Bohu díky, že nás uchránil břemene!"

Mnohdy dokonce projevil náramné uspokojení, že podobným způsobem přišel asi o deset jiných klášterů včetně vhodných stavebních pozemků jenom kvůli tomu, že se s nikým nechtěl soudit. Nalézal totiž ve snášení křiv a nespravedlností mnohem hlubší rozkoš, než ve vítězství nad jinými jedině z čistě osobních pohnutek.

Kdysi přišel do Jasného údolí jakýsi klerik řeholních kanovníků a velmi dotěrně naléhal, aby tam byl přijat za mnicha. Když mu svatý Bernard dobře radil, aby se vrátil do svého kláštera, ba po jistých zkušenostech nejevil žádné potěšení z jeho žádosti, tu onen vybuchl: "Proč jsi tedy tak horoucně ve svých knihách doporučoval snahu po dokonalosti, když nyní odmítáš podat pomocnou ruku tomu, kdo po ní touží?" Dalším odmítáním se rozlítil až k nepřičetnosti vášnivou zlostí, jak se hned nato ukázalo, když počal ječet:

"Kdybych ty tvoje knihy měl po ruce, roztrhal bych je na padrt'."

Na to mu Muž Boží řekl: "Mám za to, že v žádné z mých knih jsi se nedočel, že by ses nemohl stát dokonalým ve svém klášteře. Pokud si dobře pamatují, ve všech svých knihách jsem doporučoval především nápravu mravů a nikoliv změnu místa!"

Tu však onen drzý smělec se jako šílený na něho vrhl, udeřil ho do tváře, a to tak prudce, že úderem ihned zčervenal a tvář mu silně naběhla.

Přítomní se neprodleně chystali chopit se bezbožníka, ale Sluha Boží je zavčas předešel a při jménu Kristově je snažně prosil, aby se mu ani zamák nemstili, nýbrž aby ho slušně vyvedli z kláštera a postarali se, aby ani nikdo jiný se mu nepokoušel ublížit jakýmkoliv způsobem. Příkaz udělil s takovou rozhodností, že

onen byl přestrašen a rozechvěn vyveden a vyprovozen ven bez jakékoliv odvety. Opravdu skvěle dovedl svatý Bernard vítězit dobrem nad zlem.

V podobném smyslu mezi jiným píše ve svém dopise, který zaslal premonstrátským řeholníkům. Prohlašuje:

"Zůstanu vám vždycky zcela oddán, i když o to nestojíte. Budu k vám vždycky lnout, i kdybych měl spravedlivou příčinu k opaku. I proti vaší vůli vám zůstanu věrný, a když mně dáte pocítit svou nelibost, vrhnu se k vašim nohám, neboť vždycky chci a budu mít v úctě i ty, kteří mnou pohrdají!"

Z uvedeného jasně vysvítá, jak opravdovou a upřímnou bratrskou láskou objímal všechny lidi, takže - jak sám doznával - lnul tím horoucněji právě k těm, kteří se na něho horšili, přestože se nedalo spravedlivě usuzovat, že by jim zavalil sebemenší příčinu k rozhořčení.

Kapitola XXV.

O Bernardově moudrém kárání, mírnosti, lásce a spisech.

V ohledu vychovatelském zaměřoval způsob svého napomínání a kárání s nemenší dovedností podle povahy káraných osob. Na povahy zarputilé a vznětlivé působil zcela rozdílně, než na pokorné a ukázněné. Tím si získal obdiv, že si dovede získat poslušného a povolného zrovna tak, jako když povolí načas nátlaku neposlušného. Tajemství svého úspěchu vysvětloval poukazem na povahu jednotlivých případů. Kde převládá smysl pro ukázněnost u kárajícího i káraného, tam domluva koná pravé divy. Kde se nalézá alespoň na jedné straně, tam je výtka prospěšná, ale kde jí není na žádné straně, tam je přímo škodlivá a bezvýsledná.

Podobně když časem ve svých promluvách probíral způsoby bratrského kárání, které nedosáhly náležitého výsledku, upozorňoval, že večerních hodin se vůbec nemá používat k domluvám nebo pokárání, aby snad potom rozrušený bratr neproležel celou noc beze spánku a nestal se takto neschopným zbožné účasti na nočních hodinkách.

Rovněž ve výkladu k Velepísni v kapitole čtyřicáté druhé mezi jiným praví: "Kéž by mně nikdo nikdy nezavdal příčiny ke kárání! To by se věru srovnávalo s představami o dokonalosti. Jelikož však přesto v mnohých věcech chybujeme všichni, proto ani mně není dovoleno si nevyšímat pochybení, mně, jemuž řehole přímo ukládá za povinnost trestat přestupky chybujících, avšak mnohem více mne k tomu dohání upřímná láska k hřešícím. Neboť jestliže někoho zaslouženě pokárám, učiním tím zadost jen své povinnosti. Mám však za to, že pouhé rázné zakročení splní pouze tu nejmenší část mé povinnosti a snad ani nedosáhne zamýšleného cíle, nýbrž se může zvrhnout v pravý opak jako chybně vržené kopí, které sice udeří do terče, ale mžikem se může odrazit na mě. Ani si nedovedete představit, milí bratří, co úzkostí prožívám v takových chvílích. Myslíte, že mne to nesouží víc než vás? Vždyť jsem v takových případech svírán ze dvou stran a nevím, co si mám počít v nejistotě, zda pokáranému je po chuti moje domluva, kterou jsem mu z povinnosti musel udělit, či se mám kát pro neúčinnost svých slov, jichž jsem chtěl použít jedině k jeho záchraně a polepšení, ale bohužel bez ohlasu."

A na jiném místě poznamenává: "Snad se chceš pokusit mne uklidnit poukazem, že

můj dobrý úmysl mně stejně bude připočten k zásluhám, jelikož jsem zachránil alespoň svou vlastní duši, a že jsem čist od krve dotyčné osoby, které jsem neopomenul domluvit, aby se obrátila od své zlé cesty, aby živa byla. Avšak kdyby ses snažil uvádět celou nekonečnou řadu podobných výroků, jimiž se v Písmě omlouvají proroci, mne však jimi přece ani zamák nepotěšíš, když se musím bezmocně dívat na duchovní smrt svého syna. Takové omluvy by věru znamenaly jako bych pouhým povinným, ale neúčinným pokáním toužil spíše po svém vlastním ospravedlnění než po jeho zachránění. Vždyť která pak milující matka, byť podle svého nejlepšího svědomí věnovala svému nemocnému dítěti veškerou svou péči a obětavou obsluhu, když nakonec poznala marnost své vynaložené námahy, ačkoliv vyčerpala všechny své možnosti a síly, zda se jen kvůli svědomitě vykonaným mateřským povinnostem dovede zdržet pláče a nářku, jestliže pak přesto její dítě umírá?"

Tato krásná slova vypovídají vskutku velmi mnoho o Bernardově lásce.

Ve styku se světskými lidmi byl rovněž tak rozhodným milovníkem vzájemné shody a pokoje. Když prý nějaký dotěrný žadatel nevybíravým způsobem na něm chtěl vynutit kladné vyřízení svého přání, ačkoliv v zásadě s ním nesouhlasil, přece v zájmu pokoje nakonec dozajista od něho neodešel nevyslyšen, třebaže si toho nezasluhoval. Tento postup lze si vysvětlit tím, že podle jeho vlastní výpovědi z vrozeného odporu nenáviděl jakékoliv pohoršení a neshodu. Proto se ho tak nadmíru bolestně dotýkala nelibost kteréhokoliv člověka a dočista nebyl s to si jí nevšímat. Mnohem citlivěji zraňovalo jeho přejemné a láskyplné srdce i rozladění osob, jejichž popuzení vůbec nezavinil. Neuklidňoval se záminkou, že podle svého vědomí a svědomí za nic nemůže. Neboť když se někdo na něho rozmrzel a on nevěděl, jak ho má udobřit, jelikož nevěděl, v čem to vězí, tu právě jásal radostí, kdykoliv našel možnost k zadostiučinění buď osobně a přímo dotyčné osobě, anebo alespoň Bohu v modlitbách za onoho člověka, který se rozmrzel bez spravedlivé příčiny. Činíval tak proto, že nikým vůbec nepohrdal a nepovažoval pohoršení žádného člověka za malicherné.

Kdykoliv tudíž bylo třeba pokárati něčí trestuhodné pochybení nebo zabránit dalšímu šíření škodlivých výstřelků, činíval to tak ohleduplně, že dokonce sami postižení měli dost příležitostí vděčně mu projeviti alespoň ve svém srdci náležitě zadostiučinění. Však také vskutku potom četní z jeho bývalých protivníků k němu přilnuli s tím věrnější láskou a oddaností, nebo vstoupili jako mniši do jeho kláštera právě ti, u nichž se toho nikdo nenadál.

Také projevoval vřelý zájem o duchovní blaho i neštěstí každyčkého člověka ve světě žijícího a jeho nejživější touhou a nejsladší radostí bylo dávat nadpřirozený život dalším a k dobrému obracet hříšníky. Přesto však měl i velmi srdečný a něžný soucit s lidmi tělesně chorými. S vytrvalou shovívavostí snášel nejenom jejich tělesné slabosti, nýbrž i jejich vady mravní a povahové. Takto potvrzoval slovem i skutkem, že především slabým a hříšným lidem chtěl být vskutku otcovským opatem.

Ostatně svou krásnou duši a ušlechtilou osobnost nám mimoděk sám vykreslil ve svých literárních dílech. Jestliže by si někdo přál poznat, jak se po celý svůj život přísně posuzoval a zpytoval, ať nahlédne především do jeho pojednání „O stupních pokory“. Chce-li se kdo vnořit do křesťanské zbožnosti jeho láskyplného srdce, může si prostudovat jeho kázání „O chválách pannenské matky“ a onu knihu,

kteřou vydal pod názvem "O lásce k Bohu". Zda vskutku měl rozhodnou snahu vymítit nedostatky své a cizí, ať si přečte příslušnou knihu, kterou nazývá "Apologie". Zdali bděle střežil čistotu svědomí a rozvážně rozlišoval jednotlivé případy, ať si poslechne jeho rozpravu "O přikázání a úlevě".

Jak mnoho byl upřímným podněcovatelem i duchovním vůdcem v pravdě náboženského života lidí kteréhokoliv povolání a zaměstnání, to vysvětluje jeho povzbuzující "Řeč k templářským rytířům". Jak vděčně spolupůsobil s milostí Boží, vyplývá z jeho propracovaného i srdcem prožitého pojednání "O milosti a svobodném rozhodování".

Jak byl upřímný ve svém projevu, jak výmluvný a jak všestranně zkušený ve věcech duchovních a církevních, jakož i v záležitostech časných a světských, to postřehne bystrý čtenář v jeho knihách "O rozvažování", které věnoval papeži Evženovi. Jak nadšenou věrností opěvoval svatý život svých bližních, jasně dokazuje krásným líčením života svatého biskupa Malachiáše. Svými výklady na Píseň písní se stal známým nejen jako mystik, nýbrž i jako skvělý učitel a charakterní vychovatel.

V jeho dopisech, které napsal rozličným osobám v rozmanitých záležitostech, obezřelému čtenáři neujde, jak mohutným žářem své duše miloval veškerou spravedlnost a jak nenáviděl jakoukoliv nespravedlnost. Věrný sluha Kristův totiž v ničem nehledal svého vlastního prospěchu, zato hájení a prosazování všech zájmů Kristových považoval za svou svatou povinnost.

Vždyť takřka všechno, co za jeho života v kterékoliv zemi vzešlo bohumilého, ušlechtilého, láskyhodného, věhlasného, ctnostného, chvályhodně uspořádaného - co z toho neutužil úsilím své osobnosti? Co nezahřívala jeho láska? Co nezvelebila jeho přičinlivost? A kterépak ušlechtilé hnutí již započaté se nesnažil přivésti ještě k mohutnějšímu rozkvětu? A když se něčí vinou zhroutilo, zdali pak se nesnažil, seč mohl, znovu je pozvednout k novému rozmachu, ať už to bylo kdekoliv a kdykoliv? Kdo se k němu obrátil o pomoc s důvěrou v čemkoliv jako do útočištného chrámu všemohoucího a všedobrotivého Boha, zda odešel od něho s nepořízenou? Zkormoucený si od něho odnášel útěchu, utlačovaný v něm našel oporu, duševně rozháraný dobrou radu, tělesně chorý své uzdravení, chudý hmotnou podporu.

Tak se stal vskutku služebníkem všech lidí, jako by se zrodil pro celý svět. Přitom však byl vzhledem ke všem lidem zcela svobodný a nezávislý, usiluje o bezúhonné svědomí tak, jakoby se věnoval jedině péči a ostražitosti svého srdce.

Kdekoliv se objevil, tak všichni bezúhonní lidé jásali, zato všechna bohaprázdná chátra zmlkla studem shodně s výrokem žalmistovým: "S radostí to uzří spravedliví, že ničemnost musí zavřít ústa" (žalm 106, 42).

Jeho osobní přítomnost vnášela radostný jas jako sluneční zář do každého slaveného sněmu, který se jinak za jeho nepřítomnosti zdál zahalený v tísnivou mrákotu a jakoby pohřížený v němotu.

Zkrátka, jeho divotvorné požehnané ruce a jazyk dovedl léčit a uzdravovat choroby dvojího druhu: jeho svaté ruce uzdravovaly choroby tělesné, jeho požehnaný jazyk choroby duchovní a mravní.

Nuže alespoň částečně postačí tento stručný povahopisný náčrt svatého otce Bernarda.

Kapitola XXVI.

Bernardův boj s Abelardem a s bludařem Jindřichem.

Bernard už byl málem vyčerpán četnými klopotnými apoštolskými pracemi a kromě toho nemálo trpěl neustálými nevolnostmi. Není divu, že dychtil po spočinutí u svých milovaných bratří. Leč Boží Prozřetelnost usoudila jinak. Nadešel pro něho nový úporný boj na jiném zápasišti, aby soustavně přibývalo jeho slávy a nebeské odměny s jeho rostoucími zásluhami. V tehdejší době žil tehdy Petr Abelard, znamenitý mistr teologie a velmi proslavený pověstí své učenosti. Jakmile však na všech stranách počaly jeho spisy tropit škodlivé rejdy, které se zcela neshodovaly s pravým učením víry, tu z nich pravověrní učení mužové vybrali dosti četné články a předložili k posouzení Muži Božímu. Ten se nejprve vynasnažil jeho nesprávné nauky uvést na pravou cestu svým obvyklým dobrotivým způsobem bez veřejného zahanbování dotyčného vědátora. Proto jej osobně navštívil a mezi čtyřma očima jej upozornil na jeho omyly. Rozmluvil mu je tak šetrně a zároveň teologicky tak odborně, že onen se nakonec s dojetím zavázal, že všechno zase napraví podle jeho dobrozdání.

Bernard zatím vyčkával jeho slíbeného veřejného odvolání bludných statí. Ale aniž by co tušil, z rozhodnutí seinského arcibiskupa Jindřicha byl svolán sněm do stoličního města Sens. Tam se měl dostavit Abelard i opat k veřejné rozpravě o dotyčných bludných člancích. V ten den chtěl arcibiskup podat při bohoslužbách k uctění svaté ostatky francouzskému králi, zemským knížatům i veškerému lidu.

Ačkoliv byl na tuto slavnost pozván též Bernard, přece rozhodně odmítal se tam dostavit s poukazem, že rozhodování o věroučných pravdách je vlastní záležitostí biskupů a nikoliv jeho. Přesto se pak dal potom obměkčiti domluvami hodnostářů, zvláště svého diecézního biskupa. Přislíbil svůj příchod, třebaže se zdráháním a slzami, jak to sám dosvědčuje ve svém dopise papeži Innocenci, kde celou záležitost vyličuje podrobněji a jasněji.

Nadešel den, kdy se král a ctihodný remešský arcibiskup oason i četní biskupové obou provincií sešli na četně zastoupeném shromáždění. Jak si tam opravdu skvěle počínal služebník věrný a moudrý a jak byl na této synodě prospěšný, to jednomyslně doznali všichni sněmovníci, kteří se tam sešli kvůli této závažné záležitosti. Totéž zevrubně dosvědčuje i papež Innocenc ve svém dopise, zaslaném francouzským biskupům.

Brzy na to však papež Innocenc umírá. Když po jeho skonu umírají předčasně i jeho bezprostřední nástupci, Celestin a Lucius, papežem Věčného Města se stává Evžen.

Za dnů jeho pontifikátu jakýsi bývalý mnich Jindřich zaujal lehkověrnost toulousského lidu přemlouvacími řeči klamně nauky, mluvící v pokrytectví lež, jak o některých už Apoštol předpověděl (1.Tim.4,2), a zahrával si s jejich náboženskými city vymyšlenými povídkami. Byl to vskutku zjevný nepřítel Církve, který neuctivě brojil proti křesťanským svátostem a rovněž proti kněžstvu. Zlomyslnost jeho ničemného popuzování se rozrostla do tak neblahých důsledků, že se nakonec opovrhovalo všemi církevními zřízeními a obyčejí.

K zamezení tohoto zla se dal světec spěšně na cestu, byv častěji před tím o výpomoc žádán příslušnými diecézními biskupy oněch krajů. Až jej konečně

přiměl a zároveň hned tam doprovodil nejdůstojnějším panem Alberik, biskup ostijským a legát Apoštolského Stolce. Jakmile se tam objevil, lid toho kraje ho uvítal s neuvěřitelnou úctou a láskou jako z nebe seslaného anděla. Však také neměl u nich chvíle oddechu a nikdo nedovedl zadržet vlny zástupů k němu proudící. Tak ohromný byl nával příchozích ve dne v noci, kteří si vyprošovali požehnání a dožadovali se u něho pomoci.

Bernard po několik dní hlásal slovo Boží v Toulouse a na jiných místech, které dotyčný Jindřich častěji navštěvoval a dosti nebezpečně nakazil. Na těchto apoštolských cestách opat poučoval četné nevědomejší věřící, kolísající ve víře posiloval, bloudící opět povolával, svedené znovu Církvi získával, podvratníky a zarputilce tajemným kouzlem své osobnosti podmanivě odzbrojoval i přestrašoval, takže se mu neodvažovali ani odporovat, ani se k němu přiblížit, ba dokonce se nesměli na veřejnosti vůbec objevit.

Dalším úspěchem této apoštolské činnosti bylo, že ačkoliv tehdy onen bludař uprchl před jeho zjevem a skryl se, přece s pomocí Boží tak důkladně překazil jeho záměry a zatarasil průchod jeho spádům, že potom již vůbec nikde nenalezl podpory a bezpečí. Konečně byl Jindřich zajat a spoutaný předveden k toulouskému biskupovi.

Na této apoštolské cestě byl Bůh oslaven nesčetnými zázraky v osobě svého služebníka Bernarda, který duše jedněch přiváděl od bezbožných bludů na cestu pravou, u druhých zase uzdravoval těla od rozličných neduhů.

V dotyčném kraji se nalézá město La Sarlat, kde po skončeném kázání obyvatelé předkládali k posvěcení spoustu malých chlebů, jak bývalo zvykem. Když je požehnal pozdvíženou rukou, znamením svatého Kříže ve jménu Páně, řekl: "Že je čistou a svatou pravdou, co jsme vám kázali, a že naproti tomu je zhořle nepravdivé a klamné, k čemu vás naváděli bludaři, poznáte s naprostou jistotou z toho, když po požití těchto posvěcených chlebů se vaši nemocní uzdraví. Tomuto výroku byl přítomen ctihodný biskup chartreský, věhlasný Bohumil, který Bernarda doprovázel. Tu Bernarda s jakousi pochybností opravoval: "Uzdraví se, jestliže je požijí v pravé míře."

Naproti tomu svatý otec nikterak nekolísal v pevné víře ve všemohoucnost Boží a dodal: "Já bych to tak neřekl, nýbrž opravdu všichni, kdo okusí chlebů, budou uzdraveni, aby z toho poznali, že jsme pravými a pravdomluvnými vyslanci Božími."

A vskutku po požití tohoto požehnaného chleba se uzdravilo tak nesmírné množství neduživých lidí, že se tato zázračná událost roznesla po celé provincii. Když potom hodlal svatý Bernard nastoupit zpáteční cestu přes blízká města, raději se jim vyhnul, poněvadž se rozpakoval jimi procházet z obavy před úmornými shluky nadšeného lidu.

Kapitola XXVII.

Co soudil Bernard o svých zázracích. O nešťastném výsledku křížové výpravy do Svaté země.

Po celou dobu zpáteční cesty světcovy z toulouské provincie byl počet divu stále hojnější, ba se dokonce den ze dne zdvojnásoboval. Tato ověřená skutečnost nás

vede ke zmínce o tom, co sám před sebou soudil o nich ten, jenž se naučil od Krista pokoře srdce a skromnosti.

Když se totiž na ně v duchu rozpomínal a projevoval své srdečně upřímné mínění, říkával některým svým domácím ctnostným bratřím: "Velice se divím, co vlastně mají znamenat tyto zázraky, či spíše, pročpak se Bohu zalíbilo, aby tak veliké divy se konaly tak ubohým člověkem. Tuším, že v posvátných knihách jsem se nedočel o podobných zázracích. Je sice pravda, že leckdy činili zázraky lidé svatí a dokonalí, ale také je konali pokrytci. Já však si nejsem vědom ani dokonalosti, ale rovněž ani podvodu. Vím zajisté, že se mi nedostává zásluh světců, které Bůh potvrzuje zázraky. Přesto však jsem si jist, že nemám nic společného s těmi, kteří sice konají mnohé divy ve jménu Páně, ale Pán se k nim nezná."

Tyto a podobné úvahy občas svěřoval bohabojným mužům v důvěrnějším rozhovoru. Nakonec pak usoudil, že vzhledem k sobě našel alespoň toto uspokojivé vysvětlení: "Mám za to, že tyhle zázraky nemusí být přímým důsledkem svatosti divotvůrce, nýbrž spíše mají přispět k blahu četných bližních. Bůh nepřihlíží ani tak na dokonalost toho člověka, skrze něhož se dějí divy, jako spíše na vzbuzení představy ctnosti, aby ji na divotvůrci učinil milou lidem, kteří se domnívají, že ji skutečně má. Tedy zázraky se nedějí kvůli těm, kteří je konají, nýbrž spíše kvůli těm, kteří jejich dobrodiní potřebují. Ani za tím účelem je Bůh nekoná, že osobu divotvůrce pokládá za světější než jsou ostatní, nýbrž proto, aby ostatní věřící učinil milovníky a horlivými následovníky bezúhonného života. Nemám tudíž nic společného s těmito zázraky, jelikož předobře vím, že se přičítají spíše na vrub mé pověsti než dokonalosti, a že se nedějí kvůli mé svatosti, nýbrž spíše kvůli povzbuzení věřících".

Bezpochyby užasne nad pokorným smýšlením tohoto muže každý, kdo po náležité úvaze srovná jeho svatý život s jeho vlastním posudkem o sobě. Naproti tomu také žádný věřící životopisec nedovede výstižněji a duchaplně přičíst mu náležitou zásluhu v konání divů, než jak on sám o něm podal své skromné vysvětlení. Neboť věřící křesťan se neosmělí přikládat divotvornou moc svým zásluhám a ani ho nenapadne zázraky považovat za doklad osobní dokonalosti.

Takto tedy za spoluúčinkování milosti Boží prospěla vysoká duchovní a mravní úroveň svatého Bernarda mnohonásobně Církvi při nápravě náboženského života katolíků, k překonání běsnění rozkolníků a k vyvrácení nesprávných nauk bludařů. Než se svatý Bernard navrátil z Toulouse, došla zpráva o ohroženém postavení Východní Církve ve Svaté zemi od mohamedánů. To zneklidnilo a vzrušilo srdce četných věřících, především krále Ludvíka mladšího. Proto dotyčný král podvakerát vybízel Služebníka Kristova k jednání na záchranu Svaté země. Ten však se dal do díla, až když mu sám římský Velekněz výslovně uložil, aby křesťanským národům a knížatům zaslal a hlásal všeobecnou výzvu k výpravě. Obsahem tohoto listu bylo, aby se za pokání a odpuštění hříchů vydali na křížové tažení, a buď aby osvobodily věřící bratry nebo aby za ně položili své životy. Nelze však pominout mlčením, že mnozí se z nepochopení mrzeli nad naším velebným opatem kvůli jeho kázání křížové výpravy, jejíž výsledek byl nešťastný. Ale jak už jsme se zmínili, je zcela jisté, že neblahým koncem nebyl on vinen, ani že tento podnět nevzešel přímo od něho. O tomto příkazu se zmiňuje sám svatý Bernard ve své knize "O rozvažování", věnované papeži Evženovi, kde mezi jiným praví: "Vytýká se nám, jako bychom se pustili do onoho díla o své vlastní vůli.

Nuže, v tom ohledu jsme necestovali jako nanejisto, nýbrž na tvůj rozkaz, ba dokonce ve tvé osobě, na rozkaz Boží."

A brzy na to: "Jestliže je nezbytné, aby se stala jedna věc ze dvou, raději si přeji, aby se reptání lidu vztahovalo na mne a nikoliv na Boha. Mně je prospěšné, jestliže se mě Bůh uvolí používat za svůj štít".

Kapitola XXVIII.

Bernard vyvrací bludy Gilberta de la Porré. Sklonek jeho života.

V Poitiers žil biskup Gilbert, velmi obratný mistr bohosloví. Pustil se však přesprávně daleko do zkoumání tajemství Boží Trojice a vydal o tom dokonce některá nepravověrná pojednání. Když jeho knihy vzbudily pohoršení a nesouhlas věřících, byl povolán k veřejné diskusi na církevní sněm, slavený v Remeši za předsednictví papeže Evžena. Tam mu byla dána možnost, aby se pokusil obhájit pochybné stati své knihy. I zde po dva dny svatý Bernard zastupoval soudní řízení proti jeho bludům a vyvracel je doklady svatých otců církevních stejně tak moudře jako pravověrně.

Nakonec apoštolských rozhodnutím a usnesením sněmu všeobecné Církve byly dotyčné bludy zavrženy. Sám biskup Gilbert uznal svá pobloudění, poddal se a veřejně odvolal své bludné domněnky. Po této očistě se mu dostalo odpuštění, obzvláště když slíbil hned na počátku, že své soukromé náhledy je ochoten opravit bez jakékoliv tvrdošijnosti podle rozhodnutí svaté Církve.

Ale světec počínal ponenáhlu očividně chřadnout. Přesto ještě několik zbývajících let se stále pohotovým a svěžím duchem věnoval konání dobra ve světě. Rovněž ve svém klášteře s neumdlévající horlivostí vytrvale plnil své zamilované řeholní povinnosti ve službě Boží. A když se po tak úmorných celoživotních obětech Bohu zalíbilo brzy dopřát svému miláčkovi dlouho vytouženého spánku drahocenné smrti a uvést věrného služebníka do věčného pokoje, tu počal jeho statečný duch se tím více odpoutávat od země, čím více jeho vysílené tělo umdlávalo. Vždyť světec poznáváje, že se mu již blíží odměna vítězství, spěchal ke svému věčnému cíli rychleji než dosud. A jakmile jasněji pociťoval, že nadchází rozpad jeho pozemského příbytku, tím žíznivěji dychtil po příbytku Božím, po domu nezhotoveném lidskýma rukama, nýbrž po věčném v nebesích. Jeho přečisté srdce již nestačilo pojmut plamenného žáru svaté lásky, která četnými vnějšími projevy vyšlehávala navenek. O její mohutné síle svědčila ohnivá výmluvnost jeho vnitřního zápalu.

Na sklonku života jeho tělo, spočívající na ubohém loži, se sice trápilo rozličnými nemocemi, nicméně však jeho statečný a ohromný duch se nezdolně zabýval Bohem. Ani v nejpálčivějších bolestech neustával o něčem posvátném rozjímat nebo psát, modlit se s větším zápalem a bratry horlivě poučovat. Obětování spásonosné Nejsvětější oběti neopomenul až do okamžiku svého úplného zhroucení. Při ní své údy, tělesnou vyčerpaností již takřka se rozlučující, udržoval pohromadě žarem svého ducha, a zároveň i sama sebe podával Bohu za příjemnou oběť, za líbeznou vůni. Když v té době zasílal dopis svému strýci Ondřejovi, rytíři templářskému, mezi jiným praví: "Já jsem již vydáván k oběti a myslím, že na světě již nebudu příliš dlouho pracovat."

Mezitím však co se zmítal v krutějších bolestech než obvykle, bratři neustávali se za něho k Bohu modlit a konat společné pobožnosti. Jejich účinnost světec sám na sobě pociťoval, ale jejich modlitbami se stále oddalovalo uskutečnění jeho vřelé touhy po nebi. Proto jakmile se mu ulevilo, povolal k sobě bratry a takto je doslovně prosil: "Proč zde chcete zdržovat zbědovaného člověka? Jste silnější než já a švými modlitbami máte nade mnou přesilu (sr. Jer. 20,7). Ustaňte již, snažně vás prosím, ustaňte již. Dovolte mne odejít!"

Kapitola XXIX.

Bernard sjednává mír metským občanům.

Svatý otec již zmužile ve svém jasnodolském klášteře očekával dovršení své životní dráhy, když tu metský lid, ujařmovaný a držený v kruté porobě sousedními knížatým, postihla nadmíru bolestná pohroma. Podle dohadu dozajista hrozilo drancování celé provincie.

A tu jejich ctihodný metropolitní arcibiskup trevírský Hilín, bolestně zarmoucen nedávným běsněním a hroze se ještě horších, vyhledával proto v tak bezodkladné tísní pomoc a dožadoval se jí u svatého Bernarda.

Přišel tedy do Jasného údolí, vrhnul se k nohám Bernardovým i všech jeho bratří a s veškerou ponížeností prosil a zapřísahal, aby se Bernard osobně vzepřel tak velkým hrozcím neštěstím, kterým prý nikdo jiný není s to úspěšně čelit.

Ostatně také Hospodin jako vždycky řídíval cesty svého věrného služebníka a používal ho ve všech sporech jako svého nejvhodnějšího mírotvůrce, tak i nyní před několika dny poněkud zmírnil jeho churavost. Takhle mu totiž častěji vycházela vstříc Boží prozřetelnost, neboť Všemohoucímu se zalíbila jeho duše jeho (Moudr. 4,14). Proto kdykoliv ho z klášteře vyvolávala nějaká závažná záležitost, přemáhal všechnu slabost silou ducha, která sílila i tělo, takže nad ním žasli ti, kdo ho znali, kterak v hrdinném snášení obtíží dovede překonat i muže se skálopevným zdravím. Jakmile však vyplnil uložené úkoly, jako by se znovu vrátil do svého těla, vyčerpaného mnohonásobnými nemocemi, takže jako bezvládná mrtvola ležel na loži právě ten, který krátce předtím neúnavně vykonával nejtěžší práce. Podobně i v tomto posledním mírotvorném díle jej posilovala všemohoucí milost Boží tak očividně a tak velkolepě, že se zdálo, jako by čerpal síly právě z těchto úmorných prací.

Spolehlivý zprostředkovatel Bernard přišel tedy do Met a dal se do vyjednávání míru se zástupci zápasících stran utábořených po obou březích Mosely. Ale při vyjednávání si knížecí delegáti vedli příliš neústupně po porážce protivníků, kteří po nedávné bitvě a obklíčení města byli v koncích, a s tvrdošíjnou nadutostí odmítali navrhované podmínky míru. Když se nedělo po jejich vůli, najednou bez rozloučení s Mužem Božím opustili schůzku jakoby štváni líticemi a všechny ostatní ponechali v úplné beznaději na smíření. Pravděpodobně zmizeli nikoliv z nějakého pohrdání, nýbrž spíše ze zahanbení před svatých zjevem Bernardovým. Jestliže se však obávali, že by jeho vliv mohl snadno obměkčit jejich nešlechtná srdce v jejich přítomnosti, tak to si jistě neuvědomili, že totéž může dokázat silou svého "všudypřítomného" ducha i v jejich nepřítomnosti.

A tak se celého shromáždění počínalo zmocňovat neblahé vzrušení. Na obou

stranách se konaly přípravy k boji, v obou táborech se konaly zlověstné porady. Ale Světec uklidňuje své průvodce: "Jen se neznepokojujte, neboť - byť i po značných obtížích - nakonec nám však přece vzejde žádoucí mír!" Také jim sdělil, odkud to ví a pokračoval: "V nočním snu se mi zdálo, že jsem sloužil slavnou mši svatou. Po ukončení první orace jsem si vzpoměl, že jsem měl nejdříve zpívat obvyklý andělský chvalo zpěv Gloria in excelsis Deo. Zastyděl jsem se a hned jsem zanotoval opomenutý chvalo zpěv, který jsem pak společně s Vámi dozpíval až do konce." Zatím se modlil.

Bylo krátce po půlnoci, když se ke světci opět dostavili vyslanci knížat na novou poradu. Tu se Bernard obrátil ke svým přátelům a s velkým potěšením dodal: "Pohleďte, začíná předehra k předpověděnému společnému chorálu Gloria a ke chvalo zpěvu pokoje!"

Po opětném svolání zástupců obou sporných stran se několik dní jednalo o mír, ale dosti často obě strany pozbývaly naděje na zdar pro velmi závažné vyvstávající překážky. Všeobecné napětí zmírňovalo jedině všem známé a věrohodné příslibení svatého opata na obnovení pokoje.

Již samotný průtah vyjednávání nemálo prospěl obzvláště lidem postiženým rozmanitými neduhy, kteří nabyli tělesného zdraví. To účastníky posilovalo ve víře. Nastal totiž takový nával k Bernardovi, že svou početností i nevybíravostí skoro beznadějně překážel vytčenému úkolu mírového jednání. Konečně musel Bernard vyhledat uprostřed řeky ostrůvek, kam po lodičkách připluli předáci obou rozvaděných stran.

Mezi četnými případy uzdravení, které v Metách vykonal Bůh rukama svého služebníka Bernarda, bylo nejpozoruhodnější vyléčení jakési ženy. Od osmi let churavěla velmi zlou nemocí, která třásla a prudce lomcovala celým jejím tělem. Když už se zdálo, že pro nepřekonatelné nakupené obtíže již téměř zmizela veškerá naděje na mír, řízením Hospodinových se v městě objevila tato žena v záchvatu třesu v hrozném a politováníhodném stavu. Hned se k ní sběhlo plno zvědavého lidu a přivedli též svatého opata. Zatímco se Služebník Boží nad ní modlil, tu ponenáhlu před zraky všech lomcování ustalo. Když žena pocítila, že nabyla dokonalého uzdravení, radostně vykřikla: "Sluho Boží, jsem úplně zdráva!" Tato událost pohnula i ty nejzatvrzelejší k velkému úžasu, kteří pak po celou půlhodinu k slzám dojati se kajícně bili v prsa a nadšeným provoláváním vyjadřovali své city. Nakonec nastal tak obrovský nával a shluk poklekajících a líbajících požehnané nohy svatého Bernarda, že by byl jimi málem umačkán. Proto jej bratři museli vyprostit a posadivše ho do loďky, odpluli od břehu na říční ostrůvek. Pod dojmem těchto zázračných událostí se k Bernardovi dostavila knížata, s nimiž opět navázal na přerušené mírové jednání, které knížata ukončila kajícím prohlášením: "Je naší svatou povinností, abychom ochotně uposlechli toho, kterého Bůh miluje a vyslýchá, jak jsme se přesvědčili na vlastní oči. Vždyť na jeho modlitbu zjevně ukazuje svou moc Ten, kvůli němuž tak veliké divy činí před našimi zraky!"

Bernard však - jak vždycky moudře odmítal jakoukoliv podobnou pochvalu - jim na to odvětil: "Nikoliv kvůli mně, nýbrž kvůli vám to Bůh činí!"

Jakmile se tam tehdy zase všechno urovnalo podle rozhodnutí spravedlivého smírčího soudce, tu podavše si navzájem pravice, usmířili se polibkem pokoje.

Nebylo by snadné vylíčit všechny pozoruhodné divy a jiná díla, která Bůh skrze

něho vykonal na této apoštolské cestě. Ale ani není účelem této knihy všimat si jen těchto věcí a vypočítávat jeho zázraky. V závěru tohoto vypravování s pocitem vděčnosti je nutno zdůraznit, že toto byla poslední Bernardova apoštolská cesta a že zde dovršil poslední své dílo. Tímto činem neméně prospěšným jako nesnadným, za okolností neméně beznadějných jako nezbytné pomoci vyžadujících, přeslavně naplnil své celoživotní dílo Bernard, který vždycky svými sebetěžšími pracemi velkolepě oslavoval Boha.

Kapitola XXX.

Bernardův tělesný stav. Jeho nabádání v posledních okamžicích života. O jeho drahocenné smrti.

Jakmile Bernard uskutečnil mír metských měšťanů a zajistil klidné poměry dotyčné provincii, opět se vrátil do kláštera. Jeho doopravdy již odumírající tělo opět bylo zachváčeno velmi bolestnou nevolností. On však s líbeznou vyrovnaností v srdci a slastnými vzlety duše se denně připravoval k odchodu na věčnost, jakoby vplouval do přístavu a poněnáhu svinoval lodní plachty. Na tento okamžik jasně upozorňoval své bratry, když jim řekl: "Nyní se splní slova, která jsem k vám mluvil, když jsem churavěl minulou s zimu: nemáte ještě příčiny k obavám, neboť až v příštím létě nadejde rozloučení s mým tělem". Ale to slovo bylo před nimi skryto a nemohli je pochopit. Zajisté čeho se láska jeho synůtolik obávala, o tom se tím méně dali přesvědčit, aby uvěřili. Proto tehdy svatý otec ze soucitu raději blíže nevysvětlil pravý význam svých slov.

Jako kdysi Kristus Pán tak i jeho věrný následovník Bernard svými celoživotními díly mohl zvolat: "Dokonal jsem díla, která mne Otec svěřil, abych je učinil". A tak počal víc a více upouštět od tělesné činnosti, vzdalovat se lidských zájmů a jakoby s vypětím sil vrhal před sebe na druhý břeh lana svých vřelých tužeb. Počínal již stále pevněji zakotvovat na nedalekém břehu věčnosti a k němu zlehounka přistávat. Neboť když ho ctihodný langreský biskup Bohumír vyrušil nějakými pracovními plány a pozastavoval se nad tím, že o ně nejeví zájem, tu odvětil: "Nedivte se, neboť já už nejsem z toho světa." (Jan 8,23).

Když však svatý otec pozoroval, že jeho nejdražší synové politováníhodně chřadnou a trnou strachem před nastávající opuštěností v přebolestné a žalostiplné osiřelosti, slitovným soucitem svého otcovsky milujícího srdce stále je zahříval slastně konejšivými potěchami a napomínal je, aby ještě hlouběji zapustili kotvu naděje a víry s neochvějnou odevzdaností a láskou v bezpečném lůně Boží dobroty. Ujišťoval je, že i po smrti bude stále s nimi. V dojímavém pláči je rovněž naléhavě prosil a zapřísahal, aby si vštípili do srdcí bázeň Boží, lásku k svaté čistotě a k veškeré dokonalosti. Se slzami v očích je snažně žádal, aby se cvičili, upevňovali a prospívali ve všech ostatních ctnostech, kterým je učil slovem i příkladem.

A když už cítil, že nadchází konec dní jeho života, soukromě k sobě povolal některé bratry, kteří k němu po celý život lnuli s něžnou láskou, a takto k nim promlouval: "Nedomnívám se, že bych vám mohl doporučit vlastní významné příklady zbožnosti, ale k následování vám kladu na srdce alespoň tři věci, o nichž vím, že jsem je bedlivě plnil podle svých možností na životní cestě, po níž jsem

běžel: Méně jsem důvěřoval svému vlastnímu úsudku než cizímu. Kdykoliv se mne ukřivdilo, nemstil jsem se vinníkovi. Nikdy jsem nechtěl nikoho pohněvat, a stalo-li se tak přece jen někdy, uklidnil jsem ho, seč jsem mohl."

Hle, jak stručně a jak znamenitě Služebník Boží usiloval vstřípit do srdcí učedníků pokoru, trpělivost a lásku tím, že je předkládá k následování nikoliv jen pouhým slovem a jazykem, nýbrž spíše skutkem a v pravdě.

Kdo by si přál blíže poznat druh jeho churavosti, tomu poslouží dopis, napsaný opatovi Dobrého Údolí, v němž mezi jiným hovoří takto: "Spánek ode mne odstoupil, aby bolest nepovolila ani při osvěžujícím požitku spaní. Zesláblost žaludku je vlastně všechno, čím trpím. Částokrát mezi dnem i v noci vyžaduje žaludek posilnění alespoň docela skrovným hltem jakéhokoliv tekutého nápoje, jelikož každou poněkud hustější stravu neúprosně zvrátí. Ale i ta trocha, kterou je s to přijmout, se neobejde bez palčivých bolestí; kdyby však zůstal zcela lačný, je obava ještě z větších bolestí. Nejútrpnější muka mi působí, jestliže někdy pojím o drobátko více.

Chodidla a stehna naběhla jako u vodnatelných lidí. Ale při tom všem - aby nic nezůstalo neznámo příteli starostlivému o zdravotní stav přítele - podle vnitřního člověka (jako beze smyslu to pravím) je duch stále pohotový i v nemocném těle.

Proste Spasitele, jenž si nepřeje smrti hříšníka, aby již neoddaloval můj brzký odchod, nýbrž spíše, aby jej uspišil. Nezapomínejte krýt mou patu, prostou zásluh, štítem oltářních obětí a modliteb, aby pekelný úskočnick neměl možnosti, kam by zakousl tesák a zasadil smrtelnou ránu. V takovém stavu se nalézaje, osobně jsem napsal tento list, abyste ze známého rukopisu seznal moje postavení." Z obsahu tohoto listu vnímavý čtenář dovede alespoň částečně poznat tuto svatou bytost. Jak vznešený byl při úplném tělesném zhroucení Bernardův klid, jaký jas v jeho duši, jaká líbeznost srdce a jak hluboký měl kořen pokory na výšinách své naděje.

Za těchto okolností se lze vžít do duševních stavů jeho synů podle jejich pobledlých tváří, tlumeného vzlykání, častých vzdechů a stísněně zamyšlených pohledů. Žádný div, když dosud sice ještě měli ve svém náručí tak drahocenný a milovaný poklad, ale přesto již nebylo naděje jej uchovat, ani možnosti současně s ním odejít.

Ostatně nebylo jim vůbec zapotřebí truchlit nad Bernardem, jenž, v blažené naději zván do radostí svého Pána, je měl obdržet již v nejbližší době. Zato mnohem více museli truchlit sami nad sebou, když bez Bernarda k dalšímu životu měli nechuť, a ze smrti nadto i hrůzu. Právě v tom tkvěl trudný úděl nastávajícího rozloučení, že po neobyčejně pronikavém světle počínali se tím více děsit temnot, které je měly obestříti po jeho odchodu na věčnost.

Proto před Otcovým odchodem ze světa přistoupili k němu synové, které zplodil Kristu skrze evangelium, úpěnlivými prosbami dojímal k slzám jeho srdce láskou přeplněné a asi takto promlouvali: "Zdalipak, otče, nemáš soustrast s naší rodinou? Zdalipak nemáš slitování nad námi, které jsi tak něžnou láskou kojil mateřským mlékem a zahříval otcovskou útěchou?" (srov. 1.Kor. 3,2).

A tu s plačícími se dal též on do pláče a pozvednuv své holubičí oči k nebi, při Bohu je ujistoval, že je tísněn ze dvou stran a že neví, co "by si měl vyvolit (srov. Flp. 1,22), ale že všechno přenechává vůli dobrotivé Boží prozřetelnosti. Neboť jednak ho zde ho zdržovala otcovská láska, aby vyhověl prosbám svých

synů a zůstal, jednak k nebi ho vábila vřelá touha po Kristu, aby s ním žil. Nakonec jej však jeho pokorné smýšlení, povždy v jeho duši zakořeněné, nutilo, aby z nejhlubšího přesvědčení svého srdce o sobě prohlásil, že je pouhým neúčinným služebníkem a že se pokládá za neplodný strom, z jehož pozemského kmene života nemůže prý vzejít žádné ovoce ani jemu, ani komukoliv jinému. Tak například v důvěrných hovorech říkával, že prý se diví a že sotva může souhlasit s těmi, kteří jej považovali za velmi prospěšného. Ale když nemohl zcela popřít jedno ani druhé, tak prý si nepřeje ani mýlit lidi pravdomluvné, ani že spolehliví lidé se v něm zmýlili.

Věru, kterého obdivoval celý svět, ten ovšem samojediný - což budilo tím větší úžas - si nebyl vědom nesmírné ceny svého celoživotního díla ani oprávněnosti své znamenité vážnosti.

Posléze když zcela uvolněná vazba jeho tělesného příbytku poskytovala duši toužící po nebi volný odchod, po udělení svatého pomazání a po přijetí nejsvětějšího Těla Páně zasvitl onen velký den, ve kterém mu vzešel věčný den. K jeho poslední hodině se shromáždili sousední biskupové s hojným počtem opatů a bratří.

A tak kolem třetí hodiny odpolední jedinečné světlo svého věku, svatý a vskutku blahoslavený opat Bernard ze svého smrtelného těla za doprovodu Krista šťastně přesídlil do končin věčného života z rodinného kruhu svých okolostojících synů, střídavě se modlících žalmy v přebolestném vzlykání a za neutuchajícího pláče. Odešel k přesladykým sborům, které poslal před sebou, k plesajícím šikům svatých a k plukům andělských duchů, kteří mu přicházeli vstříc.

Ó, přešťastná duše, kterou k nebeským výšinám nadnášely tak vynikající výsady zásluh, kterou doprovázely tak láskyplné modlitby bratří, kterou tak mohutně vábil stesk po nebesích!

Ó, přešťastný to přechod ze strádání do oblažujícího pokoje, z naděje do slávy, ze zápolení k vítězné odměně, ze smrti do života, z pozemského putování do nebeského domova, ze světa k Otcí!

Kapitola XXXI.

O Bernardově posmrtném zjevení a o jeho pohřbu.

O Bernardově skonu kolovalo mnoho zpráv. Dostí početné osoby tvrdily, že se o jeho smrti dověděly ze zjevení. Jednotlivé případy by zajisté byly zajímavé, ale bylo by příliš nesnadné každý zvlášť ověřovat a bylo by příliš rozvláčné všechny zaznamenat. Přece však uvedeme alespoň jeden případ, který sdělil, pravdivě ověřený, před svou smrtí svému duchovnímu otci bratr Vilém z Montpellier, co ve vidění zažil.

Tento kdysi ve světě znamenitý muž, ale potom ještě znamenitější po útěku ze světa, se stal mnichem v klášteře Velkého Lesa. Velmi něžně a oddaně miloval svatého otce Bernarda a jedenkrát ho navštívil. Když se pak chystal k návratu, se slzami v očích si stýskal, že prý ho už asi nikdy nespátří. Na to mu odvětil Muž Boží: "Neměj obavy, určitě mne ještě uvidíš!"

Převěrný přítel Vilém očekával tedy splnění tohoto příslibu. Poslední noc před Bernardovým odchodem z tohoto světa měl v klášteře Velkého Lesa sen, v němž

se mu světec zjevil a takto jej oslovil:

"Bratře Viléme!

- Zde jsem, Pane!

Pojď se mnou!"

Na otázku, kam má jít, odpovídá světec:

"Pojď se mnou k úpatí hory Libanonu!"

Když tam dorazili, řekl mu světec:

"Ty zůstaň zde, já však vystoupím na horu."

Byv dotázán, proč tam chce vystoupit, praví:

"Chci se poučovat!" (srov. Jan 6,45).

Onen v údivu odvětil:

"A čemu se chceš učit, otče, když jsme o tobě přesvědčeni, že nikdo ze současníků se ti nevyrovná v učenosti?"

Světec mu odpovídá: "Na světě není žádné učennosti, žádného dokonalého poznání pravdy, tam nahoře je dokonalá učennost, nahoře je plnost poznání pravdy." (srov. Kol 2,2-3). Po těch slovech se před jeho zraky od něho vzdálil a vystoupil na velmi vysokou horu. A jak na něho upřeně hleděl, když se tam ubíral, procítl a ihned mu přišel na mysl onen výrok, který ve Zjevení zazněl Janovi z nebe: "Blahoslavení mrtví, kteří umírají v Pánu" (Zj 14,13).

Když pak ráno mluvil se svým opatem a s bratřími, byl přesvědčen, že svatý otec odešel z tohoto světa. A poznamenavše si den, velmi dychtivě pátrali, zda je tomu tak. A skutečně shledali, že předcházející zjevení bylo pravdivé.

Zatímco věrný Sluha a Kněz Nejvyššího šťastně vystoupil do místo stánku podivuhodného (žalm 4,15) k oltáři Božímu, aby podal svatou a jemu příjemnou oběť svého života, tak byly také jeho tělesné pozůstatky, náležitě ustrojené a ozdobené kněžskými rouchy, přeneseny do chrámu blahoslavené Matky Boží.

Z celého okolí se ihned shromáždil nařikající dav vznešených a prostých lidí a celé klášterní údolí naplňoval pláčem a mnohým kvílením. Nadto však před klášterní bránou s tím větší hořkostí bolestně nařikalo mnohem politováníhodnější pohlaví ženské, poněvadž jim přísná řeholní pravidla bezpodmínečně odpírala vstup do chrámu, zatímco mužové se mohli přiblížit až k požehnaným nohám světcovým.

Po dva dny zůstal pak zesnulý Pastýř uprostřed svého stádce. Dosavadní půvab jeho tváře se vůbec nezměnil, ba spíše ještě více zkrásněl, přitahoval na sebe zraky všech, upoutával srdce a stíral bolestné dojmy. Odevšad se valící množství lidu počínalo nadmíru mohutnět a nával nově přispěchávajících se již stával takřka nesnesitelným. Lidé objímali nezapomenutelné nohy světcovy, líbali jeho ruce, dotýkali se ho chleby, opasky, meči, snubními prsteny, mincemi a jinými památkovými předměty k uschování, aby jim sloužily k ochraně a přinesly požehnání v rozličných potřebách.

Nejvíce lidu se ovšem očekávalo na třetí den. Mnozí před klášterem vyčkávali stanovenou dobu slavnostních obřadů pohřbu svatého Bernarda, jiní se chystali přijít ze všech stran v počtu ještě hojnějším. A tak již druhého dne k poledni se shromáždil tak obrovský zástup lidí, kteří z vřelé lásky ke světci obléhali jeho svaté tělo namačkání do posledního místečka, takže nebrali téměř žádného ohledu ani na přítomné biskupy ani na řeholní bratry.

Nastala tedy oprávněná obava, aby se třetí den neopakovalo něco podobného či

dokonce snad ještě horšího. Proto si bratři pospíšili s pořadem původně stanoveným a po dvoudenním nepřetržitém obětování mší svatých a modliteb za zemřelé zakončili za časného jitra obvyklé zádušní bohoslužby. Nato uložili Bernarda, onen nejčistší balzám do dočasné schránky, zasadivše do kamenného hrobu drahokam, perlu nejkrásnější.

Stalo se tak po požehnaném dovršení dní svatého života, jimiž naplnil asi šedesát tři léta miláček Boží Bernard, první opat jasnodolského kláštera a otec více než stošedesáti jiných cisterciáckých klášterů, jenž dvacátého srpna zesnul v Pánu v náručí svých synů. Dvacátého druhého dne téhož měsíce byl pak pohřben před posvátným oltářem blahoslavené pannenské Matky, které byl nejvěrnějším služebníkem. Na jeho prsa mu do hrobu byla položena schránka s ostatky svatého apoštola Tadeáše, které mu byly zaslány z Jeruzaléma téhož roku. Bernard si přál být s nimi pohřben zajisté v bohobojné a víry plné naději, že také v den posledního soudu vstane z mrtvých zároveň s tímto svatým apoštolem.

Toto se událo téhož roku, kdy se z tohoto světa se odebral k Pánu blahoslavený Evžen Třetí, ve svatém obcování mnišském duchovní syn téhož otce, jehož zásluhy se lesknou ve Věčném Městě, kterému stál v čele a které ozářil četnými divy, za jeho nástupce a správce římské Církve Anastázia, za panování Bedřicha v říši Římské a krále Ludvíka v království francouzském, kdy nejvyšší moc ve všeobecné Církvi a jedinou nadvládu neomezenou nad veškerým tvorstvem viditelným i neviditelným má v rukou Syn Boží, Ježíš Kristus, jenž s Otcem a s Duchem svatým žije a kraluje na věky věků. Amen.

Doslov

Bernard patřil k burgundské šlechtě. Tato skutečnost je důležitá proto, že dává vyniknout charakteru doslova demokratickému, který uchovávala Církev ve feudální společnosti. Tento spoluzakladatel řádu, v němž jsou pokora, rovnost a chudoba pravidlem, pocházel ze vznešené rodiny. Tomuto původu snad také vděčí za prudkost svého charakteru, za jistou vášnivost (alespoň vnější). Více je jisté, že mu ještě vděčí za úzké spojení řeholního ideálu s ideálem rytířským, o kterém budeme ještě mluvit.

Bylo mu právě dvacet jedna let (narodil se cca r. 1090), když svému otci připravil žbožné, ale kruté překvapení. Ze sedmi sourozenců, kteří byli hradnímu pánovi na Fontaine-les-Dijon útschou v jeho vdovství, jich pět najednou odešlo. Exodus byl organizovaný třetím synem rodiny, Bernardem. Tito mladí mužové opustili neúprosně postavení, která na ně čekala, naslouchajíce volání ze všech nejnaléhavějšímu, a šli zaklepat na bránu kláštera v Cisterciu.

Velký klášter Cluny, který třimal v předešlém století tak vysoko pochodeň ducha, byl v úpadku. Duch pohodlnosti tam příliš převážil nad duchem kající pod shovívavou berlou opata, jako byl Pontius, který byl schopnějším opatem feudálním než řeholním. Když byl Bernard ještě malý chlapec, opustil svatý Robert benediktinské opatství v Molesme a odebral se do rákosím porostlé krajiny při řece Saoně, aby založil opatství Cistercium, které by bylo věrnější Benediktově

řeholi. Život tam byl náročný: ani maso ani ryby, od poloviny září do Velikonoc se jedlo jen jednou za den, obyčejný slavník, těžká tělesná práce a žádné vytápění.

Bernarda upoutala právě tato náročnost, o níž se dostala pověst až k němu. Vstoupil rovnou do tohoto strohého způsobu života. A opat Štěpán Harding nebyl z těch, kteří smlouvají se zákonem! Dva roky nato je už mladý muž uznán za mistra. Když hrabě z Troyes chce ve své Champagni založit klášter, je k tomuto dílu vybrán Bernard. Není mu ještě ani dvacet pět let, když odchází s hloučkem mužů. Jeho dílem je Clairvaux (Jasně údolí).

Pokračuje a zdokonaluje dílo započaté v Cisterciu, které se bude později často podržovat bílému hábitu svého bývalého syna a systematizuje toto reformátorské zaměření. Chatou Caritatis ("Listinou lásky") z roku 1118 upevňuje charakter tohoto hnutí. Nová větev vypučela ze starého benediktinského kmene.

Není na tom nic zvláště nového. Toto ustavičné obrozování, které umožňovalo Církvi, aby omládlá, aby znovu oživila svou horlivost, je jedním z rysů středověku. Tou měrou, jak lidská přirozenost strhává po svahu pohodlí nějaký náboženský řád dolů, vyvstává z největších hlubin křesťanského vědomí nové úsilí o zbožnost a nasazení. Cluny hrálo tuto úlohu, potom upadlo, jsouc strženo mocnou přitažlivostí, kterou působil feudální svět na toho, kdo se mu přiblížil, přitažlivostí zcela podobnou oné, již dnes před našimi zraky působí kapitalismus a svět peněz. V následujícím století to budou žebravé řády, které oživi tento plamen. Dvanácté století má být vpravdě nazýváno stoletím Bernardovým, mnohem oprávněněji než je století sedmnácté nazýváno stoletím Krále-jSlunce, Ludvíka XIV.

Přitažlivost, kterou Bernard působil na duše své doby, má v sobě něco zázračného. "Stal se", praví jeden z jeho životopisců, "postrachem matek a manželek". Přátelé se strachovali, když ho viděli, jak přistupuje k jejich blízkým. Když mluví v Saint-Quentinu, vzbudí třicet řeholních povolání. Když navštíví pařížské studenty, jedenadvacet jich najednou opustí La Montagne Sainte Genevieve kvůli "Pelyňkovému Údolí", kam je volá jasnodolský zvon. Při jeho smrti bylo jeho opatství útočištěm sedmiset mnichů a dalo vznik více než šedesáti klášterům.

A to je první, základní pohled na svatého Bernarda. Je mnichem, je především mnichem, opovrhne hodnostmi, chce zůstat po celý svůj život jen jasnodolským opatem. Ale právě zde se jeví jeden z paradoxů tohoto života. Neboť kolik času celkem stráví tento rozjímavý duch ve svém klášteře? Vidíme ho více harcovat po Evropě než meditovat ve své chórové lavici. Více ho slyšíme kázat, přesvědčovat, vyvracet bludy, bojovat - než mlčet! V jeho době není člověka, který by svůj život tak podivuhodně naplnil.

Nejde zde o to, abychom shrnuli tento činný život svatého Bernarda. Hutné kapitoly klasické knihy Vacandardovy zachycují na každé stránce vzpomínku na některý čin, často na některé důležité jednání. Vidíme Bernarda bojujícího proti francouzskému králi, jehož politika zasahuje do práv Církve. Tu ho vidíme, jak se vrhá do strašného spletnice rozkolu, ani ne tak proto, aby podporoval Innocence II. proti Anakletovi II, jako spíše proto, aby chránil jednotu Církve, "suknice nesešivané". Vidíme ho, jak rozhoduje ve sporu mezi italskými městy a jak usmíruje Hohenštaufy s císařem. Má hlavní slovo na koncilech. Odporuje vladařům. Radí papežům. A historie o něm uchovává veliký obraz malého bílého

mnicha na svatém kopci Vézelay vyzývajícího ke křížové výpravě davy, nadšené a až k vytržení.

Jak se to všechno srovnává s kontemplací? Bylo by omylem si myslet, že se to neshoduje. V Bernardovi nejsou dvě části - člověk rozjímavý a člověk činu. Je to jen jeden a týž Bernard, naprosto týž. Neukázal ve svém komentáři o Martě a Marii, že činnost může být formou kontempace, a že kontempace může poskytovat potravu činnosti a oživovat ji?

Tím Bernard vsuktu ztělesnil středověk. Protože má tato doba ráz nadpřirozený, zdá se lidem přirozené se tázat na Bernardův náhled, ano i na jeho rozkaz, v oborech, které dnes přísluší určité odbornosti: v politice, v diplomacii, ano i v hospodářství (známe jeho podivuhodné instrukce o tom, jak využít půdy kolem Cistercia). Je to pravý středověk, který před Filipem Sličným a jeho napodobiteli podroboval veškerou lidskou činnost prvenství ducha, a jemuž se zdálo naprosto přirozeným se tázat na radu u prostého mnicha, ne sice jako člověka kontemplativního a duchovního, ale jako mystika a světce.

Proto vůbec nepřekvapuje ten hluboký vtisk, kterým svatý Bernard poznamenal živé tělo své doby. Jeho činnost je tak mnohotvárná a univerzální, že se s ní setkáváme na všech křížovatkách jeho doby. Ve sporu, který začal mezi knížaty a mocí duchovní, se zastával svobody Církve se suverénní samozřejmostí.

Biskupům dovedl do očí říci, jací skutečně jsou, odsoudit výstřednost jejich přepychuj. A hle, na jeho slovo Suger, opat velmi bohatého kláštera Svatého Diviše, opouští své kočáry a dvořany, a nastupuje cestu chudoby. Bernard se odvažuje jít ještě dále, neboť jedna z jeho posledních prací není ničím jiným než připomínkou, v níž vysvětluje papeži Evženu III. (jednomu ze svých bývalých mnichů), jak on chápe papežství, a neděje se to bez přísnosti. V rozsáhlé činnosti svatého Bernarda je nápadné, že to, co je třeba nazývat politikou, vychází vždy přímo ze záměru duchovního a z ničeho jiného. Nevidíme ho nikde oddávat se přílišným starostem o zájmy časné.

Pozorujme ho, jak káže křížovou výpravu. Víme nyní (především po vydání krásných prací M. René Grousseta), že na pozadí těchto výprav byly plány prozíravé, často vznešené, někdy méně čisté, z nichž některé vycházely od papežství. Nic takového není u Bernarda. Pro něho byla křížová výprava společným projevem celého křesťanstva. Je to svědectví dané Společenstvím svatých. Je to prostředek, jak ztotožnit Evropu a křesťanstvo v jedné veliké akci. To je idea podstatou středověká, kterou znovu připomene Jana z Arku ve svém slavném Listu Bedfordovi, když řekne Angličanům, aby přestali s bratrovražednou válkou, s tou rozkladnou válkou mezi křesťany, aby se s ní a s Francouzi dali do společného velikého díla, totiž dobýt znovu Boží hrob.

Stejně je tomu ve velkých intelektuálních bojích, do kterých se Bernard zapojil. Vrhá se do nich ze záliby v diskuzi? K takovým hrátkám má jen opovržení. Je to z nenávisti, když poráží tak drtivě Abelarda a nechává ho odsoudit? Když se tento starý, poražený zápasník uteče do stínu Cluny, Bernard požádá Petra Ctihodného, aby je usmířil. Neobětuje více démonu rozumu než démonu politiky. Viděl však správné v Abelardovi jistý druh racionalisty - v době, která ještě nezná tento termín, jemuž zde dáváme širší význam - jehož verbalismus, snaha o originalitu za každou cenu a jehož metody myšlení vyústily ve směšování oblasti víry s oblastí rozumu, oblasti filosofie s oblastí božské moudrosti. V činnosti svatého Bernarda

je tedy všechno doslova a do písmene duchovní, všechno v ní vychází z Ducha svatého. U kořene této politiky, této vítězné dialektiky, je mystika, vůbec nic jiného než mystika.

Kde je tedy východisko duchovních aspirací tohoto člověka, kterého nám dosud všechno ukazovalo jedině jako zapojeného činnosti? Řekneme to přímo: kořen bernardovské duchovnosti je ve vzácné citovosti, tak svěží a tryskající, že nás uchvacuje. Je třeba číst tolik dojemný text, který náš světec věnoval svému zesnulému bratru, abychom pochopili, jaké bohatství něžnosti bylo v srdci tohoto velikého zápasníka. Je třeba slyšet, v jaké tónině mluví zakladatel přísného kláštera ke svým mnichům, abychom pochopili sílu této lásky, která se obrací ne k lidské přirozenosti, ale přímo k duši.

Nemůžeme popřít, že duchovní metoda svatého Bernarda spočívá na tvrdé askezi, a to tak hrozné, že byl nucen částečně ustoupit, a že mu představení nařídili ve jménu poslušnosti, aby pečoval o svůj žaludek. K tomu, abychom vystoupili z člověka tělesného k člověku rozumnému a pak k člověku duchovnímu - podle stupnice, kterou stanovil - považoval tvrdé prostředky za nezbytné. V tom však naprosto nespočívá podstata věci. Pro něho jako pro všechny velké mystiky je askeze jen prostředkem: cílem je láska. Výkřiky, které vysílá k této lásce, jež převyšuje všechny druhy lásky, patří k nejkrásnějším ve francouzské mystice. "Můj Bože, má lásko, jak jen Ty mne miluješ! Ó, nesrovnatelná, prudká, ohnivá, bouřlivá lásko, která nedovoluješ myslet na nic jiného než na Tebe! Lásko, která pohrdáš vším ostatním! Opovrhuješ vším a dostačuješ si!". Právě tato láska, a nic jiného, ho vede v jeho činnosti. Ona ho inspiruje, když bezprostřední rozumovou intuicí řeší problémy, nad nimiž metafyzikové dlouho mořili svůj důvtip. „Bůh je jen tehdy plně poznáván“, praví, "když je plně milován." A zopakujme, že dávno před Pascalem zvolal: "Nikdo Tě nemůže, můj Bože, hledat, jestliže Tě už napřed nenašel!". Právě tato láska se u něho stává vůlí po celý jeho život: "takové ztotožnění ve vůli zasubuje se Slovem duši, která ho miluje." Tak je nejmenší z jeho činů vykonán jakoby pod pohledem Ducha svatého, tak i nejmenší z jeho knih je psána jakoby pod diktátem Božím.

U kořene této zvláštní zbožnosti, již je jeho dílo proniknuto, pobožnosti ke Kristovu lidství, je vroucnost. Jasnodolský učitel radí člověku, poněvadž ví, že je slabý, aby upíral svůj zrak spíše na Syna než na Otce. Věnovat Kristu lásku, která pochází ještě z našeho těla, z našeho srdce, znamená vystoupit na první stupeň duchovního žebříku. Popravdě řečeno, Bernard není vynálezcem této zbožnosti, která náleží téměř celému středověku, a která tvoří jeho originalitu, přihlížíme-li ke křesťanským stoletím, jež jí předcházela. Již Jan Fécampský a svatý Anselm vytyčili dobře tuto cestu - a kolik Bernardových současníků bychom mohli uvést, kteří rozmnožují výrazy této lásky ke Kristu-člověku! Svatý Bernard vnáší však do této zbožnosti nesrovnatelný prvek, se kterým se opět setkáváme u jeho žáků a přátel, na příklad u Viléma od sv. Teodorika: a to pohnutí, vzrušení, něžnost, jež se nepodobají ničemu, co bylo známo před ním. Na lidství Ježíšově se přidržuje toho, co bezprostředněji hýbe ctnostmi a city, radostmi a bolestmi. Bůh jako Dítě a Bůh zmučený ho dojímají stejně. Už nejde o to vidět v Kristu pouze podivuhodný, ale vzdálený vzor, který v něm viděli ještě sto let před ním: Slovo se vskutku stalo tělem a každému člověku se stalo přítelem.

Nebylo by ostatně nic nesprávnějšího než považovat toto mystické pojetí za nějaký

druh romantismu. Jestliže je něco ve svatém Bernardovi patetického, například když mluví o tragédii Vtělení v nevýslovném lůně Trojice, vidíme, ze které oblasti a roviny pochází jeho zanícení. Ví, že tato zbožnost má své meze. "Ačkoliv je darem Ducha svatého", praví, "nazvu ji tělesnou, jestliže ji srovnáme s citem, který nám dává okusit ani ne tak Slovo učiněné tělem, jako spíše Slovo jako moudrost, Slovo jakožto spravedlnost, Slovo jakožto pravdu, Slovo jakožto svatost, milosrdenství a ctnost..." Totéž bychom řekli o jeho zbožnosti k Panně Marii, jejímž byl uchvacujícím pěvcem. Rozsáhlý proud, který tato zbožnost vymezila ve francouzském mysticismu, plyne z něho - kdyby ne proto, že jej úplně vytvořil, pak jistě proto, že jej proslavil svým slovem a svou vírou. "Veškerá chvála Matky patří Synu", praví Bernard a chápe (jako později sv. Ludvík Grignon z Monfortu) Pannu Marii jako nejdokonalejší prostřednici mezi člověkem a Bohočlověkem. V této věci se vliv svatého Bernarda zapsal ještě viditelněji než v jiných případech: je obdivován na portálech, našich katedrál, které činí půvabnými. Je jej slyšet ještě dnes ze rtů křesťanů, pokaždé když se modlí Zdrávas, za jehož používání v modlitbě vděčíme pravděpodobně jemu (alespoň v jeho první části) a určitě mu vděčíme za modlitbu „Nezapomeň, ó nejdobrotivější Panno Maria". Ale i zde, jaká to podivuhodná skromnost ve zbožnosti, jaká zdrženlivost v kultu, který přivádí k nenucené zbožnosti!

Právě touto dokonalou rovnováhou mezi velikou zdrženlivostí a rozechvívajícím zanícením probleskuje nejlépe génius sv. Bernarda, muže moudrého moudrostí nejvyšší. Neboť není třeba o tom pochybovat, že sv. Bernard znal nejenom z teorie, ale i z osobní zkušenosti nevýslovnou Boží přítomnost. Mluví o mystickém spojení s největší jasností, pokud vůbec lze o něm slovy vydat výstižné svědectví. "Řídké jsou hodiny a krátké jsou okamžiky, kdy se spojení uskutečňuje: Ó, kdyby jen mělo trvání!" Popisuje Jeho nezachytitelnou skutečnost, dokonale si uvědomuje, jako všichni velcí mystikové, základní nemožnost vyjádřit slovy to, co rozumem vůbec nepojmeme." V každém oddílu, v němž pojednává o těchto mystických milostech, se zračí skromnost, pokora, která patří světcům. Snaží se vyložit spojení s Bohem v rovině mravní, popisuje ji jako přechod k vyššímu stupni bytí - a nic víc. Této veliké pravdě, že mystik - v protikladu k legendě - se neliší od opravdového křesťana, nedal nikdo lépe vyniknout než svatý Bernard. Odtud jeho vyrovnanost, umírněnost a jasnost.

Jestliže bláznovství kříže zřídka působí, aby francozští mystikové ztratili hlavu, nemate naprosto v žádném případě úsudek tohoto Burgundána. Svatý Bernard to řekl pěkně: "Nesluší se, aby Snoubenka Slova byla hloupá!" Všichni mystikové se ovšem této rady nedrželi. Jiný, neméně charakteristický rys byl vyzdvižen největším současným komentátorem svatého Bernarda, P. Štěpánem Gilsonem. Praví: "Jeho mystika je čistě vnitřní a psychologická. Má v sobě něco klasického ve francouzském smyslu slova. Psychologický rozbor naší vnitřní bídy, znalost nás samých", tvoří její základy. Žasneme potom, co jsme spatřili ve vzdáleném pokračování jasnodolského opata, nad maskou Pascalovou.

Bernard z Clairvaux zemřel 20. srpna 1153. Sotvaže zemřel, dožadoval se hlas křesťanského lidu jeho svatořečení. Církev je dvacet let na to uskutečnila. Vilém od sv. Teodorika, který býval jeho přítelem, se stal i jeho životopiscem. A hned vzápětí povstalo celé duchovní potomstvo: Aelred, opat z Rievaulx, autor půvabného spisu "Dvanáctiletý Ježíš", Gueric z Igny, Gilbert z Hoyllandu, Alan z

Lille a dále celá řada cisterciáček, mezi nimiž vyniká Beatrice z Tirllemontu a dvě velké světice XIII.století: Mechtilda z Hackebornu a Gertruda. Jeho vliv byl rozsáhlý. Mnoho z jeho myšlenek přejde do proudu františkánského. Křesťanské generace až do našich dnů se od něho učily modlit ke Kristu-člověku. Následování Krista by snad nebylo napsáno, kdyby nežil svatý Bernard. A když Dante hledá v ráji průvodce, který by ho přivedl k Marii, nenajde lepšího nad toho, který chtěl být rytířem Panny.

A toto poslední slovo je posledním črtem na naší skice. Svatý Bernard, dokonalý představitel středověku, je v podstatě rytířem. Ideál, kterému slouží, je úzce spjat s ideálem rytířství a jestliže chceme pochopit výsostné záměry, ke kterým šel středověk, musíme se na něj dívat právě z tohoto hlediska. Zdá se, že svatý Bernard hrál hlavní úlohu při zakládání řádu templářů, toho řádu, který chtěl dát do služeb nejduchovnějších záležitostí vojenské ctnosti a s nimi úzce spojenou mnišskou kázeň. V pojednání, které věnoval tomuto "Vojsku Božímu", vymezil se skvělou výmluvností cíle křesťanského rytířství; a tím utvrdil ne křesťanství odmužštělé, ale mužné, totiž naukou o síle, která vylučuje násilí. Současníci přičítali této části jeho díla důležitost, pro kterou dnes nemáme dostatečného pochopení: ve službách křesťanské všeobecnosti bylo toto vojsko vtělením řádu a spravedlnosti. Málo na tom záleží, čím se pak stalo pro lidskou slabost. Není přece bez významu, že to byl král Filip Sličný, který rozbil templářský řád a který usiloval o rozložení křesťanské jednoty, ohlašujíc tím nástup moderních nacionalizmů. Ideál, ztělesněný Bernardem z Clairvaux, neměl zaniknout. Zrodil se opět o tři století později ve své nejvznešenější podobě, jakou kdo kdy spatřil: v Janě z Arku.